

3. Vybrané oblasti udržitelného rozvoje v Libereckém kraji

V souvislosti s tématem předkládané analytické publikace jsme o krátké zhodnocení současné situace a dosavadního vývoje koncepce udržitelného rozvoje v Libereckém kraji požádali p. RNDr. Jiřinu Vargovou za Odbor hospodářského a regionálního rozvoje Krajského úřadu Libereckého kraje, Českou asociaci udržitelného rozvoje a Pracovní skupinu MA21 Rady vlády pro udržitelný rozvoj.

3.1. Zkušenosti Libereckého kraje se zaváděním udržitelného rozvoje do praxe

Mezi první materiály, které schvalovalo Zastupitelstvo Libereckého kraje po vzniku nového krajského uspořádání v roce 2001, náležely i první dokumenty řešící rozvoj Libereckého kraje z hlediska strategického plánování. Jak v první Strategii rozvoje Libereckého kraje pro období do roku 2020, tak v Programu rozvoje Libereckého kraje s horizontem do roku 2004 i v navazujícím Programu rozvoje Libereckého kraje pro období 2004 – 2006, již zaznívala podpora vedení rozvoje kraje směrem k rozvoji udržitelnému. Tím byla přijata, a jednou z prvních regionálních samospráv v ČR i deklarována, podpora této složité problematice jakou vedení rozvoje směrem k udržitelnosti je. Nastaven tak byl cíl společnosti Libereckého kraje, tj. zavádění principů udržitelného rozvoje do praxe, jak na úrovni regionální, tak na úrovni lokální, tzn. v obvodu jednotlivých obcí či mikroregionů kraje. Realizace této problematiky není možná bez provázanosti na denní praxi a bez spolupráce všech subjektů, včetně veřejnosti, tzn. celé komunity Libereckého kraje.

Proto byl Odbor rozvoje KÚLK v letech 2002 – 2007 iniciátorem a realizátorem mnoha aktivit a kroků, jejichž smyslem bylo nejdříve seznámit veřejnost (a to nejen Libereckého kraje) s tím, co to je udržitelný rozvoj, jak se promítají principy udržitelného rozvoje do denního života každého z nás, proč je dobré jít touto rozvojovou cestou. Tento odbor byl v letech 2003 a 2004 organizátorem prvních dvou konferencí v ČR věnujících se tématům udržitelného rozvoje pod názvem „Principy udržitelného rozvoje a jejich praktický dopad na rozvoj regionů“. Jednalo se o konference celorepublikového významu s mezinárodní účastí, na nichž se přítomní shodli na následujících doporučeních.

Pro celostátní úroveň:

- posílit pozice všech procesů pro udržitelný rozvoj, posílit pozice všech orgánů a institucí pro udržitelný rozvoj a zajistit jejich co nejučinnější fungování;
- podporovat Fórum pro udržitelný rozvoj při Radě vlády udržitelného rozvoje jako jeden z nástrojů rozvoje občanské společnosti v České republice;
- dopracovat a přijmout Strategii udržitelného rozvoje ČR jako zastřešující dokument pro strategické dokumenty na národní, regionální i obecní úrovni;
- zvýšit podporu zavádění místních Agend 21 jak na úrovni obecních tak krajských samospráv v ČR;
- vypracovat republikové zásady pro posuzování strategií, koncepcí, projektů a závazných rozvojových rozhodnutí samospráv z hlediska zachování rovnováhy udržitelného rozvoje;
- podpořit vzdělávání, osvětu, popularizaci a medializaci nejen udržitelného rozvoje, ale i zdravého životního stylu;
- vytvořit podmínky pro zavedení ekologické daňové reformy a využívání ekologické daně;
- nejen odborně, ale i finančně podporovat tvorbu, zavádění, monitorování a vyhodnocování jak republikových, tak krajských a místních indikátorů udržitelného rozvoje.

Pro krajskou úroveň:

- ustavit krajské Rady pro udržitelný rozvoj;
- pokračovat v úsilí a podpoře vzniku krajských a regionálních strategií udržitelného rozvoje, na základě:
 - Strategie udržitelného rozvoje ČR;
 - široké společenské diskuse se zastoupením všech rozhodujících zájmových skupin a obcí. Tato diskuse by měla probíhat na půdě krajských fór pro udržitelný rozvoj za trvalé přeshraniční spolupráce;
- z pozice krajů iniciovat procesy místních Agend 21 v obcích, městech a mikroregionech a vytvářet podmínky pro kvalitní průběh MA21 (do budoucna v souladu s oficiálními Kritérii kvality MA21)
- vytvářet na krajských úřadech organizační a odborné zázemí pro vlastní celokrajské procesy MA21 za možného využití spolupráce s Pracovní skupinou Rady vlády udržitelného rozvoje, Národní sítí Zdravých měst ČR, dalšími odbornými partnery či nestátními neziskovými organizacemi (např. za využití finančních zdrojů z fondů EU, EHP/Norska, aj.);
- vytvořit a podporovat činnost a provoz regionálních středisek udržitelného rozvoje;

- při řešení udržitelného rozvoje kraje spolupracovat se sousedícími krajskými a zahraničními samosprávami;
- vypracovat a přijmout komunikační strategii kraje řešící nejen území kraje, ale i přeshraniční vazby;
- posilovat i zpětné komunikační vazby mezi kraji, městy, obcemi a všemi skupinami obyvatel, coby základ strategického plánování (v jeho komunitní i expertní části);
- popularizovat udržitelný rozvoj na krajské i obecní úrovni;
- vytvořit sadu indikátorů udržitelného rozvoje kraje či jeho lokálních území (včetně volitelných), zajistit jejich pravidelné monitorování a vyhodnocování, vytvořit mechanismy zpětných vazeb pro případnou korekci prováděných rozvojových opatření krajských i obecních samospráv;
- při využívání veřejných finančních prostředků na úrovni kraje, měst i obcí přihlížet k souladu jednotlivých záměrů s principy udržitelného rozvoje;

K připravované novele stavebního zákona:

- zajistit, aby si v novele zákona zakotvené „Rady pro udržitelný rozvoj“ zachovaly nadresortní a nadesektorový charakter pracovního orgánu obcí;
- zajistit na krajské úrovni ustavení „Rad krajů pro udržitelný rozvoj“ s charakterem nadresortního a nadesektorového odborného pracovního orgánu krajských zastupitelstev;
- zajistit systém certifikace projektů a záměrů z hlediska jejich souladu s principy udržitelného rozvoje;
- zavést kvalitní projednávání významných záměrů a investic připravovaných na území obcí a krajů v Radách pro udržitelný rozvoj;
- zakotvit do zákona, aby rozhodování a stanoviska „Rad obcí a krajů pro udržitelný rozvoj“ byla včas a kvalitně projednávána v samosprávných orgánech a s veřejností dotčených obcí a krajů;

Vzhledem k tomu, že od této doby uplynuly 3 roky a vývoj jak v ČR, tak v Libereckém kraji pokročil kupředu, lze na tomto místě zhodnotit, co se z odhlasovaných uvedených doporučení odborníků i veřejnosti ČR podařilo uskutečnit a co ne.

Se znalostí řešení problematiky zavádění udržitelného rozvoje do praxe v ČR, lze konstatovat, že na celostátní úrovni byly body a) až d) splněny bezezbytku. Při Vládě ČR byla ustanovena v roce 2004 Rada vlády pro udržitelný rozvoj, s pěti pracovními skupinami (PS pro medializaci UR, PS pro indikátory UR, PS pro místní Agendy 21, PS pro Strategii UR ČR a PS pro regionální strategie UR; více info na www.rvur.cz). Dne 8. 12. 2004 byla Vládou ČR schválena Strategie udržitelného rozvoje ČR (č. usnesení 1242/2004). Každoročně jsou na republikové úrovni organizována Fóra udržitelného rozvoje. V roce 2007 proběhly na všech krajích ČR tzv. Kulaté stoly k UR. V současné době byla vydána již druhá situační zpráva o plnění cílů ve strategii stanovených. V roce 2007 byla zahájena i její aktualizace, atd.

V novém stavebním zákoně č. 183/2006 Sb., platném od 1. 1. 2007, se poprvé v legislativě ČR objevují konkrétní kroky pomáhající k dílčímu monitoringu udržitelného rozvoje. Dílčímu vzhledem k tomu, protože se jedná o úhel pohledu z hlediska územního plánování, tzn. z hlediska možností využití daného území. Přínosem uvedeného zákona je bezesporu první legislativní zakotvení managementu UR na lokální úrovni. Zákon podporuje vznik Rad udržitelného rozvoje při obcích s rozšířenou působností, coby poradních orgánů samospráv obcí. Je zde zakotven i požadavek, každé dva roky vyhodnocovat, zda území obcí se rozvíjí v souladu s požadavky UR. Všechny tyto kroky lze považovat za úspěch. Jsou v souladu či navazují na shodné trendy Evropské Unie, již je Česká republika od roku 2004 součástí.

Z hlediska praxe je však nutné přiznat, že pro pravidelně se opakující vyhodnocování udržitelného rozvoje jakéhokoliv území nejsou v ČR odzkoušeny vhodné metodiky, mnohdy chybí široká škála potřebných údajů a statistických dat (a to až do úrovně obcí). Chybí ale i odborníci jak na toto vyhodnocování udržitelného rozvoje, tak do výše citovaných Rad udržitelného rozvoje. Lépe řečeno, chybí hodnotící týmy tvořené odborníky z různých oborů. Hodnocení udržitelného rozvoje je bezesporu multidisciplinární záležitostí. Z těchto důvodů je v celé ČR zavádění bodů e) až h) do praxe složitější a déle trvající. Na pomalé realizaci těchto uvedených kroků se podepisuje i nedostatek finančních prostředků. Optimisticky lze však konstatovat, že cca na začátku roku 2009 budou z tohoto pohledu k dispozici první výsledky, včetně vyhodnocení účinnosti nového stavebního zákona a jeho praktického přispění k zavádění principů udržitelného rozvoje do praxe nejen v úrovni celé ČR, ale i v úrovni jednotlivých krajů a obcí s rozšířenou působností.

Nejen ministerstva a centrální orgány České republiky se snaží principy udržitelného rozvoje zavádět do praktického života, ale platí to i o samosprávách jednotlivých krajů ČR, o obcích i mikroregionech. Každá samospráva postupuje dle svých možností a schopností. Následující přehled aktivit je pouze výčtem těch nejvýznamnějších, které byly realizovány v Libereckém kraji v pětiletém období mezi roky 2003 – 2007 a které se týkají buď přímo strategického plánování a koordinace udržitelného rozvoje na regionální či lokální úrovni (což je pomocí zavádění „místních Agend 21“) nebo osvěty této problematiky mezi občany a veřejností Libereckého kraje.

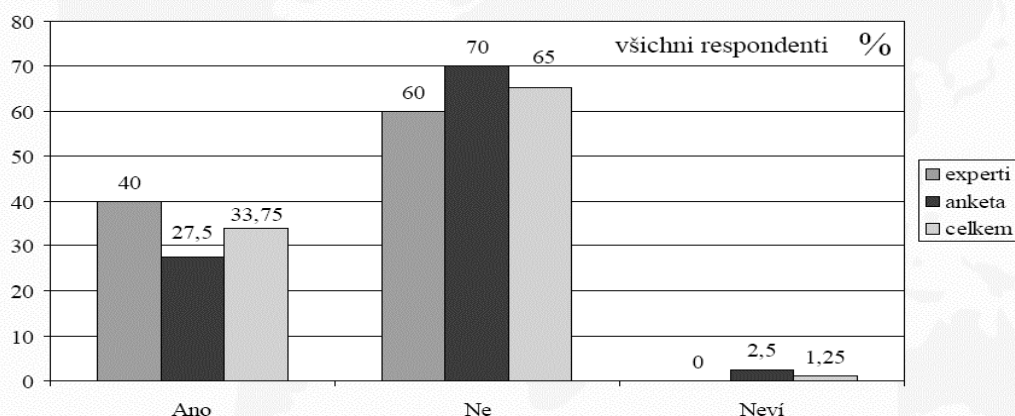
2003

- Provedena *analýza* všech, v té době Zastupitelstvem LK schválených *krajských koncepčních dokumentů*, zda podporují principy udržitelného rozvoje a zda jsou s nimi v souladu.
- Iniciována a zorganizována *první* celorepubliková výše zmíněná *konference k problematikám UR* s názvem „Principy udržitelného rozvoje a jejich praktický dopad na rozvoj regionů“.

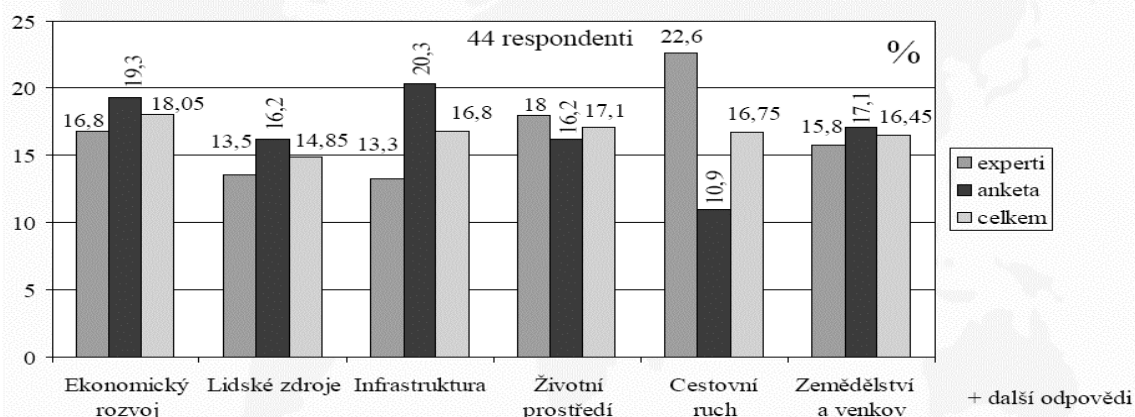
2004

- Ve spolupráci s UNDP OSN, s Vládou ČR, s Ministerstvem pro místní rozvoj ČR, s Ministerstvem životního prostředí ČR, se Státním fondem životního prostředí ČR a s Ústavem pro ekopolitiku, *zahájeny práce na zpracování Strategie udržitelného rozvoje Libereckého kraje pro období 2005 – 2020* (SUR LK). Jednalo se v rámci ČR o jednu ze dvou pilotních strategií udržitelného rozvoje řešících problematiku udržitelného rozvoje na regionální úrovni. Druhým krajem pro jehož územní obvod taková strategie byla zpracována je kraj Ústecký. V r. 2004 probíhaly práce hlavně na analýze Libereckého kraje, a to z hlediska jeho možností vedoucích k rozvoji udržitelnému. Součástí sbírání potřebných údajů, dat a vyhodnocení byla mj. i dotazníková šetření mezi odbornou i laickou veřejností. Výstupy z odpovědí byly vyhodnoceny i graficky (2005).

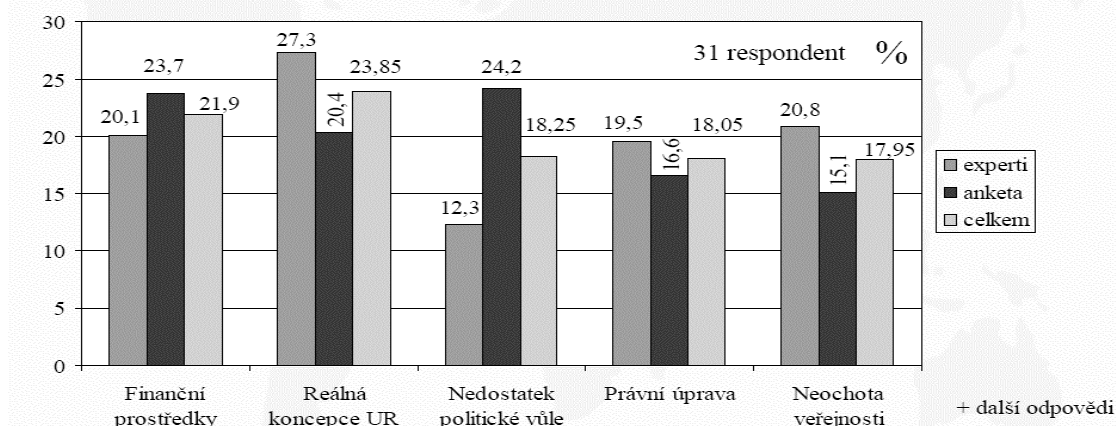
Považujete současný stav Libereckého kraje za dlouhodobě udržitelný?

Ve kterém sektoru společenských aktivit je situace nejkritičtější?

Co brání změnám současného stavu?

- Iniciována a zorganizována *druhá* celorepubliková výše zmíněná konference k problematikám UR s názvem „Principy udržitelného rozvoje a jejich praktický dopad na rozvoj regionů“. Závěrem konference byla plněm přijata a odhlasována již v úvodu tohoto textu citovaná doporučení.
- Zahájena osvěta na základních školách Libereckého kraje k UR a to formou soutěže o nejužitečnější názor žáků druhého stupně na téma „Jak rozumím pojmu udržitelný rozvoj“. Žáci v rámci soutěže mj. formulovali výstižné slogany charakterizující udržitelný rozvoj. Zapojení žáků i škol napříč celým krajem bylo pozitivní a překvapivě vysoce aktivní. Nejužitečnější příspěvky byly zveřejněny v tisku a jejich autorům se na společenském večeru dostalo veřejného ocenění. Vítězné slogany „SPRÁVNÁ DRÁHA – ROVNOVÁHA“ (Anety Šípové z Frýdlantu) a „PŘÍTOMNOST TVOŘÍ BUDOUCNOST“ (Marie Patrnouškové z Jablonce n.N.) potvrdily dobré povědomí mladé generace o tom, co se pod pojmem udržitelného rozvoje skrývá.

2005

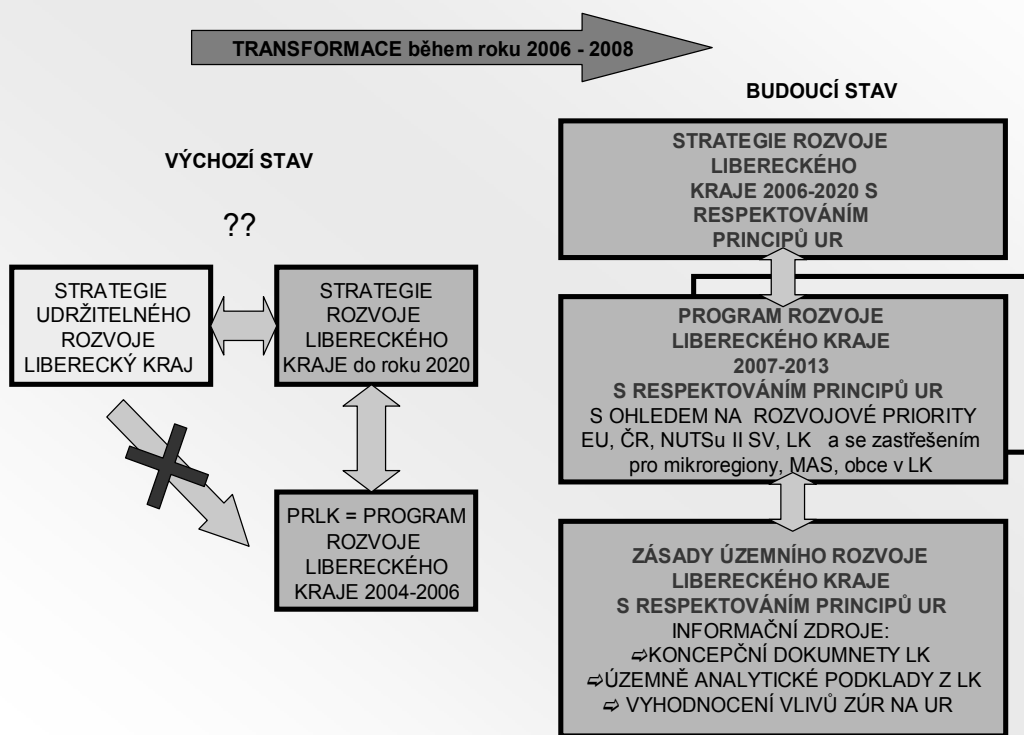
- *Druhý ročník osvěty k UR* byl zaměřen již konkrétněji a to na odhalování dobrých či negativních příkladů vyskytujících se v LK a pomáhajících zavádět principy UR do praxe. Tento námět vyžaduje hlubší znalosti jak o zásadách UR, tak o činnostech probíhajících v okolí každého z nás. Proto byl druhý ročník připraven pro starší věkovou kategorii mladé generace, tj. pro studenty středních škol a středních odborných učilišť LK. Nejednalo se pouze o soutěž, ale o anketu s názvem „Rozvíjí se náš kraj udržitelně?“ V rámci ní studenti spolupracovali se svými pedagogy, rodiči, ale i se zástupci některého z podnikatelů ve svém okolí. Velmi potěšující byla vysoká podpora této ankety ze stran podnikatelů a to formou poskytnutí cen pro vítěze. Výsledkem ankety bylo poznání, že UR je studenty vnímán spíše jednostranně s převažující vazbou pouze k životnímu prostředí. Jen ojediněle se objevil příklad potřebné rovnováhy tří pilířů: ekonomika + společnost + prostředí. Za práci se studenty byly oceněny Střední průmyslová škola textilní Liberec, Gymnázium Česká Lípa, Střední zdravotnická škola a Vyšší zdravotnická škola Liberec, Odborná škola, Střední odborné učiliště, Učiliště Česká Lípa, Střední uměleckoprůmyslová škola Turnov, Integrovaná střední škola Semily. Za nejlepší práce pak příspěvky studentů Jiřího Palounka (ISŠ Vysoké nad Jizerou), Jany Kobosilové (SPŠT Liberec) a Václava Nedvěda (SOŠ a SOU Česká Lípa). Info o anketě: <http://www.kraj-lbc.cz/index.php?page=1890>. Koncem roku 2005 byla, ve spolupráci se zástupci mnoha subjektů a s občany kraje, *dohotovena, konsensuálním způsobem tvořená, Strategie udržitelného rozvoje Libereckého kraje pro období 2005 – 2020*. Veškeré výstupy z tvorby, tj. text dokumentu včetně jeho příloh, hodnocení dokumentu z hlediska vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví, složení řídicího výboru a pracovní skupiny, výsledky průzkumů, tiskové zprávy, informace z veřejného projednání jsou na: <http://www.kraj-lbc.cz/index.php?page=1889>. Zkrácená verze textu: http://www.kraj-lbc.cz/public/orlk/zv_sur_lk_pro_web_ff3908514.pdf
- V roce 2005 byl zahájen dvouletý projekt „*Partnerství pro Liberecký kraj*“. Hlavním cílem projektu bylo vybudování partnerství mezi hlavními regionálními stakeholdery, tj. mezi Krajskou hospodářskou komorou LK, Regionální agrární radou LK, Krajskou radou zaměstnavatelských a podnikatelských svazů LK, Sdružením obcí LK, Euroregionem NISA, Libereckým krajem a Asociací nestátních neziskových organizací LK. Jedním z dílčích cílů projektu bylo zvýšení znalostí a dovedností v zavádění principů UR do činností regionální a lokálních samospráv, do činností komunity v kraji a jeho obcích, tj. dovedností

v tzv. „místní Agendě 21“ (dále jen MA21). Procesy MA21 na úrovni regionální a místních samospráv mají pomoci nejen k dlouhodobému strategickému plánování UR obcí, k iniciování vzniku hodnotných koncepčních dokumentů, ke komunitní spolupráci (partnerství), zapojování veřejnosti a podpoře demokratičnosti, ale i k politické, finanční a morální podpoře realizace projektů, na nichž se místní komunita shodne. Systematický přístup k rozvoji místa s dlouhodobou perspektivou a uplatněním principů UR je to, co se očekává od dobře pracujících regionálních a místních úřadů. Tomu je nutno se neustále učit. Proto v rámci projektu proběhlo v Libereckém kraji na téma MA21 mnoho seminářů. Info o projektu: www.partnerstvi-lk.cz.

2006

- V červnu, po zapracování připomínek z oponentních posudků, byla Radou Libereckého kraje vzata *Strategie udržitelného rozvoje LK 2005 – 2020 na vědomí* (č. usnesení 637/06/RK). Rada ji doporučila jako jeden z podkladů pro aktualizaci, již v té době z roku 2002 platné, Strategie rozvoje Libereckého kraje 2002 – 2020. Je nesmyslné, aby pro stejný územní obvod a pro shodný časový horizont, existovaly vedle sebe dva dlouhodobé strategicky rozvojové dokumenty.
- Proto v návaznosti na usnesení č. 637/06/RK, zahájil Odbor hospodářského a regionálního rozvoje KÚLK, *aktualizaci původní strategie rozvoje kraje* s cílem, zapracovat do ní nejen výstupy, opatření a doporučení ze SUR LK a dalších koncepčních dokumentů LK a jeho obcí, ale také principy udržitelného rozvoje a v té době již jasně stanovené trendy a výstupy z rozvojových strategií Evropské Unie (SUR EU, Lisabonská strategie, atd.) i z nových rozvojových dokumentů a strategií ČR. Práce na aktualizaci probíhaly přes rok. Do jeho tvorby byly zapojeny odbory KÚLK a obdobně jako u zpracování SUR LK i široká veřejnost, včetně zástupců hlavních stakeholderů a zájmových skupin LK, a to napříč resortními (agrární rada, hospodářské komory, profesní svazy, atd.) i sektorovými zájmy (veřejná správa, NNO, atd.).
- V druhé polovině roku pak byly zahájeny práce i na aktualizaci střednědobého rozvojového dokumentu Libereckého kraje, tj. na Programu rozvoje Libereckého kraje pro období 2007 – 2013.

Plnění usnesení Rady Libereckého kraje č. 637/06/RK

2007

- V rámci aktualizace Strategie udržitelného rozvoje ČR proběhlo začátkem roku v Libereckém kraji *diskusní fórum k udržitelnému rozvoji*. Účast cca 70ti aktivních diskutujících potvrdila zájem o toto téma na území Libereckého kraje. Prezentace a hlavní výstupy z fóra jsou k dispozici na webových stránkách: <http://www.kraj-lbc.cz/index.php?page=3348>
<http://dataplan.nszm.cz/index.shtml?apc=1237978q2002047p>
- V červenci 2007 byl ukončen dvouletý projekt Společnosti pro Jizerské hory o.p.s., jehož cílem bylo zřízení *Poradenských center pro venkov* (PRVO) v rámci Libereckého kraje. Centra měla mj. za úkol provádět i poradenství pro všechny subjekty venkovského prostoru LK o aktivitách přispívajících k udržitelnému rozvoji venkova. Hlavní informace o výsledcích projektu jsou k dispozici na www.prvo.cz.
- Osvěta k tématům místní Agendy 21 prováděná mj. v rámci projektu Partnerství pro Liberecký kraj, během uvedených konferencí, kulatého stolu k UR či během projektu *Poradenských center pro venkov*, se projevila v roce 2007 *zvýšením zájmu obcí a mikroregionů Libereckého kraje o přijímání a naplňování jednotlivých kritérií procesu MA21*. Nejdále je v rámci LK v naplňování MA21 Město Jilemnice. Spolu s městem Lomnice nad Popelkou, obcí Křížany a mikroregionem Podralsko je již víceletým členem Národní sítě zdravých měst ČR, která metodicky pomáhá k zavádění MA21 na lokální úrovni. Začátkem roku 2007 nově do této sítě vstoupilo také Město Desná a Město Česká Lípa. O MA21 projevují zájem i Města Turnov a Semily, mikroregiony Podještědí a Jizera.
- Aktualizacemi strategických rozvojových dokumentů vznikly Strategie rozvoje Libereckého kraje pro období 2006 – 2020 a Program rozvoje Libereckého kraje na období 2007 – 2013. *Strategie rozvoje LK byla schválena Zastupitelstvem Libereckého kraje dne 24. 4. 2007* (č. usnesení 122/07/ZK). *Program rozvoje LK byl v Zastupitelstvu Libereckého kraje schválen dne 30. 10. 2007* (č. usnesení 287/07/ZK). Plné i zkrácené verze aktualizovaných dokumentů, včetně tabulek vypořádání obdržených připomínek, dále včetně výsledků hodnocení vlivů obou dokumentů na životní prostředí a veřejné zdraví, a včetně prezentací a výstupů z veřejných projednávání obou dokumentů, jsou k dispozici na webových adresách:
Strategie rozvoje LK: <http://www.kraj-lbc.cz/index.php?page=1885>
Program rozvoje LK: <http://www.kraj-lbc.cz/index.php?page=3248>.
- V obou nově vytvořených strategických dokumentech LK (viz. schéma níže) je pomocí uvedených formulací opatření a aktivit *zakotvena realizace 10 následujících hlavních principů udržitelného rozvoje*:

Propojení základních oblastí života (ekonomika, společnost, životní prostředí)

Dlouhodobá perspektiva (zvažování dopadů = strategické plánování)

Kapacita životního prostředí je omezená (nejen z hlediska zdrojů, ale i znečištění)

Předběžná opatrnost (důsledky ne všech našich činností jsou vždy známe, je na místě být opatrný)

Prevence (je efektivnější než následné řešení dopadů)

Kvalita života (má rozměr nejen materiální, ale také společenský, etický, estetický, duchovní, kulturní, zdravotní, atd.)

Sociální spravedlnost (příležitosti i zodpovědnosti by měly být děleny mezi země, regiony i mezi rozdílné sociální skupiny, chudoba je ohrožující faktor UR)

Zohlednění vztahu „lokální – globální“ (činnosti na místní úrovni ovlivňují problémy na úrovni globální)

Vnitrogenerační a mezigenerační odpovědnost (zabezpečení národnostní, rasové i jiné rovnosti, respektování práv všech současných i budoucích generací na zdravé prostředí a sociální spravedlnost)

Demokratické procesy (zapojování veřejnosti do rozhodovacích procesů od počátečních fází vytváří jejich obecnou podporu pro realizaci + informovanost)

**Schéma prioritních okruhů a opatření
Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006-2020 a
Programu rozvoje Libereckého kraje 2007-2013**

A. Dynamická a konkurenceschopná ekonomika	B. Kvalitní a zdravé lidské zdroje	C. Komplexní a kvalitní infrastruktura	D. Zdravé životní prostředí bez zátěží	E. Udržitelný rozvoj území a občanské společnosti
A.1 Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky a podpora podnikatelského prostředí	B.1 Podpora celoživotního učení s důrazem na kvalitu života	C.1 Průběžné zkvalitňování dopravní infrastruktury a její optimalizace	D.1 Snížování škodlivých vlivů na životní prostředí a zdraví obyvatel	E.1 Rozvoj všestranné spolupráce, včetně posílení spolupráce meziresortní a přeshraniční
A.2 Podpora vědy, výzkumu a zavádění inovací	B.2 Zvýšení zaměstnatelnosti a zaměstnanosti obyvatel	C.2 Optimalizace dopravních systémů včetně jejich alternativ a zlepšení dopravní obslužnosti	D.2 Předcházení a řešení dopadů lidské činnosti na životní prostředí a zdraví	E.2 Rozvoj městských oblastí
A.3 Využití funkcí zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství	B.3 Zajištění dostupnosti a kvality zdravotní a sociální péče, podpora zdravého životního stylu	C.3 Průběžné budování a modernizace technické infrastruktury včetně alternativních energetických zdrojů	D.3 Péče o krajinu, šetrné využívání krajinného a přírodního potenciálu kraje	E.3 Rozvoj venkovských oblastí
A.4 Podpora a rozvoj průmyslových odvětví	B.4 Podpora kulturních a sportovních zařízení a zájmové činnosti obyvatel	C.4 Zavádění a rozvoj informačních a komunikačních technologií	D.4 Posilování ekologického povědomí obyvatel	E.4 Koncepční řízení rozvoje
A.5 Rozvoj sektoru služeb	B.5 Péče o kulturní a kulturně-historické dědictví			E.5 Podpora rozvoje občanské společnosti
A.6 Rozvoj cestovního ruchu jako významného sektoru ekonomiky kraje	B.6 Zajištění dostupnosti a kvality bydlení, pracovního a veřejného prostředí			E.6 Zkvalitnění veřejné správy
	B.7 Zajištění bezpečnosti obyvatel a majetku			

První strategické rozvojové dokumenty Libereckého kraje (2002) sice reagovaly na závěry sociálně ekonomické analýzy, vycházely ze stavu hodnot společnosti a území kraje na začátku 21. století, vymezily hlavní oblasti významné pro rozvoj kraje, soustředily je do jednotlivých problémových okruhů, ale neprovedly kvalitativní a kvantitativní specifikaci cílů a jejich hodnot, ke kterým by se mělo na konci jednotlivých plánovacích období dospět. Také v nich nebyla provedena specifikace dat, ukazatelů a indikátorů, pomocí nichž by se měl sledovat a vyhodnocovat vývoj v rozvojových trendech jednotlivých opatření a prioritních oblastech. Definování potřebných dat ke sledování rozvoje, ale i jejich pravidelné periodické monitorování a vyhodnocování, je nezbytnou součástí strategického plánování a to nejen udržitelného rozvoje. Významná je proto spolupráce všech subjektů v území, kteří se spolupodílí na *sledování a sbírání dat potřebných nejen k naplňování indikátorů stanovených v nově schválené strategii a programu rozvoje LK, ale i dat zařazených mezi územně analytické podklady v rámci plánování udržitelného využití území*. Hlavní postavení mezi poskytovateli a vyhodnocovateli těchto dat, má bezesporu na republikové, ale i na regionální a lokální úrovni Český statistický úřad.

3.2. Ekonomická oblast

V pořadí první oblastí, kterou se koncepce udržitelného rozvoje zabývá, je oblast hospodářská neboli ekonomická. Ekonomika je oblastí, která zcela vychází z činnosti člověka a společnosti, což ji velmi úzce váže k druhému z pilířů udržitelnosti, tedy k pilíři sociálnímu. Tato vazba je bezesporu vzájemná, tzn. ekonomika v ní vystupuje jednak v pozici činitele ovlivňujícího sociální dění, jednak v pozici činitele ovlivňovaného sociálním vývojem. Důsledky ekonomické činnosti se však promítají také do třetího, tj. environmentálního pilíře. Pozitivní vliv ekonomiky na životní prostředí je možné vidět v přílivu finančních zdrojů, které by potencionálně mohly být (otázkou zůstává, zda skutečně jsou) použity na environmentální ochranu, negativní dopady ekonomické činnosti jsou však mnohem viditelnější, zásadnější a hlavně nevratné buď v krátkém časovém horizontu, nebo zcela.

Vzhledem k výše uvedeným vazbám mezi pilíři je tedy patrné, že opatření která jsou pozitivem pro jednu oblast mohou pro jinou znamenat zátěž. Z tohoto důvodu je zachování udržitelnosti v rámci všech tří pilířů prakticky nemožné.

Důležitými výrazy a ukazateli používanými v souvislosti s hospodářstvím jsou např. hrubý domácí produkt, produktivita práce, veřejné rozpočty, investice, efektivnost, podnikání a podobně. Tento výčet pojmů není samozřejmě kompletní, ale i tak naznačuje, jaké faktory jsou v ekonomické činnosti podstatné.

Obecně platí, že úroveň ekonomiky každé země i regionu určuje její další, budoucí vývoj a možnosti.

Mezi hlavní předpoklady udržitelného ekonomického rozvoje tak určitě bude patřit:

- ekonomický růst (měřený většinou prostřednictvím hrubého domácího produktu), který ovšem závisí na mnoha dalších faktorech,
- efektivní využívání stávajících ekonomických (práce, kapitál) i přírodních zdrojů,
- zaměstnanost a snižování nezaměstnanosti,
- podpora malého a středního podnikání,
- účelné a hospodárné nakládání s finančními zdroji,
- investování do výzkumu a vývoje apod.

Stručný stávající ekonomický potenciál Libereckého kraje je následující – kraj již z historického hlediska patří mezi průmyslové regiony. Přestože jeho průmyslový charakter zůstal zachován do současnosti, změnila se jeho odvětvová struktura. Tradiční obory, jakými byl např. textilní průmysl, prakticky zmizely, klesl také význam těžby a zpracování surovin. Rozhodující význam má stále zpracovatelský průmysl, v rámci kterého si svou pozici drží tradiční sklářský průmysl. Převážná většina zahraničních investic však směřuje především do průmyslu automobilového. Zemědělství v kraji je ovlivněno zejména přírodními podmínkami, hornatý a členitý reliéf kraje staví zemědělství do pozice spíše doplňkového odvětví. I přesto však stávající zemědělské výrobce ohrožuje řada dalších faktorů. Vzhledem k vysoké lesnatosti kraje zaujímá významnou pozici v primárním sektoru lesnictví. Mezi tradiční a dlouhodobě ekonomicky přínosné obory v kraji patří cestovní ruch.

Jaká témata jsou tedy pro Liberecký kraj v návaznosti na udržitelný rozvoj stěžejní nebo ohrožující? V popředí zájmu by měla být např. tato:

- nízká úroveň hrubého domácího produktu – nižší ekonomická úroveň kraje,
- jednostranné zaměření klíčových ekonomických subjektů na vybraná odvětví (např. automobilový průmysl), strukturální problémy v klíčových průmyslových odvětvích, rozvoj malého a středního podnikání apod.,
- odliv zahraničních investic – úplné náklady práce,
- podpora výzkumu a vývoje v souvislosti s existencí určitých rezerv v podpoře inovačních procesů,
- zastavení nebo zpomalení procesu reorganizace zemědělství, pokles investic do zemědělství, zemědělská politika státu,
- rozvoj cestovního ruchu – zlepšení kvality poskytovaných služeb.

V souvislosti s environmentálním pilířem je to také:

- preference investičních záměrů „na zelené louce“ (tzv. greenfields),
- pomalá revitalizace nevyužívaných a zdevastovaných ploch (brownfields).

3.2.1. Ekonomická úroveň v Libereckém kraji

Ekonomická úroveň jednotlivých zemí i konkrétních regionů je měřena prostřednictvím základních makroekonomických ukazatelů, mezi které patří např. hrubý domácí produkt (HDP), hrubá přidaná hodnota (HPH) nebo čistý disponibilní důchod domácností (ČDDD).

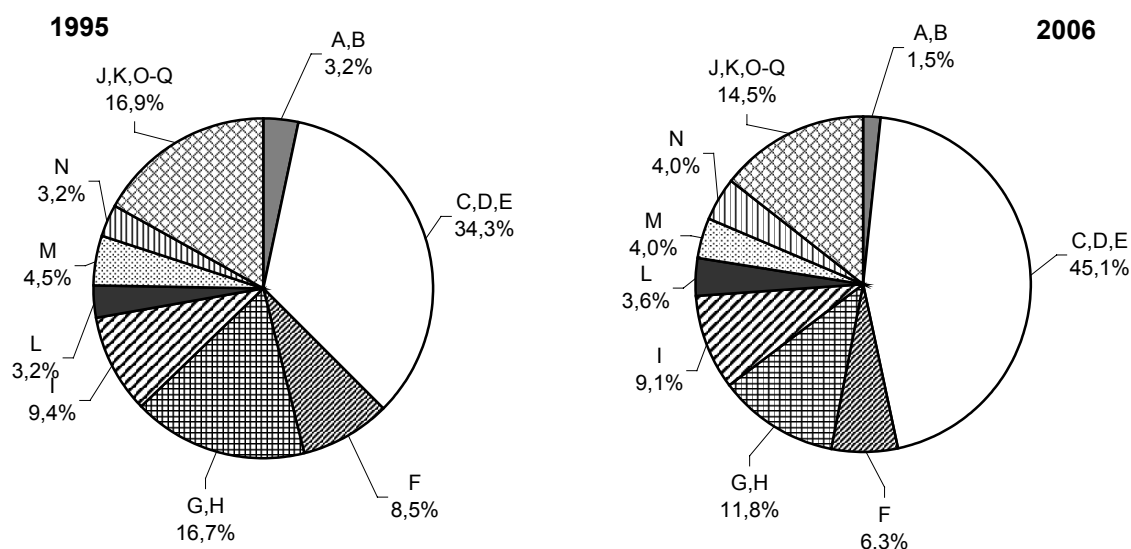
Tab. 3.2.1 Vývoj základních makroekonomických ukazatelů v Libereckém kraji v letech 1995 – 2006

	HDP v běžných cenách (mil. Kč)	Podíl HDP na ČR (ČR = 100 %)	Hrubá přidaná hodnota (mil. Kč)	v tom (%)			ČDD domácnosti (mil. Kč)	ČDD domácnosti na obyvatele (ČR = 100 %)
				primární sektor	sekundární sektor	terciární sektor		
1995	55 211	3,8	49 929	3,2	42,9	53,9	31 983	94,9
1996	62 899	3,7	56 749	2,9	46,5	50,6	35 411	93,4
1997	68 578	3,8	62 158	2,8	47,4	49,9	40 297	95,4
1998	73 213	3,7	66 478	3,0	46,3	50,8	42 277	94,4
1999	77 458	3,7	69 971	2,5	46,6	50,9	44 019	94,3
2000	81 807	3,7	74 119	2,5	48,7	48,9	46 667	95,9
2001	86 416	3,7	78 339	2,6	50,3	47,1	49 192	95,9
2002	90 367	3,7	82 141	2,0	49,2	48,7	51 142	95,5
2003	87 322	3,4	79 392	1,9	47,3	50,8	52 540	93,9
2004	94 693	3,4	85 102	1,8	49,6	48,6	54 511	94,1
2005	105 142	3,5	94 301	1,7	51,2	47,1	56 622	93,8
2006	114 565	3,5	103 170	1,5	51,4	47,0	59 844	92,6

Pozn.: ČDD = čistý disponibilní důchod

Vývoj HDP v Libereckém kraji zaznamenal od roku 1995 velmi dynamický průběh. Pouze mezi roky 2002 a 2003 je patrný určitý krátkodobý pokles hodnoty nově vytvořených statků a služeb. V rámci dvanáctiletého období se však hodnota HDP zvýšila o 59 354 mil. Kč, tj. více než dvojnásobně. I přes výrazný každoroční růst HDP se podíl Libereckého kraje na jeho celorepublikové hodnotě prakticky nezměnil, resp. dokonce klesal. Zatímco v roce 1995 tento podíl činil 3,8 %, v průběhu následujících let se snížil na 3,5 % v roce 2006. Tato skutečnost však zřejmě souvisí s velikostí Libereckého kraje, místním podnikatelským prostředím, strukturálními změnami v některých odvětvích, ale i dalšími aspekty území. Vzhledem k růstu cenové hladiny většiny komodit v příštím roce lze očekávat snížení objemu volných finančních prostředků v rukou domácností, což následně vyvolá pokles spotřeby těchto domácností. V této souvislosti je tak možné očekávat, že dosavadní růst HDP se v dalších letech poněkud zpomalí.

Graf 1 Hrubá přidaná hodnota podle odvětví OKEČ

- A – zemědělství, myslivost, lesnictví
- B – rybolov a chov ryb
- C – těžba nerostných surovin
- D – zpracovatelský průmysl
- E – výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody
- F – stavebnictví
- G – obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží
- H – ubytování a stravování
- I – doprava, skladování a spoje

- J – finanční zprostředkování
- K – nemovitosti a pronájem, podnikatelské činnosti
- L – veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení
- M – vzdělávání
- N – zdravotní a sociální péče, veterinární činnosti
- O – ostatní veřejné, sociální a osobní služby
- P – činnosti domácností
- Q – exterritoriální organizace a instituce

Dalším z ukazatelů ekonomické úrovně je hrubá přidaná hodnota, která vyjadřuje rozdíl mezi produkcí (hodnota hrubé výroby v základních cenách) a mezispotřebou (materiál a další mezivstupy v kupních cenách). Tento ukazatel vykazuje v podstatě stejné růstové a vývojové tendence jako vývoj HDP. V souvislosti s hrubou přidanou hodnotou na regionální úrovni je však zajímavý pohled na podíl jednotlivých sektorů na její tvorbě. Jednoznačně je pak možné konstatovat, že při tvorbě HPH klesá význam primárního sektoru. Dokladem toho je stále nižší zastoupení tohoto sektoru ve struktuře ukazatele, které v roce 2006 činilo již jen 1,5 %. Mezi vývojem podílů zbývajících sektorů existuje zřejmá souvislost – na začátku sledovaného období se na tvorbě HPH z největší části podílel terciární sektor, zhruba od roku 2001 jej však vystřídal sektor sekundární. V roce 2006 tak sekundární sektor na tvorbě HPH participoval z 51,4 % a terciární sektor ze 47,0 %.

V této souvislosti ještě dodejme, že hlavním odvětvím ekonomické činnosti v rámci sekundárního sektoru je zpracovatelský průmysl (43,1 % HPH v roce 2006). Toto odvětví je tedy možné označit za klíčové pro ekonomiku Libereckého kraje. V terciární sféře se pak na tvorbě HPH nejvíce podílí odvětví obchodu a oprav spotřebního zboží (10,1 % v roce 2006), dále komerční služby – činnosti v oblasti nemovitostí, pronájmu a podnikatelské činnosti (9,5 %) a doprava, skladování a spoje (9,1 %).

Čistý disponibilní důchod domácností se od roku 1995 navýšil o 27 861 mil. Kč, tj. o 87,1 % a v roce 2006 tak dosáhl 59 844 mil. Kč. Přestože disponibilní důchod domácností od roku 1995 nepřetržitě roste, v přepočtu na obyvatele a ve srovnání s úrovní ČR vykazuje spíše opačné, tedy klesající tendence – v roce 1995 představoval 94,9 % celorepublikového ČDD domácností, v roce 2006 pak 92,6 %. Objem finančních prostředků domácností v kraji podle tohoto ukazatele sice roste, ale ne takovým tempem jako v jiných krajích. Ve srovnání s růstem HDP v kraji je pak růst čistého disponibilního důchodu ani ne poloviční.

3.2.2. Průmysl a podnikatelské prostředí v Libereckém kraji

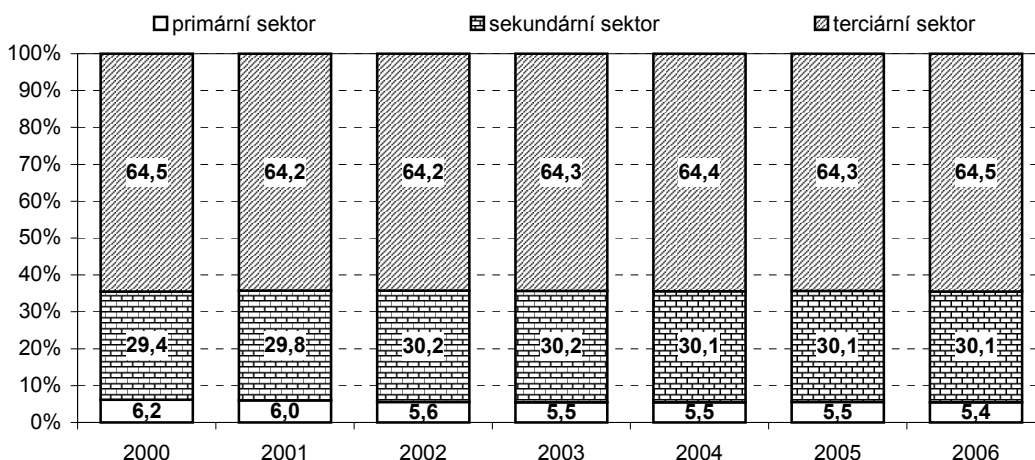
Počet subjektů evidovaných v Registru ekonomických subjektů v rámci Libereckého kraje se od roku 2000 každoročně zvyšoval. Mezi roky 2000 a 2006 pak tento nárůst představoval 24,0 %. Ve struktuře ekonomických subjektů převažovaly subjekty zabývající se službami, a to především obchodem a opravami spotřebního zboží (28 672 subjektů v roce 2006) a činnostmi v oblasti nemovitostí, pronájmu a podnikatelských činností (17 322 subjektů). Průmyslové podniky se orientují zejména na zpracovatelský průmysl (18 007 subjektů), který produkuje výrobky s vyšší přidanou hodnotou. Nezanedbatelný je také počet podnikatelských subjektů v oblasti stavebnictví (15 331 subjektů).

Tab. 3.2.2 Registrované subjekty podle OKEČ v Libereckém kraji v letech 2000 – 2006 (stav k 31. 12.)

	OKEČ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Registrované subjekty celkem		89 752	93 186	102 924	107 354	108 207	109 557	111 299
z toho:								
zemědělství, lesnictví, rybolov	A+B	5 550	5 609	5 757	5 905	5 949	6 066	6 064
průmysl celkem	C+D+E	14 571	15 655	17 279	17 957	17 932	18 068	18 120
v tom:								
těžba nerostných surovin	C	35	34	37	36	31	30	34
zpracovatelský průmysl	D	14 473	15 554	17 168	17 844	17 824	17 960	18 007
výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	E	63	67	74	77	77	78	79
stavebnictví	F	11 781	12 083	13 801	14 413	14 668	14 950	15 331
obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží	G	25 693	25 659	28 369	28 726	28 420	28 424	28 672
ubytování a stravování	H	6 116	6 257	6 840	7 068	7 070	7 198	7 369
doprava, skladování a spoje	I	2 688	3 024	3 264	3 324	3 321	3 319	3 402
finanční zprostředkování	J	2 830	2 847	2 852	2 922	2 951	3 042	3 083
činnosti v oblasti nemovitostí, pronájmu, podnikatel. činnosti	K	11 776	12 625	14 615	15 991	16 539	16 876	17 322
veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení	L	391	400	403	410	369	594	584
vzdělání	M	935	999	1 148	1 517	1 532	1 571	1 658
zdravotnictví, sociální péče, veterinární činnost	N	1 163	1 188	1 250	1 317	1 340	1 370	1 399
ostatní veřejné, sociální a osobní služby	O	6 254	6 832	7 337	7 794	8 108	8 071	8 287
činnosti domácností	P	-	-	9	10	8	8	8
exteritorální organizace a instituce	Q	-	-	-	-	-	-	-

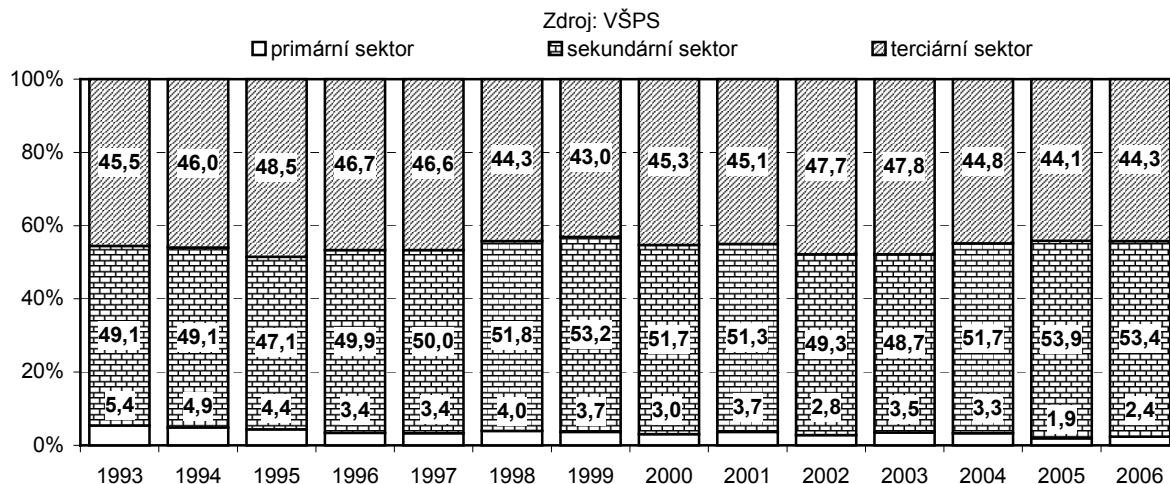
Více než 64,0 % výše zmíněných podnikatelských subjektů provozujících svou činnost na území Libereckého kraje se tedy zabývala službami, tj. působila v terciárním sektoru.

Graf 2 Struktura registrovaných subjektů podle jednotlivých sektorů národního hospodářství v Libereckém kraji (%)

I přes uvedený výrazně vyšší počet subjektů orientujících svou činnost do oblasti služeb, je z hlediska zaměstnanosti, zjištěné na základě výsledků Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS), mnohem důležitější sekundární sféra, tj. průmysl a stavebnictví, kde pracuje majoritní část zaměstnaných osob v Libereckém kraji. Konkrétně v období 1993 – 2006 v tomto sektoru pracovalo od 47,1 % do 53,9 % všech osob zaměstnaných v národním hospodářství.

Graf 3 Struktura zaměstnanosti v jednotlivých sektorech národního hospodářství v Libereckém kraji (%)

Průmysl obecně patří ke stěžejním odvětvím, která ovlivňují ekonomickou základnu Libereckého kraje, jakož i místní zaměstnanost. Výrazné postavení pak zaujímá především zpracovatelský průmysl, v rámci kterého v roce 2006 pracovalo téměř 87 tis. zaměstnaných osob v kraji. Zpracovatelský průmysl je zároveň jedinou oblastí sekundárního sektoru, která ve sledovaném období vykazuje v podstatě trvalý nárůst počtu zaměstnaných – od roku 2000 do roku 2006 se jejich počet zvýšil o 12,4 %.

Tab. 3.2.3 Struktura zaměstnanosti podle OKEČ v Libereckém kraji v letech 2000 – 2006 (stav k 31. 12.)

Zdroj: VŠPS

v tis. osob

	OKEČ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Zaměstnaní v NH celkem		201,9	202,3	205,5	201,5	204,3	201,7	198,8
v tom:								
zemědělství, lesnictví, rybolov	A+B	6,1	7,5	5,8	7,0	6,8	3,9	4,7
průmysl celkem	C+D+E	82,4	83,6	84,2	81,0	85,5	87,7	90,2
v tom:								
těžba nerostných surovin	C	2,7	3,7	3,0	2,2	1,8	1,3	1,4
zpracovatelský průmysl	D	76,8	77,1	79,0	76,6	81,7	84,1	86,3
výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	E	2,9	2,8	2,2	2,3	2,0	2,4	2,5
stavebnictví	F	22,0	20,1	17,1	17,1	20,2	20,9	16,0
obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží	G	19,9	19,0	23,4	22,2	20,6	19,9	18,8
ubytování a stravování	H	7,0	5,3	6,8	6,9	8,3	7,3	6,0
doprava, skladování a spoje	I	12,0	13,6	14,3	12,0	11,9	11,0	11,5
finanční zprostředkování	J	3,2	3,5	3,0	3,5	2,8	3,0	3,6
činnosti v oblasti nemovitostí, pronájmu, podnikatel. činnosti	K	7,6	5,6	7,8	8,6	6,9	6,6	9,6
veřejná správa a obrana, povinné soc. zabezpečení	L	10,4	11,2	12,5	11,6	10,6	10,7	11,6
vzdělání	M	11,3	13,6	11,2	13,2	10,8	12,5	11,7
zdravotnictví, sociální péče, veterinární činnost	N	10,5	10,1	11,8	11,4	11,9	12,1	9,7
ostatní veřejné, sociální a osobní služby	O	9,5	9,4	7,2	6,7	7,1	5,4	5,2
činnosti domácností	P	0,0	0,0	0,1	0,3	0,4	0,4	0,2
exteritorální organizace a instituce	Q	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,3
nezjištěno		0,0	0,0	0,3	0,1	0,3	0,1	0,0

Dominantní postavení zpracovatelského průmyslu v kraji ilustrují také údaje v následující tabulce. I přes určitý kolísavý vývoj počtu zaměstnanců v průmyslových podnicích se 100 a více zaměstnanci se sídlem v Libereckém kraji v letech 1997 a 2006 je zřejmé, že nejvíce osob stále pracuje právě v tomto odvětví (50 045 osob v průmyslových podnicích se 100 a více zaměstnanci v roce 2006). V rámci zpracovatelského průmyslu je pak nejvyšší zaměstnanost evidována v případě výroby ostatních nekovových minerálních výrobků, tj. sklářských, keramických a podobných výrobků (11 210 osob) a dále ve výrobě dopravních prostředků a zařízení (8 041 osob).

Tab. 3.2.4 Průměrný evidenční počet zaměstnanců (fyzické osoby) v průmyslových podnicích v Libereckém kraji v letech 1997 – 2006

(Subjekty se 100 a více zaměstnanci a sídlem v kraji)

počet osob

	OKEČ	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Průmysl celkem	C+D+E	58 524	55 521	51 293	50 039	51 084	52 832	48 669	48 207	48 473	53 469
z toho:											
zpracovatelský průmysl	D	52 946	50 645	46 660	45 783	47 280	49 065	45 067	44 569	44 948	50 045
v tom:											
výroba potr., tab. výr	DA	2 043	1 943	1 112	1 115	1 085	1 497	1 338	1 292	1 480	1 449
výr. textilií, text.v ýrobků	DB	8 036	7 393	5 965	5 562	5 224	4 310	3 615	3 664	3 251	2 815
výroba usní, ýrobků	DC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
zprac. dřeva, výr. dř. výr.	DD	1 164	849	724	700	i.d.	i.d.	i.d.	-	i.d.	i.d.
výr. vlákniny, papíru	DE	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	747	i.d.
výr. koksu, jad. paliv	DF	-	-	-	-	-	-	-	-	-	717
výr. chem. látek, léčiv	DG	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	384	339	337	i.d.	i.d.	i.d.
výr. pryž., plast. výr.	DH	3 691	3 767	2 818	1 845	2 335	4 186	2 947	3 220	3 407	4 487
výr. ost. nekov. min. v.	DI	12 023	11 055	10 710	10 023	5 662	13 023	12 446	11 254	11 532	11 210
výr. kovů, kovod. výr.	DJ	2 772	2 702	2 791	1 952	1 575	3 136	2 272	2 204	1 837	1 916
výr., opr. strojů, zař.	DK	3 387	3 216	2 515	2 524	2 599	2 290	2 332	3 356	4 515	5 040
výr. el. a opt. přístr.	DL	5 285	4 871	4 644	4 236	4 681	5 738	4 635	4 341	4 432	7 724
výr. dopr. prostř., zař.	DM	5 951	5 724	5 897	6 672	7 104	6 233	7 566	7 643	6 983	8 041
zpracovat. prům. j.n.	DN	8 076	8 523	8 826	10 505	15 988	6 894	6 932	6 854	6 296	6 263

Struktura zpracovatelského průmyslu je dána jednak tradiční orientací místních firem na sklářský a bižuterní průmysl, jednak vývojem, ke kterému došlo po roce 1989. I když Liberecký kraj zůstal průmyslovým regionem, místní průmyslová struktura prodělala zásadní změnu – po roce 1989 se v kraji rozvinulo silné zastoupení dopravního strojírenství, kdy především za pomoci zahraničního kapitálu začala celá řada podnikatelských subjektů v kraji vyrábět komponenty pro automobilový průmysl. Naopak v případě, do té doby silně zastoupeného, textilního průmyslu došlo k citelnému snížení produkce a následně i zaměstnanosti. Druhé z tradičních průmyslových odvětví, tj. sklářský průmysl a výroba bižuterie, si svou významnou pozici udrželo, a to hlavně zásluhou kvality výrobků, jejich specifickým charakterem a sortimentem a také díky dobrému jménu českých sklářů ve světě.

Současná silná a v zásadě jednostranná orientace na automobilový a dopravní průmysl, na sklářství a výrobu bižuterie však může znamenat pro budoucí hospodářskou stabilitu kraje určitá rizika. V případě strukturálních změn v daných odvětvích či společnostech nebo v případě poklesu poptávky po těchto výrobcích na domácích i světových trzích by mohla být narušena jak stabilita samotných společností, tak následně celková hospodářská rovnováha v kraji. Vzhledem k tomu, že do uvedených odvětví se koncentrují převážně největší zaměstnavatelé v kraji (jak dokazují údaje v níže uvedené tabulce), jejichž činnost je ve většině případů spojená se zahraničním kapitálem, mohou výše uvedené změny v poptávce velmi negativně ovlivnit také místní trh práce.

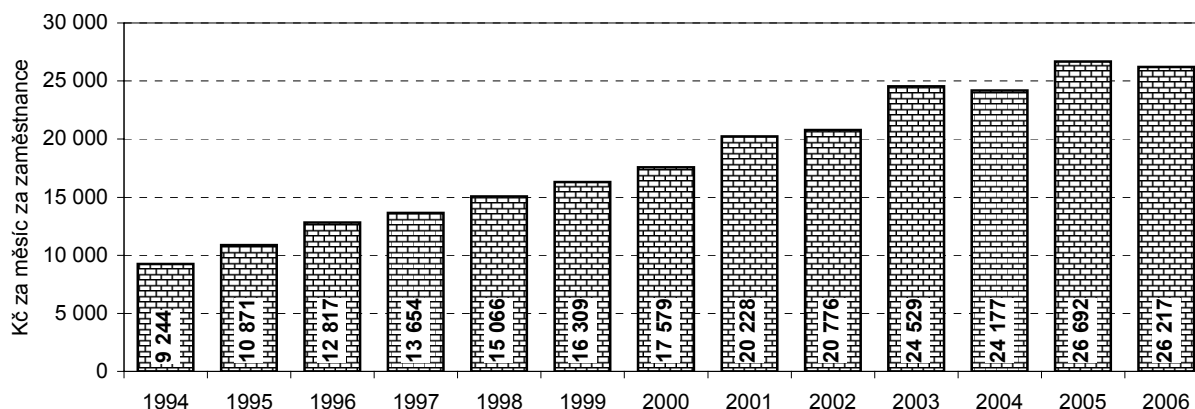
Tab. 3.2.5 Největších 10 zaměstnavatelů podle počtu zaměstnanců v Libereckém kraji (stav k 30. 11. 2007)

Zaměstnavatel	Odvětví činnosti	Kategorie počtu zaměstnanců
1. JOHNSON CONTROLS AUTOMOBILOVÉ SOUČÁSTKY	výroba příslušenství pro automobilový průmysl	3 000 - 3 999
2. Delphi Packard Electric Česká republika	výroba pro automobilový průmysl	3 000 - 3 999
3. Laird Technologies	výroba průmyslových zařízení	3 000 - 3 999
4. PRECIOSA	výroba bižuterie	3 000 - 3 999
5. DIAMO	těžba a úprava uranových rud	3 000 - 3 999
6. JABLONEX GROUP	výroba a zpracování skla	2 500 - 2 999
7. Krajská nemocnice Liberec	zdravotní péče	2 000 - 2 499
8. Cadence Innovation	výroba dílů a přísluš. pro automobilový průmysl	1 500 - 1 999
9. CRYSTALEX	výroba skla	1 500 - 1 999
10. DENSO MANUFACTURING CZECH	výroba příslušenství pro automobilový průmysl	1 500 - 1 999

Vedle zmíněných „vnějších rizik“, která by mohla ovlivnit setrvání nebo rozsah výroby zahraničních firem v našem kraji, působí také „vnitřní“ rizikové faktory. Jedním z těchto vnitřních limitů jsou také náklady spojené s výrobním procesem. Důležitou roli při rozhodování zahraničního investora, v jaké zemi vyrábět a v jaké míře, hrají náklady práce, především pak přímé náklady.

Indikátorem, který může ilustrovat vývoj těchto nákladů na 1 zaměstnance za měsíc v Libereckém kraji jsou úplné náklady práce.

Graf 4 Vývoj úplných nákladů práce v Libereckém kraji

Nejvyšší úplné náklady práce v Libereckém kraji bylo možné zaznamenat v roce 2005, když jejich celkový objem dosáhl 26 692 Kč na 1 zaměstnance za 1 měsíc. Při srovnání let 2000 a 2006 se pak úplné náklady

práce navýšily o 49,1 %. Přímé náklady se po celé uvedené období pohybovaly v intervalu od 70,6 % do 71,8 %, z toho mzdy představovaly více než dvě třetiny. Další významnou položkou nákladů práce byly platby zákonného sociálního zabezpečení, když reprezentovaly zhruba 25 – 26 % z nich.

Tab. 3.2.6 Struktura úplných nákladů práce v Libereckém kraji v letech 2000 – 2006

za měsíc na zaměstnance

	Náklady práce celkem (Kč)	v tom (%)							
		přímé náklady			sociální požitky	sociální náklady a výdaje		personální náklady	daně a dotace
		mzdy	náhrady mzdy	celkem		zákonné sociální zabezpečení	ostatní		
2000	17 579	63,6	7,6	71,2	1,7	25,6	0,4	1,1	0,0
2001	20 228	62,7	7,9	70,6	2,0	25,8	0,7	1,1	-0,0
2002	20 776	62,9	7,9	70,8	1,6	26,1	0,6	1,0	-0,1
2003	24 529	63,4	6,0	69,4	1,5	24,9	1,7	2,6	-0,1
2004	24 177	63,2	7,8	71,0	1,5	25,9	0,7	1,1	-0,1
2005	26 692	65,7	6,2	71,8	1,7	24,8	0,7	1,6	-0,5
2006	26 217	63,8	7,8	71,6	1,4	25,4	0,6	1,1	-0,1

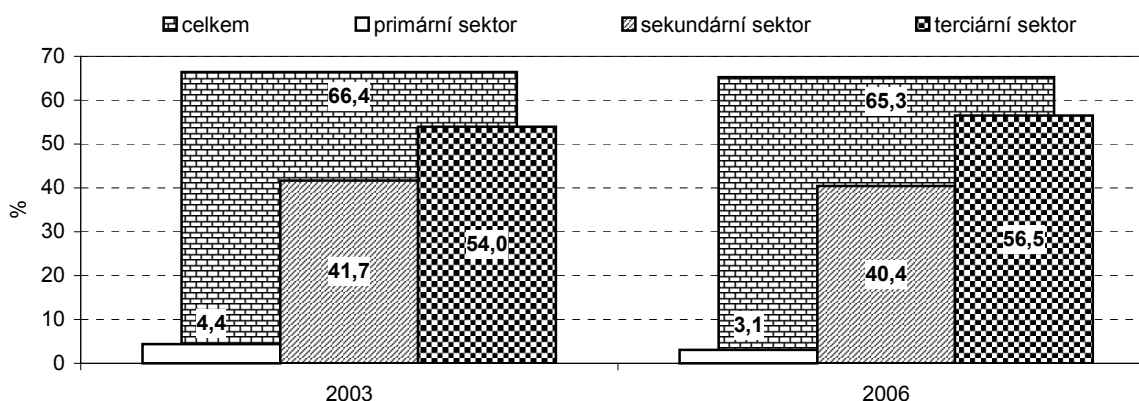
V souvislosti s růstem nákladů práce se tak řada potenciálních zahraničních investorů orientuje na „levnější“ destinace zejména ve východní Evropě nebo v Asii a stávající společnosti nezdědka uvažují o postupném přesunu výroby.

Pro ekonomiku Libereckého kraje tak hrají důležitou roli obecně dva druhy podnikatelských subjektů – již zmíněné velké firmy představující hybnou sílu rozvoje a skupina malých a středních podniků tvořících širokou základnu zaměstnanosti obyvatel kraje, zajišťující pružnost a ekonomickou stabilitu. Přesto, že velké podnikatelské subjekty překonávají snadněji problematická období, malé a střední podniky jsou mnohem citlivější v reakci na vývoj hospodářského cyklu, obecně jsou inovativnější a jsou schopnější lépe reagovat na změny poptávky. Z tohoto důvodu jsou považovány za podstatný faktor celkové konkurenceschopnosti, který zároveň na trhu práce absorbuje nejvyšší počet pracovníků.

V souvislosti s principy udržitelného rozvoje by tak jedním z cílů rozvoje kraje měla být podpora malých a středních podniků jako subjektů představujících největší budoucí potenciál při vytváření nových pracovních míst a současně přinášejících inovativní řešení šetrných k životnímu prostředí. Podpora by měla být soustředěna zejména do oblasti legislativy ve smyslu usnadnění registrace nových ekonomických subjektů, zjednodušení procesu daňových odvodů fyzických a právnických osob a upravení podmínek volné soutěže.

V roce 2006 bylo v Registru ekonomických subjektů v Libereckém kraji evidováno více než 11 tis. firem, které zaměstnávaly od 1 do 249 zaměstnanců, tj. malých a středních podniků. Z celkového počtu zaměstnaných osob pak v těchto podnicích pracovalo 65,3 % z nich. Většina malých a středních podniků působila v terciárním sektoru.

Graf 5 Podíl osob zaměstnaných v malých a středních podnicích na celkovém počtu zaměstnaných a podle sektorů v Libereckém kraji (%)

Ve srovnání s rokem 2003 se však počet subjektů spadajících do kategorie malých a středních podniků v roce 2006 snížil o 20,5 % (téměř o ¼), což zároveň znamenalo snížení zaměstnanosti v malých a středních podnicích o 0,3 %. Vzhledem k výše zmíněným okolnostem působících na ekonomickou stabilitu kraje není uvedený pokles pozitivním zjištěním.

3.2.3. Výzkum a vývoj v Libereckém kraji

Pro další ekonomický rozvoj Libereckého kraje a zajištění jeho dlouhodobého růstu a konkurenceschopnosti místních podnikatelských subjektů je klíčovou oblastí výzkum a vývoj. Úzké propojení vědecké a výzkumné základny s výrobní a obchodní praxí v kraji by totiž mohlo přispět nejen k rozvoji inovačních procesů, ale také k upevnění pozice a dalšímu vývoji v oblasti tradičních a místních výrob i rozvoji nových produkčních postupů.

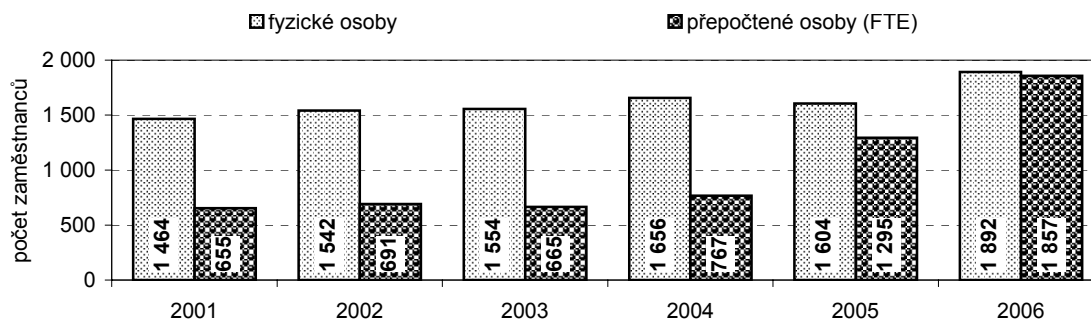
Tab. 3.2.7 Struktura výdajů na výzkum a vývoj podle sektorů a podle krajů v letech 2001 – 2006

	Výdaje 2001 - 2006 celkem (mil. Kč)	v tom sektor (%)			
		podnikatelský	vládní	vysoké školy	soukromý neziskový
Česká republika	217 318	63,2	20,8	15,6	0,4
v tom kraje:					
Hl. m. Praha	80 485	41,8	36,7	20,7	0,8
Středočeský	46 113	88,5	11,5	0,0	0,0
Jihočeský	7 151	49,9	30,1	19,0	1,0
Plzeňský	5 493	69,4	1,1	28,5	1,0
Karlovarský	480	86,4	10,2	3,3	0,1
Ústecký	3 251	86,2	5,0	8,6	0,2
Liberecký	5 772	86,2	0,7	13,0	0,1
Královéhradecký	5 463	63,0	15,7	21,1	0,1
Pardubický	8 203	89,6	0,9	9,4	0,1
Vysočina	2 924	98,2	1,7	-	0,1
Jihomoravský	23 353	44,8	25,2	29,9	0,2
Olomoucký	6 282	70,9	1,0	27,8	0,4
Zlínský	6 831	86,7	7,5	5,8	0,0
Moravskoslezský	15 517	82,7	2,5	14,6	0,2

Celkový objem výdajů určených na výzkum a vývoj v Libereckém kraji v úhrnu za roky 2001 – 2006 dosáhl 5 772 mil. Kč. Výzkum a vývoj je však dlouhodobě financován především z prostředků podnikatelských subjektů (více než 86 %). Významnou pozici při podpoře výzkumných a vývojových projektů zaujímá také vysoké školství, které se na celkových výdajích podílelo ze 13 %. Na celorepublikovém objemu výdajů určených na výzkum a vývoj se pak Liberecký kraj v uvedeném období podílel necelými 3 %.

Mezi hlavní výzkumné oblasti v našem kraji v roce 2006 patřily především technické vědy (95,2 % celkových výdajů na vědu a výzkum). S velmi výrazným odstupem je následovaly vědy přírodní, které představovaly 3,7 % všech výdajů investovaných do vědy a výzkumu. Uvedená struktura je logicky dána strukturou výdajů největšího investora do vědy a výzkumu v Libereckém kraji, tj. podnikatelského sektoru.

Graf 6 Zaměstnanci vývoje a výzkumu v Libereckém kraji (stav k 31. 12.)

Podstatným faktorem při vědeckém výzkumu jsou lidské zdroje. Počet osob zaměstnaných v oblasti výzkumu a vývoje Libereckého kraje k 31. 12. 2006 dosáhl 1 892 osob (vyjádřeno ve fyzických osobách), resp. 1 857 osob při vyjádření zaměstnanosti ve výzkumu a vývoji po přepočtu na plný úvazek (FTE). Oproti roku 2001 se počet zaměstnanců výzkumu a vývoje (ve fyzických osobách) v kraji v roce 2006 navýšil o 29,2 %, přičemž pouze mezi roky 2006 a 2005 se jednalo o přírůstek ve výši 18,0 %. V přepočtu na plně zaměstnané je pak nárůst počtu těchto pracovníků ještě markantnější – ve srovnání s rokem 2001 se totiž počet zaměstnanců ve výzkumu a vývoji téměř ztrojnásobil, mezi roky 2006 a 2005 se pak zvýšil o 43,4 %.

Na celorepublikovém počtu zaměstnanců výzkumu a vývoje se Liberecký kraj v roce 2006 podílel 2,7 % v případě vyjádření ve fyzických osobách a 3,9 % v přepočtených osobách.

Tab. 3.2.8 Vybrané ukazatele vývoje a výzkumu podle krajů v roce 2006

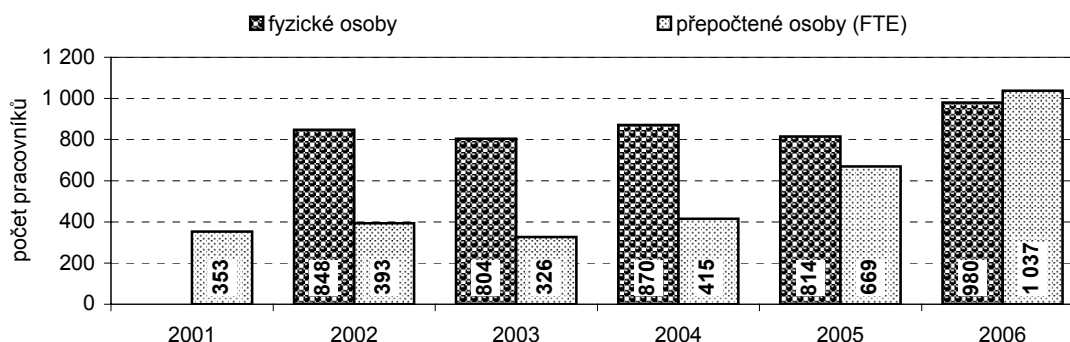
	Počet					Objem výdajů na VaV (mil. Kč)
	zpravodajských jednotek	fyzické osoby		přepočtené osoby		
		zaměstnanců VaV ¹⁾	výzkumných pracovníků ¹⁾	zaměstnanců VaV	výzkumných pracovníků	
Česká republika	2 142	69 162	39 676	47 729	26 267	49 900
v tom kraj (%):						
Hlavní město Praha	27,7	41,1	44,3	41,7	44,8	38,4
Středočeský	8,4	8,1	7,6	10,3	10,2	17,1
Jihočeský	4,1	3,9	3,7	3,8	3,2	3,4
Plzeňský	3,8	3,6	2,2	3,8	2,4	2,7
Karlovarský	0,9	0,5	0,1	0,2	0,1	0,1
Ústecký	3,7	1,7	1,5	1,7	1,5	1,2
Liberecký	3,5	2,7	2,5	3,9	3,9	3,0
Královéhradecký	4,9	3,1	3,0	2,5	2,4	2,0
Pardubický	5,5	4,3	4,0	4,5	4,3	3,9
Vysočina	3,5	1,1	0,8	1,3	1,0	1,0
Jihomoravský	14,7	15,9	17,7	13,0	14,1	10,1
Olomoucký	4,7	4,3	3,8	4,3	3,8	2,7
Zlínský	6,2	3,4	2,4	3,7	2,9	3,3
Moravskoslezský	8,5	6,5	6,4	5,4	5,3	11,1

¹⁾ stav k 31. 12.

Na konkrétních výzkumných a vývojových projektech v Libereckém kraji v roce 2006 pracovalo 980 výzkumných pracovníků (ve fyzických osobách). Po přepočtu na plný úvazek pak počet výzkumných pracovníků čítal 1 037 osob. Meziročně se tak počet „výzkumníků“ v kraji zvýšil o 20,4 % (fyzické osoby), resp. o 55,0 % (přepočtené osoby). I v tomto případě jsou co do vývoje počtu výzkumných pracovníků patrné růstové tendence.

Výzkumní pracovníci v našem kraji tak z celorepublikového počtu v roce 2006 tvořili 2,5 % (fyzické osoby), resp. 3,9 % (přepočtené osoby).

Graf 7 Výzkumní pracovníci v Libereckém kraji (stav k 31.12.)

3.2.4. Zemědělství v Libereckém kraji

Jak již bylo v úvodu této kapitoly řečeno, zemědělství je pro Liberecký kraj pouze doplňkovým odvětvím. Rozsah místní zemědělské výroby limitují zejména geografické podmínky. Téměř 74,0 % území Libereckého kraje spadá mezi tzv. LFA (Less Favourable Areas), tj. oblasti s méně příznivými podmínkami. Další omezení při provozování zemědělské činnosti v našem kraji představují ochranná opatření spojená s existencí chráněných krajinných oblastí – z celkové rozlohy Libereckého kraje totiž na území chráněných krajinných oblastí připadá 26,8 %, což je druhý nejvyšší podíl mezi kraji.

Výše specifikované charakteristiky kraje tedy přirozeně redukuje místní zemědělskou výrobu. Zemědělská půda v Libereckém kraji zaujímá pouze 44,4 % (v roce 2006) rozlohy kraje, z toho jen necelou polovinu tvoří orná půda. Ve srovnání s ostatními kraji i celorepublikovým průměrem (71,4 %) je tak podíl orné půdy v našem kraji velmi nízký. Naopak výrazně nadprůměrné je v našem kraji zastoupení trvalých travních porostů (44,9 % zemědělské půdy, v ČR v roce 2006 jen 22,9 %). Tato skutečnost by pro Liberecký kraj v současné době mohla znamenat výhodu vzhledem k rostoucímu trendu chovu zvířat pastevním způsobem.

Tab. 3.2.9 Bilance půdy podle krajů k 31. 12. 2006

Zdroj: ČÚZK

	Celková rozloha (v ha)	v tom (%)						
		zemědělská půda	z toho		lesní pozemky	vodní plochy	zastavěné plochy	ostatní
			orná půda	trvalé travní porosty				
Česká republika	7 886 702	53,9	71,4	22,9	33,6	2,0	1,7	8,8
Hl. m. Praha	49 609	41,9	73,5	4,2	10,0	2,2	9,9	36,0
Středočeský	1 101 473	60,5	83,2	10,6	27,7	1,9	1,9	8,0
Jihočeský	1 005 688	49,1	64,5	32,5	37,4	4,3	1,0	8,1
Plzeňský	756 108	50,5	68,8	27,7	39,5	1,5	1,3	7,1
Karlovarský	331 455	37,5	45,1	52,0	43,3	2,1	1,0	16,1
Ústecký	533 453	51,9	66,6	25,6	29,8	1,9	1,7	14,6
Liberecký	316 296	44,4	48,7	44,9	44,3	1,5	1,6	8,2
Královéhradecký	475 838	58,7	69,1	25,2	31,0	1,5	1,9	6,9
Pardubický	451 859	60,5	73,2	22,0	29,5	1,4	1,6	7,1
Vysočina	679 563	60,6	77,4	20,0	30,3	1,7	1,2	6,1
Jihomoravský	719 630	59,9	83,2	6,9	28,0	2,1	2,0	8,1
Olomoucký	526 677	53,5	74,5	19,9	34,8	1,1	1,6	9,1
Zlínský	396 354	49,3	64,3	28,7	39,7	1,3	1,8	8,0
Moravskoslezský	542 698	51,1	62,9	30,5	35,5	2,1	2,2	9,1

Za určitý stabilizující prvek zemědělství je možné považovat rozmanité klimatické podmínky, které vytvářejí prostor pro pěstování široké škály plodin zejména obilovin a píce. Již zmíněný vysoký podíl trvalých travních porostů zase umožňuje chov hospodářských zvířat, především pak hovězího dobytka.

Z dlouhodobého pohledu však zemědělství Libereckého kraje prošlo zásadními změnami. Po roce 1989 došlo k poklesu výměry zemědělské půdy – mezi lety 1993 – 2006 tento úbytek představoval 0,3 % (více o příčinách úbytku zemědělské půdy viz. část 3.4. Environmentální oblast). Část původní orné půdy byla přeměněna na trvalé travní porosty, ale nárůst zaznamenala také nevyužívaná zemědělská půda, což patrně způsobil pokles živočišné výroby v kraji. Snížení stavu hospodářských zvířat, jehož dramatický úbytek je možné sledovat již po roce 1990 a znovu také po roce 2000, způsobily především restituční procesy a s tím související transformace zemědělského majetku. Právě nízké stavy zvířat jsou tak jednou z příčin vysokého podílu nevyužívané zemědělské půdy v kraji. Růstové tendence v posledních letech se naopak projeví v případě chovu ovcí a koní.

V posledních několika letech se do popředí zájmu dostává tzv. mimoprodukční funkce zemědělství. Jedná se především o pěstování řepky, energetických plodin, agroturistiku i tzv. uvádění půdy do klidu. V podstatě se jedná o činnosti, které mají úzkou vazbu na ekologické zemědělství.

Tab. 3.2.10 Stavby hospodářských zvířat v Libereckém kraji v letech 1993 – 2006 ¹⁾

kusy

	Skot celkem	z toho krávy	Prasata celkem	Ovce a berani	Drůbež celkem	z toho slepice	Kozy a kozli celkem	Koně a hříbata celkem
1993	80 447	32 038	80 955	8 154	944 224	298 375	-	-
1994	68 717	28 106	69 185	8 710	1 005 728	334 533	-	-
1995	57 831	24 486	63 242	7 090	739 455	338 536	-	-
1996	52 424	21 845	69 010	6 191	669 904	287 072	2 198	-
1997	47 858	20 813	72 566	4 519	482 801	239 902	-	-
1998	44 566	19 122	71 250	4 476	550 338	237 048	-	-
1999	44 333	19 209	75 720	4 187	493 865	231 416	1 012	1 316
2000	41 079	18 491	65 822	3 414	377 228	190 135	1 095	1 516
2001	40 554	17 149	61 225	2 624	378 265	203 258	1 127	1 579
2001 ²⁾	41 446	17 658	58 640	4 903	200 142	71 837	721	1 373
2002	40 447	17 399	60 862	5 102	154 021	44 952	666	1 291
2003	39 819	17 346	50 761	5 969	147 201	45 138	629	1 288
2004	38 124	16 846	44 999	5 923	144 115	50 303	706	1 292
2005	38 051	17 831	43 166	7 529	112 016	29 392	1 189	1 399
2006	38 787	18 027	37 566	7 862	100 674	16 966	1 539	1 586

¹⁾ do roku 2001 se jedná o soupis hospodářských zvířat k 1. 3., od roku 2002 k 1. 4.; do roku 2001 byly údaje sbírány vyčerpávajícím zjišťováním, pouze za drobné pěstitele a chovatele, kteří nepřekládali výkazy, se provedl odhad výsledků. Od roku 2002 jsou základem pro stanovení souboru respondentů statistických šetření v zemědělství výsledky zaznamenané celoplošným strukturálním zemědělským sčítáním - Agrocensus 2000.

²⁾ soupis hospodářských zvířat zjištěných k 1. 3. Je přepočten na metodiku soupisu používanou od roku 2002, tj. bez tzv. hobby aktivit obyvatel

Z údajů o ekologickém zemědělství v Libereckém kraji je patrné, že v posledních letech zaznamenal tento způsob hospodaření poměrně významný rozvoj. Zatímco v roce 2003 bylo ekologicky hospodařeno na více než 8 500 ha zemědělské půdy (tj. 6,1 % zemědělské půdy v kraji), v roce 2006 byla tato výměra více než dvojnásobná a podíl ekologicky obhospodařované zemědělské půdy v kraji tak činil 12,8 %.

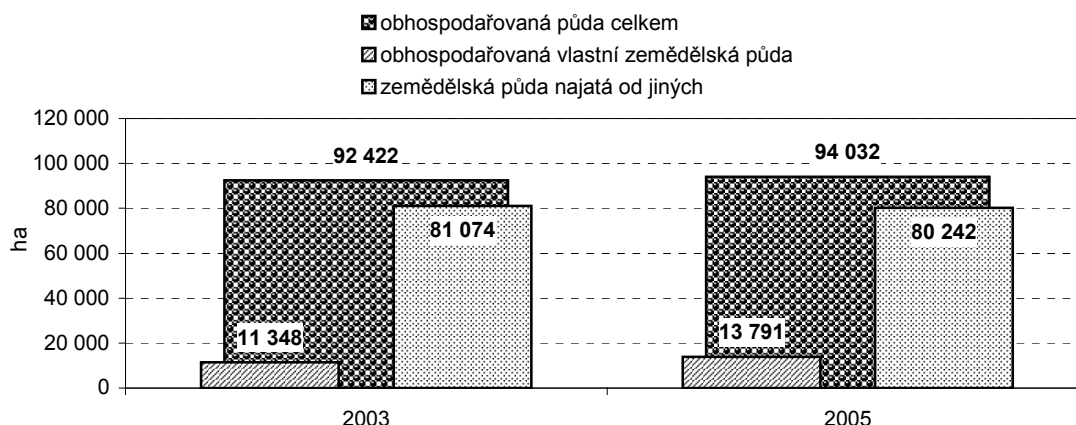
Tab. 3.2.11 Ekologické zemědělství v Libereckém kraji, jeho okresech a SO ORP v roce 2003 a 2006

	Výměra půdy v ekologickém zemědělství (ha)		Výměra půdy v přechodném období (ha)		Podíl ekologicky obhospodařované zemědělské půdy (%)	
	2003	2006	2003	2006	2003	2006
Liberecký kraj	8 553,7	17 934,5	9 902,1	5 287,9	6,1	12,8
v tom okres:						
Česká Lípa	4 910,3	9 611,4	5 782,3	2 535,0	10,7	21,0
Jablonec n.Nisou	267,0	273,3	171,6	304,1	2,1	2,1
Liberec	1 964,3	6 061,0	3 594,8	2 301,1	4,4	13,7
Semily	1 412,1	1 988,8	353,4	147,7	3,8	5,3
v tom SO ORP:						
Česká Lípa	1 277,1	4 827,7	2 930,4	1 316,6	3,6	13,7
Frýdlant	1 002,2	3 879,9	2 491,6	1 692,9	6,3	24,5
Jablonec nad Nisou	108,6	242,7	147,3	34,1	2,6	5,8
Jilemnice	1 390,0	1 891,4	236,3	68,1	10,0	13,7
Liberec	3 756,7	5 935,6	2 419,3	1 728,6	13,8	21,9
Nový Bor	838,6	1 029,2	1 534,9	98,0	10,8	13,3
Semily	22,0	9,1	18,8	19,9	0,2	0,1
Tanvald	124,3	0,0	24,3	0,0	3,3	0,0
Turnov	0,0	88,4	99,2	59,8	0,0	0,6
Železný Brod	34,1	30,7	0,0	270,0	1,0	0,9

Jedním ze specifických problémů českého zemědělství je vlastnictví půdy a nejinak je tomu i v Libereckém kraji. I zemědělské podniky v našem kraji totiž hospodaří převážně na pronajaté půdě. Vlastní půda v roce 2003 tvořila pouze 12,3 %, v roce 2005 se její podíl víceméně nepatrně zvýšil na 14,7 %.

Graf 8 Obhospodařována zemědělská půda v Libereckém kraji podle vlastnictví

Zdroj: FSS 2003 a 2005

Značná část zemědělské půdy je tedy ve vlastnictví fyzických osob, které ji následně zemědělcům pronajímají. Tato skutečnost však omezuje zemědělce v případě, kdy se rozhodou pro strukturální změny jako je např. zalesňování nebo zatravnění půdy, protože k uskutečnění takovýchto změn je nutný souhlas vlastníka půdy. Vedle toho leckdy nedořešené majetkové vztahy ve vlastnictví i pronájmu půdy, rozdílné záměry hospodářského subjektu určované současnými požadavky trhu i celkový vývoj zemědělství napomáhají k růstu podílu nevyužívané a ladem ležící půdy. V rozmezí let 2003 a 2005 se tak výměra nevyužívané zemědělské půdy v Libereckém kraji zvýšila ze 198 ha na téměř 443 ha.

Tendence k nárůstu nevyužívané půdy jsou pak nejvýraznější v oblastech, které jsou svým charakterem méně příznivé pro zemědělství, ale také v oblastech příhraničních. Vzhledem k nedostatečné produktivitě zemědělské výroby v takovýchto oblastech a nízkým státním dotacím se zemědělcům na těchto územích nevyplatí hospodařit, protože poměr nákladů a zisku je nepříznivý.

Mezi hlavní příčiny problémů současné zemědělské výroby nejen v Libereckém kraji tak pravděpodobně patří např. také (vedle již zmíněných obtíží spojených především s vlastnictvím půdy atd.):

- dotační zemědělská politika státu,
- konkurenceschopnost českých zemědělců na evropském trhu – vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004, kdy se české zemědělství stalo součástí systému, který je na jedné straně charakteristický významnou dotační politikou, ale na straně druhé řadou opatření spojených s regulací agrárního trhu. Od roku 2005 jsou pak čeští zemědělci plně zapojeni do systému společné zemědělské politiky EU, což vzhledem k početné zahraniční konkurenci může představovat a představuje problém v odbytě některých zemědělských komodit,
- růst cen vstupů do zemědělství – zejména pak motorových paliv, veterinárních služeb a podobně.

3.2.5. Cestovní ruch v Libereckém kraji

Mezi hlavní pilíře hospodářského rozvoje Libereckého kraje patří cestovní ruch. Území Libereckého kraje je velmi atraktivní, jak z hlediska přírodních lokalit, tak i z hlediska kulturně historických prvků. Značná koncentrace kulturních objektů, která bezesporu souvisí i s bohatou historií území, je významným faktorem pro úspěšný rozvoj cestovního ruchu. Atraktivitu kraje doplňuje také jeho příhodná poloha u hranic se Spolkovou republikou Německo a s Polskem, jejich průchodnost a nabídka komplexních sportovních zařízení pro letní i zimní aktivity.

Hlavním indikátorem, který hodnotí úroveň cestovního ruchu v určité oblasti, je především množství a kvalita místních hromadných ubytovacích zařízení. Základním prvkem pro posouzení tohoto ukazatele je počet ubytovacích zařízení a počet lůžek.

Z uvedené časové řady je patrné, že počet hromadných ubytovacích zařízení se v Libereckém kraji nepřetržitě zvyšoval do roku 2003. Od tohoto roku však počet zařízení vykazuje spíše klesající tendenci. Naproti tomu počty pokojů se snižovaly v podstatě po většinu sledované doby a k určitému obratu došlo až v roce 2005 a 2006, kdy se počet pokojů začal mírně navyšovat. Vývoj počtu lůžek byl po celé období víceméně kolísavý s tím, že nejvíce lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních kraje bylo k dispozici v roce

2002 (43 247 lůžek). Nepřekvapivý je pak vývoj průměrné ceny za ubytování v těchto zařízeních, která každoročně roste.

Tab. 3.2.12 Hromadná ubytovací zařízení v Libereckém kraji v letech 2000 – 2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Počet zařízení	940	967	976	980	926	928	917
Pokoje	14 740	14 595	14 558	14 394	13 278	13 426	13 483
Lůžka	41 805	42 465	43 247	42 574	39 964	40 510	40 668
Počet míst pro stany a karavany	1 962	4 707	2 449	2 294	2 439	2 745	2 768
Průměrná cena za ubytování (Kč)	207	213	216	218	227	247	248

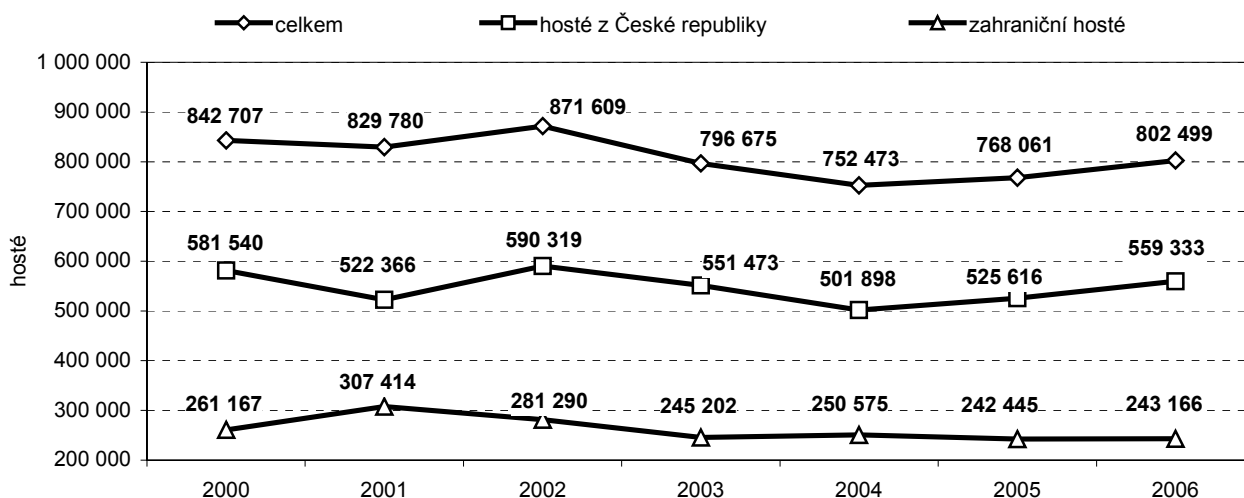
V roce 2006 bylo návštěvníkům Libereckého kraje k dispozici 365 penzionů a 141 hotelů, z toho 7 čtyřhvězdičkových. Pro náročnou klientelu není v našem kraji k dispozici ani jeden pětihvězdičkový hotel.

Tab. 3.2.13 Vybraná hromadná ubytovací zařízení v Libereckém kraji podle kategorií v letech 2000 – 2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Hotely a podobná ubytovací zařízení (vč. penzionů)							
Počet zařízení	476	488	513	519	512	508	506
Pokoje	8 197	8 105	8 047	8 030	7 816	8 148	8 099
Lůžka	20 961	21 266	21 640	21 419	21 198	22 020	21 957
Kempy							
Počet zařízení	24	27	27	27	26	29	28
Pokoje	421	425	456	488	411	434	420
Lůžka	1 443	1 546	1 548	1 670	1 386	1 498	1 456
Počet míst pro stany a karavany	1 486	4 361	1 868	1 888	1 994	2 328	2 381
Chatové osady a turistické ubytovny							
Počet zařízení	130	132	133	125	115	118	118
Pokoje	2 009	2 092	2 194	1 989	1 931	1 957	1 967
Lůžka	7 269	7 478	8 226	7 715	7 362	7 546	7 577
Počet míst pro stany a karavany	172	160	429	325	340	320	290

Návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních Libereckého kraje se mezi roky 2000 a 2006 celkově snížila, a to o 4,8 %. Pokles zahraničních hostů dosáhl ve sledovaném období 6,9 %, domácích hostů pak 3,8 %. K nejvyššímu propadu v počtu návštěvníků však došlo v roce 2004, kdy Liberecký kraj navštívilo a v některém z hromadných ubytovacích zařízení přenocovalo „pouze“ 752 473 hostů.

Graf 9 Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních v Libereckém kraji

Vzhledem k vývoji návštěvnosti v Libereckém kraji je stávající počet i kapacita hromadných ubytovacích zařízení pravděpodobně dostačující. Zlepšení v oblasti cestovního ruchu by se tedy měla týkat spíše poskytovaných služeb. V roce 2005 tak například pouze 42,7 % hromadných ubytovacích zařízení v kraji nabízelo svým hostům vlastní parkoviště, 19,2 % zařízení mělo k dispozici restauraci pro veřejnost a 16,9 % restauraci pouze pro ubytované hosty. Většina ubytovacích zařízení je v podstatě nedostupná pro handicapované občany, protože jen 6,1 % zařízení umožňovalo bezbariérový přístup. V případě úhrady účtu za ubytování platební kartou by hosté uspěli pouze v 8,2 % zařízení.

3.3. Sociální oblast

Pro zdravý vývoj společnosti je důležitý především její sociální rozvoj, který by měl bezesporu patřit mezi hlavní priority politické reprezentace každé země nebo regionu. Fungování společnosti jako celku ovlivňuje hospodářský růst a to prostřednictvím kvalitních, vzdělaných a zdravých pracovních sil. Kvalita pracovních sil je měřena zejména jejich kvalifikací a vzděláním. Úspěšnost sociální politiky se odráží také v populačním chování obyvatel a v jejich rodinném životě. Pozornosti sociálního systému by však samozřejmě neměli unikát ani starší a staří občané a občanky, jejichž možnost uplatnění je z určitých objektivních důvodů omezena. Přínosy sociální stability spočívají a závisí také na vytváření podmínek, které eliminují jakékoliv formy diskriminace a umožňují rovné příležitosti pro všechny. Je důležité si uvědomit, že sociální nestabilita vytváří prostředí pro vznik nežádoucích společenských jevů a patologií, které dále poškozují zájmy a životní podmínky převážné většiny obyvatel.

V souvislosti s udržitelným rozvojem je proto nutné indikovat problematické oblasti ohrožující budoucí vývoj společnosti a hlavně nabídnout možnosti jejich řešení.

Udržitelný sociální rozvoj tedy:

- předpokládá respektování potřeb všech společenských skupin,
- vymezuje kvalitu budoucího lidského života,
- je možné jej sledovat, hodnotit a kvantifikovat pouze na základě dostupných dat (indikátorů),
- sociální spokojenost nebo nespokojenost (stabilitu či nestabilitu) je možné vnímat také prostřednictvím signálů a jevů ve společnosti (laicky řečeno „atmosféra a nálada panující ve společnosti, existence sociálně patologických jevů“).

Mezi reálná i potenciální ohrožení sociálního rozvoje v Libereckém kraji v návaznosti na princip udržitelnosti patří:

- nepříznivý demografický vývoj – pokles porodnosti, stárnutí obyvatelstva,
- zdravotní stav obyvatel – např. nárůst počtu vrozených vývojových vad, alergických onemocnění, nádorových onemocnění apod.,
- problémy v oblasti sociálního systému a zdravotnictví,
- bytová otázka – pomalá obnova bytové zástavby, vývoj počtu dokončených bytů,
- potencionální růst nezaměstnanosti v případě útlumu tradičních výrobních oborů jako je sklářství, bižuterie a v současnosti také automobilový průmysl apod.,
- vzdělání – v kontextu s požadavky trhu práce a demografickým vývojem,
- nárůst sociálně slabších skupin obyvatel a skupin nepřízřivých občanů,
- nárůst sociopatologických jevů (kriminálnost včetně dětské, domácí násilí, extremismus, šikana, drogová závislost, gamblerství, bezdomovci apod.).

Uvedený scénář přepokládaného vývoje jsme se snažili doložit prostřednictvím následujících indikátorů.

3.3.1. Demografický vývoj – stárnutí populace Libereckého kraje

Mezi ožehavá témata současnosti, ale hlavně budoucnosti patří zejména stárnutí obyvatel. Z projekce obyvatelstva za Liberecký kraj (vypočtené bez ohledu na vliv migrace) vyplývá, že se podíl obyvatel starších 65 let bude skutečně velmi výrazně zvyšovat a zatímco v roce 2005 podíl 65letých a starších osob v populaci kraje činil 13,0 %, v roce 2050 to bude více než dvojnásobek (tj. 31,1 %). Klesající úroveň porodnosti způsobená snižováním podílu žen v reprodukčním věku na celkové populaci kraje (i přes zvyšující se hodnotu ukazatele úhrnná plodnost) podle očekávání ještě více umocní negativní vývoj přirozeného přírůstku, resp. úbytku obyvatel našeho kraje. V této souvislosti se očekává také zvyšující se hodnota ukazatele index ekonomického zatížení, tj. zvýší se podíl ekonomicky neaktivní složky obyvatel (obyvatel ve věku 0 – 14 let a obyvatel 65letých a starších), zatímco podíl ekonomicky aktivních obyvatel (15 – 64 let) bude klesat.

Tab. 3.3.1 Základní výsledky projekce vývoje obyvatelstva Libereckého kraje do roku 2050

(výpočet bez vlivu migrace)

	2005	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Počet obyvatel celkem	425 952	423 512	419 603	414 144	406 780	397 478	386 997	375 880	364 450	352 836
v tom ve věku (%):										
0 - 14	15,3	14,5	14,6	14,4	13,9	13,4	13,1	13,1	13,3	13,3
15 - 64	71,6	71,0	67,4	65,1	64,6	64,0	63,1	60,1	57,0	55,6
65 +	13,0	14,5	17,9	20,5	21,5	22,6	23,8	26,8	29,7	31,1
Živě narození	4 251	4 128	3 928	3 717	3 447	3 324	3 286	3 234	3 105	2 945
Zemřelí	4 641	4 734	4 845	4 941	5 084	5 277	5 432	5 488	5 406	5 286
Přirozený přírůstek	-390	-606	-917	-1 224	-1 637	-1 953	-2 146	-2 254	-2 301	-2 341
Porodnost (‰)	10,0	9,7	9,4	9,0	8,5	8,3	8,5	8,6	8,5	8,3
Úmrtnost (‰)	10,9	11,2	11,5	11,9	12,5	13,2	14,0	14,6	14,8	14,9
Naděje dožití při narození										
muži	71,6	72,3	73,1	73,8	74,6	75,3	76,1	76,8	77,6	78,3
ženy	78,2	78,9	79,6	80,3	81,0	81,7	82,3	83,0	83,7	84,4
Úhrnná plodnost	1,3	1,4	1,4	1,5	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7

Pokud opustíme výhled do budoucnosti a zhodnotíme demografický vývoj v letech minulých zjistíme, že index stáří se pozvolna zvyšuje již od roku 1994. Jeho hodnota v tomto roce dosáhla 63,9 (tj. na 100 dětí ve věku 0 – 14 let připadlo 63,9 osob starších 65 let), zatímco v roce 2006 to bylo již 89,0 osob. Vývoj ukazatele index ekonomického zatížení v letech 1994 – 2006 se na první pohled jeví příznivě – poměr ekonomicky neaktivní složky populace (obyvatelé ve věku 0 – 14 let a obyvatelé 65letí a starší) ku ekonomicky aktivní se snižuje. To bylo způsobeno především prozatím stále se zvyšujícím počtem ekonomicky aktivní složky populace. Výhledově se však obyvatelé ze silně zastoupené generace narozené na konci a po skončení 2. světové války přesunou do kategorie 65letých a starších, ale tento přesun nebude dostatečně kompenzován přílivem mladých lidí z kategorie 0 – 14 let.

3.3.2. Zdravotní stav obyvatel Libereckého kraje

Hodnocení zdravotního stavu obyvatel je velmi komplikované, protože neexistuje jeden samostatný a dostatečně vypovídající ukazatel, který by veřejné zdraví jednoznačně posoudil. Z tohoto důvodu je nutné vymezit větší počet individuálních indikátorů, které tuto roli převezmou. Všeobecně se však vyskytují určité předpoklady, které výběr ukazatelů do jisté míry zjednodušují. Jedním z těchto předpokladů je samotná společnost, civilizace a životní prostředí, ve kterém a se kterým koexistujeme. Chemicky nebo dnes i geneticky upravené potraviny, zhoršená kvalita ovzduší, znečištěné prostředí, nedostatek pohybu, kouření to jsou jen některé více či méně ovlivnitelné faktory, které mohou být příčinou vzniku určitých druhů onemocnění, postižení nebo jevů.

3.3.2.1. Průměrné procento pracovní neschopnosti

Průměrné procento pracovní neschopnosti vyjadřuje, kolik osob ze 100 bylo po celé dané období v průměru uznáno práce neschopným. Zohledňuje počet nových případů pracovní neschopnosti a délku jejich trvání v relaci k počtu nemocensky pojištěných a kalendářnímu fondu.

Časová řada od roku 1993 do roku 2006 naznačuje určité trendy ve vývoji tohoto ukazatele. Nejnižší hodnoty ukazatel dosáhl v roce 1993, kdy pracovní neschopnost činila 5,709 % (tj. ze 100 nemocensky pojištěných byly po celý rok 1993 práce neschopny v průměru 5,709 osob). V následujícím šestiletém období (1994 až 1999) ukazatel nabýval hodnot v rozmezí 6,317 % – 6,991 %. Po čtyři další roky se hodnota zvýšila a překračovala hranici 7,000 %. Od 1. ledna 2004 vstoupila v platnost legislativní změna zákona o nemocenském pojištění, která se týkala mimo jiné snížení procentní sazby nemocenského za první tři dny nemoci (z 50 % na 25 %) a s tím se také snížilo průměrné procento pracovní neschopnosti, a to v tomto roce na 6,489 %. V roce 2005 tato hodnota činila 6,720 % a 6,462 % v roce 2006.

Vzhledem k další legislativní změně již zmíněného zákona, kterou se od 1. ledna 2008, vedle další změny procentní sazby nemocenského, ruší také nárok na nemocenské po dobu prvních 3 kalendářních dnů trvání pracovní neschopnosti, lze očekávat další snížení hodnoty sledovaného ukazatele. Určitý vliv na návštěvnost zdravotnických zařízení bude mít také již schválené zavedení poplatků od 1. ledna 2008.

3.3.2.2. Potratovost

Celkový počet potratů se v Libereckém kraji jednoznačně snižuje, což zřetelně dokládá jejich téměř 50,0 % úbytek, ke kterému mezi lety 2006 a 1993 došlo. Zatímco v roce 1993 připadlo na 1 000 žen v reprodukčním věku 35,4 potratů, v roce 2006 pak pouze 19,1 potratů.

Souběžně s tím, jak klesá celkový počet potratů, klesá také počet umělých přerušeni těhotenství (UPT). V tomto případě došlo mezi roky 1993 – 2006 ke snížení dokonce o 61,8 %. V přepočtu na 1 000 žen v reprodukčním věku zaznamenala UPT pokles z 29,1 ‰ v roce 1993 na 11,9 ‰ v roce 2006.

Významný podíl na tomto pozitivním vývoji má zejména rozšíření všech možných druhů antikoncepce. Užívání antikoncepce, pokud je to možné takto označit, se stalo součástí moderního životního stylu. Antikoncepci v roce 2006 užívalo více než 53,0 % žen v reprodukčním věku, přičemž v roce 1993 to bylo pouze 20,9 % těchto žen. Snížení počtu umělých přerušeni těhotenství ovlivnila dále také všeobecná osvěta i větší možnosti a snaha o seberealizaci mladých lidí. I přesto je však UPT stále nejčastějším způsobem ukončení těhotenství (62,1 % celkového počtu potratů v roce 2006, 82,1 % v roce 1993).

V kontextu s problematikou zdravotního stavu je situace v případě samovolných potratů opačná. Přestože v rámci čtrnáctiletého období můžeme sledovat určité výkyvy, je jisté, že počet samovolných potratů vykazuje rostoucí trend. Od roku 1994 se výskyt tohoto druhu potratu zvýšil o více než jednu polovinu, tzn. pokud v roce 1994 samovolný potrat postihl 460 žen, v roce 2006 jej prodělaly 693 ženy. V přepočtu na 1 000 žen v reprodukčním věku to znamená, že v roce 1994 prodělalo samovolný potrat 4,1 žen a v roce 2006 již 6,6 žen.

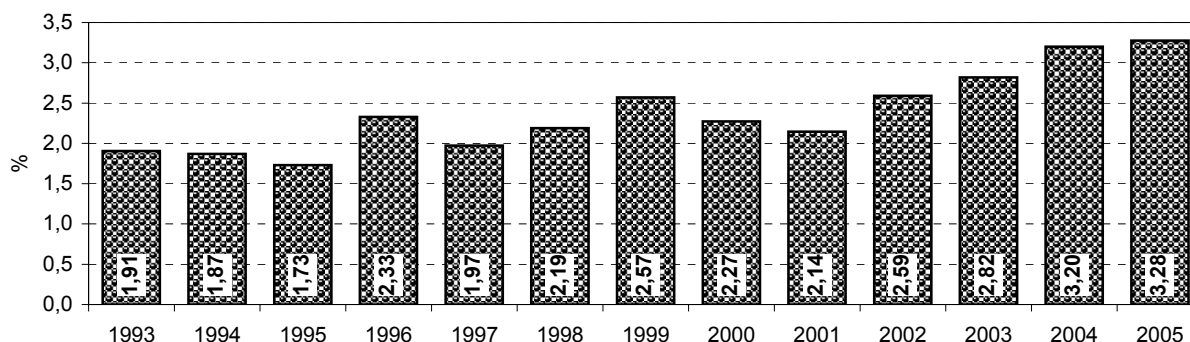
Za hlavní příčinu nárůstu počtu samovolných potratů je obecně označováno především špatné životní prostředí – konkrétně zhoršená kvalita ovzduší. V pořadí druhým faktorem, který ovlivňuje schopnost ženy donosit zdravého potomka, je její věk – ženy odkládají narození dítěte z různých důvodů do vyššího věku, přičemž vyšší věk indikuje častější výskyt různých komplikací. Za třetí faktor ohrožující těhotenství je považováno kouření budoucích matek – podle výzkumů mají ženy-kuřačky obecně větší problémy se samotným otěhotněním a pokud otěhotní, podstupují vyšší riziko samovolného potratu.

3.3.2.3. Počet živě narozených s vrozenou vadou

Dalším znepokojivým jevem (v oblasti porodnosti v Libereckém kraji) je zvyšující se počet dětí, které se rodí s některou vrozenou vývojovou vadou. Až do roku 2001 bylo pro vývoj počtu živě narozených postižených dětí charakteristické meziroční kolísání, tj. pokud jeden rok počet těchto dětí vzrostl, tak v následujícím roce opět mírně poklesl a naopak. Od roku 2002 je už ale zřejmý kontinuální růst počtu dětí narozených s vrozenou vývojovou vadou. V roce 2005 se tak v Libereckém kraji narodilo celkem 140 dětí s určitou formou vrozeného postižení, což je o 79,5 % více než v roce 1997, kdy se za celé sledované období narodilo absolutně vůbec nejméně zdravotně postižených dětí.

Podle odborníků vzniká velká část vrozených vad již v průběhu prvních tří měsíců těhotenství, a to působením nejrůznějších škodlivých vlivů jako jsou např. léky a jiné chemické látky (insekticidy, herbicidy, polychlorované bifenylly, těžké kovy apod.), virové infekce (mezi které patří i chřipka) atd. Kromě těchto v podstatě vnějších faktorů působení, jsou vrozené vady dány také geneticky (např. Downův syndrom). Velmi důležitým činitelem ovlivňujícím výskyt zmíněných genetických postižení je pak věk matky, kdy mezi pravděpodobností genetického postižení plodu a věkem existuje přímá úměrnost.

Graf 10 Podíl živě narozených s vrozenou vadou na celkovém počtu živě narozených

3.3.2.4. Nemoci oběhové soustavy

Nemoci oběhové soustavy jsou každoročně příčinou úmrtí zhruba 50,0 % všech zemřelých v Libereckém kraji i v celé populaci České republiky. I přes tuto smutnou skutečnost je pozitivní, že se počet zemřelých na tato onemocnění v našem kraji od roku 1993 pozvolna snižuje – absolutně nejvyšší počet zemřelých na nemoci oběhové soustavy byl zjištěn v roce 1993 (2 594 zemřelých, tj. 55,5 % všech zemřelých v tomto roce) a zatím nejméně úmrtí způsobených nemocemi oběhové soustavy bylo evidováno v roce 2006 (2 034 zemřelých, tj. 49,1 %). Mezi lety 1993 a 2006 se tedy počet úmrtí na zmíněnou příčinu snížil o 21,6 %.

Přestože podle úmrtnostních statistik ubývá zemřelých na nemoci oběhové soustavy, nově zjištěných případů těchto nemocí, i když s určitými výkyvy, přibývá. V letech 2000 – 2006 se v rámci vybraných typů onemocnění oběhové soustavy největší nárůst nových případů projevil u ischemické choroby srdeční (o 53,7 %). Co do počtu si však nemilé prvenství drží nově odhalené případy hypertenzních onemocnění, když v roce 2006 byla některá z těchto chorob nově zjištěna u 5 114 osob.

Nadále se tak zvyšuje také počet evidovaných a léčených (tj. dispenzarizovaných) pacientů s nemocemi srdce a cév. V období let 2000 – 2006 vzrostl celkový počet dispenzarizovaných pacientů vybraných nemocí oběhové soustavy o 19,1 % s tím, že počet léčených pacientů s hypertenzními nemocemi se v tomto období zvýšil o 25,2 %, s akutním infarktem myokardu o 23,1 %, počet pacientů s ostatními ischemickými srdečními chorobami zaznamenal nárůst ve výši 6,3 % a s cévními nemocemi mozku ve výši 24,4 %.

Tab. 3.3.2 Vybrané údaje o nemocech oběhové soustavy v Libereckém kraji v letech 2000 – 2006

Zdroj: ÚZIS

	Počet nově zjištěných				celkem	Dispenzarizovaní pacienti vybraných oběhových onemocnění			
	hypertenzních onemocnění	onemocnění akutním infarktem myokardu	ostatních ischemických nemocí srdečních	cévních onemocnění mozku		v tom			
						hypertenzní nemoci	akutní infarkt myokardu	ostatní ischemické nemoci srdeční	cévní nemoci mozku
2000	3 561	650	1 348	1 041	97 057	54 361	3 609	30 310	8 777
2001	3 276	603	1 370	823	98 473	55 896	3 586	30 331	8 660
2002	3 574	586	1 489	962	101 263	57 608	3 800	30 358	9 497
2003	3 815	669	1 518	942	103 306	59 169	4 012	30 429	9 696
2004	3 996	795	1 454	1 002	106 710	62 143	4 122	30 621	9 824
2005	4 471	953	1 601	1 117	110 432	64 715	4 079	31 577	10 061
2006	5 114	880	2 072	1 328	115 622	68 046	4 442	32 217	10 917

Pozn.: hypertenzní nemoci, tj. diagnózy I10 - I15
akutní infarkt myokardu, tj. diagnózy I21 - I22
cévní onemocnění mozku, tj. diagnózy I60 - I69

Vznik a rozvoj většiny nemocí oběhového systému opět mimo jiné ovlivňuje např. nezdravý životní styl (nízká nebo žádná fyzická aktivita, nezdravé stravování apod.), vysoký krevní tlak, kouření, obezita apod. Vliv na tato onemocnění však mají také některé pracovní faktory – velká fyzická námaha, nepřiměřená psychická zátěž, kontakt s některými chemickými látkami, vystavení dlouhodobému stání, práce v extrémně teplém nebo naopak chladném prostředí.

3.3.2.5. Novotvary (nádorová onemocnění)

Druhou nejčastější příčinou úmrtí (po nemocech oběhové soustavy) obyvatel Libereckého kraje jsou onemocnění novotvary. V roce 2006 tak v souvislosti s nádorovými onemocněními zemřelo 1 152 osob, tj. 27,8 % všech zemřelých v uvedeném roce. K nejvyšší úmrtnosti na tato onemocnění však došlo v letech 2002 (1 285 zemřelých) a 2003 (1 281 zemřelých). Vývoj úmrtnosti na nádorová onemocnění vykazuje spíše kolísavý trend.

Mezi roky 1993 a 2004 se poměrně výrazně zvýšil počet nově hlášených onemocnění novotvary, a to z 2 071 případů v roce 1993 na 2 635 případů v roce 2004, tj. o 27,2 %. V průběhu tohoto časového období se vývoj počtu nových případů novotvarů až do roku 1996 vyznačoval rostoucím trendem. Proměnlivá vývojová tendence byla typická pro období let 1997 až 2000. V dalších letech se počet nových

případů nádorových onemocnění opět výrazně navýšoval. Z dlouhodobého pohledu se tedy tento druh onemocnění nadále rozšiřuje.

Tab. 3.3.3 Vybrané údaje o zemřelých a onemocněných na novotvary v Libereckém kraji v letech 1993 – 2006

Zdroj: ÚZIS

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Zemřelí celkem	4 678	4 670	4 559	4 453	4 552	4 423	4 421	4 526	4 355	4 473	4 460	4 349	4 227	4 143
z toho na novotvary:														
celkem	1 146	1 159	1 153	1 159	1 175	1 157	1 231	1 279	1 171	1 285	1 281	1 233	1 129	1 152
podíl (%)	24,5	24,8	25,3	26,0	25,8	26,2	27,8	28,3	26,9	28,7	28,7	28,4	26,7	27,8
Hlášená nová onemoc. na novotvary celkem ^{1),2)}	2 071	2 155	2 220	2 347	2 346	2 292	2 341	2 262	2 414	2 590	2 658	2 635	.	.

¹⁾ údaje prochází důslednými kontrolami, proto jsou údaje publikovány s dvouletým zpožděním

²⁾ včetně diagnózy C44, tj. jiný zhoubný novotvar kůže

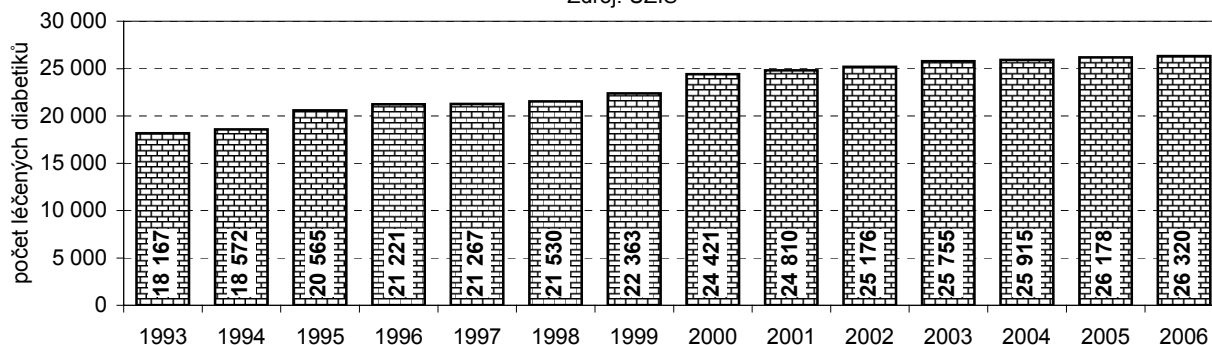
Příčin (známých i neznámých) vzniku a rozvoje nádorových onemocnění je celá řada. Počínaje od vrozených dispozic, působení chemických látek přes nezdravý životní styl, životní prostředí a stres. Původcem nemoci však může být také druh vykonávané profese, a to zejména v případě, že je v rámci ní lidský organismus vystavován působení nejrůznějších karcinogenních látek nebo záření.

3.3.2.6. Diabetes

Od roku 1993 se každoročně a velmi výrazně zvyšuje také počet léčených pacientů s diabetem (cukrovkou). V relativním vyjádření se jejich počet v Libereckém kraji mezi roky 1993 – 2006 zvýšil dokonce o 44,9 %. V zásadě existují 3 typy diabetu – dětský, diabetes dospělých a těhotenský diabetes. Hlavními příčinami cukrovky u dospělých je vedle genetických dispozic také nezdravá výživa, stres, nedostatečný pohyb a nadváha. Pacienti s diabetem jsou vedle náhlých komplikací jako je hyperglykemie vystaveni také dalším chronickým onemocněním a postižením jako např. nervová postižení, postižení sítnice, ledvin nebo srdce a cév. Vzhledem k uvedeným komplikacím a vysokému a stále rostoucímu počtu osob postižených touto chorobou, patří cukrovka k jednomu z nejdůležitějších onemocnění jak dnešní tak i budoucí doby.

Graf 11 Vývoj počtu pacientů s diabetem

Zdroj: ÚZIS

3.3.2.7. Alergie

Poměrně výrazně se v Libereckém kraji zvýšil také počet pacientů léčených v alergologických ambulancích. Ze srovnání jejich počtu v letech 1999 a 2006 vyplývá, že tento nárůst činí 8,8 %. V posledních třech letech (2004 – 2006) pak bylo lékaři evidováno vždy více než 30 tis. pacientů s alergií. V přepočtu na 1 000 obyvatel se pak v populaci Libereckého kraje s nějakým typem alergie v roce 1999 léčilo 66,3 osob, v roce 2006 již 72,0 osob.

Samostatnou skupinou alergických pacientů jsou astmatici. Například s astmatem bronchiale se v našem kraji v roce 1999 léčilo celkem 3 711 osob (tj. 8,6 ‰). Do roku 2006 se však počet těchto pacientů navýšil téměř třikrát – v ordinacích příslušných lékařů se tak v tomto roce pravidelně objevovalo více než 10 tis. osob, na 1 000 obyvatel kraje tak připadlo 25,1 nemocných astmatem bronchiale.

Tab. 3.3.4 Léčení pacienti v alergologických ambulancích v Libereckém kraji v letech 1999 – 2006

Zdroj: ÚZIS

	Počet léčených pacientů v alergologických ambulancích (absolutně)		Počet léčených pacientů v alergologických ambulancích (na 1 000 obyvatel středního stavu)	
	celkem	z toho pro astma bronchiale	celkem	z toho pro astma bronchiale
1999	28 461	3 711	66,3	8,6
2000	26 784	4 956	62,4	11,5
2001	21 666	3 314	50,6	7,7
2002	25 423	3 957	59,5	9,3
2003	29 868	4 292	69,9	10,0
2004	30 992	5 058	72,5	11,8
2005	33 124	9 657	77,3	22,5
2006	30 966	10 776	72,0	25,1

3.3.3. Sociální a zdravotní péče v Libereckém kraji

V návaznosti na hodnocení demografického vývoje a zdravotního stavu obyvatel Libereckého kraje se nabízí otázka: „Jaká je tedy sociální a zdravotní péče v našem kraji?“.

Sociální péči v pojetí udržitelného rozvoje můžeme zúžit na schopnost místních sociálních zařízení pokrýt potřeby seniorů, tj. zda počet míst v těchto zařízeních je dostačující či nikoliv. A to vše s důrazem na již avizovaný budoucí demografický vývoj.

Tab. 3.3.5 Zařízení pro seniory a jejich kapacity v Libereckém kraji v letech 2004 – 2006

	Domovy důchodců	z toho počet míst	Domovy-penziony pro důchodce	z toho počet míst	Domy s pečovatelskou službou	z toho počet bytových jednotek
2004	13	1 264	5	359	46	1 617
2005	12	1 148	7	561	42	1 403
2006	14	1 249	5	412	¹⁾ 82	¹⁾ 2 097

¹⁾ terénní šetření ČSÚ

V roce 2006 bylo v Libereckém kraji v provozu celkem 14 domovů důchodců, 5 domovů–pensionů pro důchodce a 82 domů s pečovatelskou službou. Co se týče počtu míst, vzhledem ke stále rostoucímu počtu seniorů se počty míst navyšují relativně pomalu, resp. podle uvedených údajů dokonce v některých zařízeních klesají.

Překvapivě se snižuje i počet žadatelů o umístění v domově důchodců i pensionu pro důchodce. Z uvedených údajů lze však tento pokles připsat na vrub rostoucímu zájmu o umístění v domech s pečovatelskou službou i zvýšenému zájmu o pečovatelské služby vůbec – v roce 2006 se ve srovnání s rokem 2004 počet osob, kterým byla poskytnuta pečovatelská služba zvýšil o 21,3 %. Více než třikrát vzrostl také počet návštěv sociálních pracovníků v rámci pečovatelské služby. Překvapivě se však snižují výdaje na pečovatelskou službu, a to mezi roky 2004 – 2006 o 37,4 %. Počet neuspokojených žadatelů o byt v domě s pečovatelskou službou v rámci uvedeného tříletého období kolísal, ale v zásadě v roce 2005 ve srovnání s rokem 2004 vzrostl o 84,5 % a v roce 2006 ve srovnání se stejným rokem pak o 24,3 %. V souvislosti s již zmiňovaným demografickým vývojem a současnou situací v oblasti zvyšování kapacit sociálních zařízení a jejich další výstavby však počet neuspokojených žadatelů pravděpodobně spíše dále poroste.

Tab. 3.3.6 Vybrané údaje o sociální péči v Libereckém kraji v letech 2004 – 2006

Zdroj: MPSV

	Žadatelé o umístění v domově důchodců	Žadatelé o umístění v pensionu o důchodce	Počet osob jimž byla poskytnuta pečovatelská služba	Počet návštěv sociálních pracovníků v rámci pečovatelské služby	Výdaje na pečovatelskou službu (tis. Kč)	Neuspokojení žadatelé o byt v domě s pečovatelskou službou
2004	1 641	502	3 551	6 805	52 515	1 113
2005	305	435	2 524	9 570	49 328	2 054
2006	221	444	4 309	21 839	32 896	1 384

Nezanedbatelným potenciálním problémem v oblasti zdravotnictví a zdravotní péče v našem kraji by se mohl stát nedostatek praktických lékařů a lékařů specialistů. Již dnes se však většina České republiky, včetně Libereckého kraje, potýká s nedostatkem zubních lékařů (stomatologů). I když se počty lékařů jako celku pozvolna navyšují, počet samostatných ordinací uvedených lékařských specializací se v posledních letech v podstatě nemění nebo vykazují dokonce klesající tendence jako je tomu např. v případě ordinací gynekologů a specialistů. Nedostatek lékařů v samostatných ordinacích ovlivňuje zejména fakt, že nutnou podmínkou k otevření takovéto ordinace je praktická příprava obvykle v nemocnici. Stává se, že někteří z těchto lékařů pak již v nemocnici zůstávají nebo odcházejí za vyšším výdělkem do zahraničí.

Lůžkovou zdravotnickou péči v našem kraji zajišťuje v současné době celkem 8 nemocnic (Krajská nemocnice Liberec, p.o., Nemocnice Frýdlant, p.o., Nemocnice s poliklinikou Česká Lípa, p.o., Nemocnice Jablonec nad Nisou, p.o., Nemocnice Tanvald, s.r.o., Městská nemocnice Turnov, p.o., Nemocnice s poliklinikou v Semilech, p.o., Masarykova městská nemocnice Jilemnice, p.o.) a 6 odborných léčebných ústavů (Lázně Kundratice, a.s., Lázně Libverda, a.s., Léčebna dlouhodobě nemocných Lomnice nad Popelkou, p.o., Léčebna respiračních nemocí Cvikov, p.o., Dětská ozdravovna Bílá Voda, Harrachov, Ústav chirurgie ruky a plastické chirurgie Vysoké nad Jizerou, p.o.).

Jak je vidět z údajů v níže uvedené tabulce, došlo v průběhu sledovaného období k určité reorganizaci v oblasti lůžkového fondu nemocnic. V rozsahu svých pravomocí přistoupil Liberecký kraj ke sloučení dříve samostatných léčeben dlouhodobě nemocných do nemocnic. Sloučení se týkalo také dvou odborných léčebných ústavů zřizovaných krajem (do Léčebny respiračních nemocí Cvikov). Pravděpodobně v souvislosti s uvedenou reorganizací se tak lůžková kapacita do jisté míry a s ohledem na vývoj počtu obyvatel snížila – zatímco v roce 1995 připadlo na 1 000 obyvatel 6,5 lůžek, v roce 2006 se snížila na 6,1 lůžek. Reorganizace lůžkových zdravotnických zařízení však nebyla doposud dořešena, je tedy možné očekávat další změny v této oblasti.

Tab. 3.3.7 Vybrané údaje o zdravotnictví v Libereckém kraji v letech 1995 – 2006

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Lékaři celkem	1 292	1 317	1 328	1 326	1 328	1 374	1 372	1 415	1 427	1 437	1 456	1 447
na 1 000 obyvatel	3,0	3,1	3,1	3,1	3,1	3,2	3,2	3,3	3,3	3,4	3,4	3,4
Obyvatelé na 1 lékaře	332	326	323	324	323	312	312	302	299	297	294	297
Nemocnice	11	11	11	10	10	10	10	10	10	9	8	8
počet lůžek	2 804	2 683	2 597	2 659	2 658	2 539	2 515	2 524	2 538	2 637	2 655	2 632
na 1 000 obyvatel	6,5	6,3	6,1	6,2	6,2	5,9	5,9	5,9	5,9	6,2	6,2	6,1
počet hospitalizovaných	82 320	83 740	82 990	81 919	80 452	81 879	83 365	84 961	89 636	93 233	92 927	93 119
Samostatné ordinace												
prakt. lék. pro dospělé	183	180	183	186	186	188	186	184	187	186	186	187
prakt. lék. pro děti a dorost	101	95	95	99	98	99	99	100	97	96	94	96
gynekologa	45	44	45	45	44	43	42	42	42	41	40	41
stomatologa	212	218	223	218	218	220	218	218	219	215	216	216
specialisty	177	192	200	204	211	216	220	234	240	239	235	235

3.3.4. Bytová výstavba

Liberecký kraj se vyznačuje poměrně starým stávajícím bytovým fondem, průměrné stáří trvale obydlených bytů v kraji při Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 činilo 44,1 let. Ve srovnání s ostatními kraji to znamená 3. nejstarší věk bytového fondu. Tato skutečnost předpokládá vyšší požadavky na modernizaci zejména pak na regeneraci panelové výstavby. V současné době je však preferována nová výstavba a regenerace stávajících objektů ustupuje do pozadí.

V úhrnu let 1997 – 2006 byla v Libereckém kraji zahájena výstavba 12 791 bytů, vývoj v jednotlivých letech nicméně vykazoval určité periodické výkyvy. První tři roky sledovaného období (1997 – 1999) se počet zahájených bytových staveb pravidelně zvyšoval, a to až na 1 395 zahájených bytů v roce 1999. Následující dva roky, tedy roky 2000 a 2001, charakterizuje zřetelné snížení počtu zahájených bytů (až na 917 bytů v roce 2001). Od roku 2001 do roku 2003 je opět patrný rostoucí zájem o započítání bytové výstavby. Tento růst vystřídal dvouletý pokles, za kterým znovu následovalo oživení výstavby.

Tab. 3.3.8 Zahájené byty v Libereckém kraji v letech 1997 – 2006

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Zahájené byty celkem	851	1 264	1 395	1 135	917	1 400	1 838	1 435	961	1 595
v tom v:										
rodinných domech	405	510	386	427	503	496	590	695	648	864
bytových domech	164	365	523	349	129	452	825	486	145	552
nástavbách a přístavbách	197	228	275	221	154	181	160	117	122	88
v tom k domům:										
rodinným	197	142	120	106	102	97	102	80	103	51
bytovým		86	155	115	52	84	58	37	19	37
domech s pečovatelskou službou a v domovech-penzionech	15	63	23	43	88	180	120	13	1	-
nebytových objektech	26	34	60	22	19	39	112	13	27	71
stavebními úpravami nebytových prostor	44	64	128	73	24	52	31	111	18	20
Zahájené byty celkem na 1 000 obyvatel	1,98	2,95	3,25	2,64	2,14	3,28	4,30	3,36	2,24	3,71

Ve struktuře nově zahájené bytové výstavby převažuje výstavba v rodinných domech (54,2 % celkového počtu zahájených bytů v roce 2006). Výjimečně tomu bylo pouze v letech 1999 a 2003, kdy převládalo zahájování bytů v bytových domech.

V návaznosti na kapitolu 3.3.3., týkající se sociální péče v našem kraji, je zajímavý také vývoj výstavby bytů v domech s pečovatelskou službou a v domovech-penzionech pro seniory. Z tohoto pohledu byly „nejproduktivnějším“ obdobím roky 1999 – 2002, ve kterých byla zahájena výstavba celkem 334 těchto bytů. Ještě v roce 2003 pak byla započata výstavba 120 bytů. V posledních letech se tento druh výstavby vyznačoval extrémně nízkým nebo nulovým počtem zahajovaných bytů. Obdobně je tomu v případě dokončených bytů v domech s pečovatelskou službou a v domovech-penzionech pro seniory, nejvíce bytů bylo dokončeno v letech 2002 a 2003. Tento jev však naznačuje spíše nedostatek finančních prostředků než dosažení potřebné kapacity, která v souvislosti se stárnutím populace naopak dále poroste.

Stejně jako v případě zahajované výstavby nebylo období 1997 – 2006 stabilní ani pro vývoj počtu dokončených bytů. Začátek sledovaného období byl poznamenán poklesem počtu dokončených bytů a toto období trvalo nepřetržitě 3 roky (1997 – 1999). V nadcházejícím roce 2000 se naopak počet dokončených bytů navýšil (ve srovnání s rokem 1999 tento nárůst činil 27,0 %), ale v příštím roce opět poklesl. Jednoznačně rostoucím trendem se pak vyznačovalo období 2001 – 2004, v rámci kterého se počet dokončených bytů zvýšil o 447 bytů, tj. o 51,4 %. V posledních dvou letech bohužel počet dokončených bytů znovu klesal.

Tab. 3.3.9 Dokončené byty v Libereckém kraji v letech 1997 – 2006

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Dokončené byty celkem	853	792	788	1 001	869	983	1 143	1 316	1 133	1 024
v tom v:										
rodinných domech	275	316	339	401	395	421	397	499	462	460
bytových domech	395	272	178	324	184	276	373	548	459	421
nástavbách a přístavbách	133	178	167	125	146	93	81	82	76	68
v tom k domům:										
rodinným	46	46	50	57	60	58	61	62	43	24
bytovým	87	132	117	68	86	35	20	20	33	44
domech s pečovatelskou službou a v domovech-penzionech	26	9	-	65	-	119	139	92	55	-
nebytových objektech	14	7	38	27	44	19	123	53	20	27
stavebními úpravami nebytových prostor	10	10	66	59	100	55	30	42	61	48
Dokončené byty celkem na 1 000 obyvatel	1,99	1,85	1,84	2,33	2,03	2,30	2,68	3,08	2,65	2,38

V návaznosti na strukturu zahajovaných bytů převažovala také ve struktuře dokončených bytů výstavba v rodinných domech – v roce 2006 bylo 44,9 % bytů dokončeno v rodinných domech a 41,1 % v bytových domech. I zde však existovaly výjimky, kdy bylo více bytů dokončeno v bytových než v rodinných domech, a to v roce 1997 a 2004.

Souběžně s vývojem počtu zahájených i dokončených bytů se vyvíjí také intenzita bytové výstavby, tj. počet bytů dokončených na 1 000 obyvatel. Bez ohledu na zřetelně kolísavý vývoj je důležitá skutečnost, že tato úroveň intenzity je stále poměrně nízká.

Změna životního stylu obyvatel (nejen) Libereckého kraje se vyznačuje rostoucí poptávkou po bydlení v zázemí větších měst, čímž se do popředí zájmu dostává jev tzv. „suburbanizace“. Vzhledem k řadě negativních důsledků souvisejících s tímto fenoménem se o této problematice více zmíníme v kapitole 3.4. Environmentální oblast.

3.3.5. Nezaměstnanost a zaměstnanost

Být zaměstnaným je pro většinu lidí základním předpokladem samostatného a nezávislého života. Absence práce působí na převažující část populace frustračně, snižuje možnost společenského uplatnění a seberealizace. Nezaměstnanost tak výrazně omezuje nejen sociální a ekonomické postavení postiženého jedince a jeho rodiny, ale následně nebo současně s tím také negativně ovlivňuje jeho psychiku.

Vývoj míry registrované nezaměstnanosti v Libereckém kraji (viz. 2. kapitola, tabulka 2.3.16) prošel od roku 1993 jak etapami růstu, tak poklesu, v zásadě jej však lze charakterizovat jako vývoj s převážně rostoucím trendem. Zlom nastal v posledních třech letech 2004 – 2006 (mimo jiné i v souvislosti se změnou metodiky výpočtu), ve kterých docházelo k postupnému snižování míry nezaměstnanosti (z 8,2 % v roce 2004 na 7,0 % v roce 2006). Zatím nejvyšší míra registrované nezaměstnanosti byla vykázána v roce 2003 (9,5 %), naopak nejnižší v roce 1994 (2,4 %).

3.3.5.1. Průmysl a nezaměstnanost

Jedna z charakteristik našeho kraje říká, že „Liberecký kraj má převážně průmyslový charakter“. Paradoxně právě tato skutečnost je však potenciální hrozbou pro místní zaměstnanost. V Libereckém kraji totiž působí velké zahraniční podnikatelské subjekty, které jsou téměř výhradně orientovány na oblast průmyslu, a to zejména na výrobu komponentů pro automobilový průmysl. Tuto skutečnost dokládá také struktura zaměstnanosti v našem kraji – v primárním sektoru (zemědělství, lesnictví) pracovalo v roce 2006 pouze 2,4 % všech zaměstnaných osob, terciární sféru (služby) reprezentovalo 44,3 % zaměstnaných a zbývajících 53,4 % zaměstnaných osob působilo v sektoru sekundárním (průmysl a stavebnictví). Podobný poměr mezi zaměstnanostmi v rámci jednotlivých hospodářských oblastí je možné sledovat i v dlouhodobém časovém horizontu, tj. v období let 1993 – 2006.

Tab. 3.3.10 Zaměstnanost v jednotlivých sektorech národního hospodářství v Libereckém kraji v letech 1993 – 2006

Zdroj: VŠPS v %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Zaměstnaní v NH celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
v tom:														
primér	5,4	4,9	4,4	3,4	3,4	3,9	3,7	3,0	3,7	2,8	3,5	3,3	1,9	2,4
sekundér	49,1	49,1	47,1	49,9	50,0	51,8	53,2	51,7	51,2	49,3	48,7	51,7	53,9	53,4
terciér	45,5	46,0	48,5	46,7	46,6	44,3	43,1	45,3	45,1	47,7	47,8	44,8	44,2	44,3
nezjištěno	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,1	0,0	0,1	0,0	-

Pro většinu zahraničních investorů je prvotním impulsem k zahájení výroby v určité zemi výše nákladů spojených s výrobou – hlavně pak mzdových nákladů, ale nezanedbatelným podnětem jsou také nejružnější investiční pobídky, které stát takovýmito investorům nabízí. V okamžiku, kdy se již pro tyto podniky nevyplatí provádět průmyslovou výrobu v dané zemi, především s ohledem na náklady, přesunou svou výrobu do nákladově příznivějších zemí.

Všeobecně se jako hlavní cíl v otázce zaměstnanosti požaduje zvyšování počtu osob pracujících v terciární sféře, a to na úkor zaměstnanosti v průmyslu a zemědělství. Z údajů za Liberecký kraj však vyplývá, že zaměstnanost obyvatel ve službách v jednotlivých letech poměrně výrazně kolísala a v posledních letech dokonce klesala.

3.3.5.2. Struktura nezaměstnanosti

Významnou oblastí nezaměstnanosti je struktura evidovaných uchazečů o zaměstnání. V podstatě existují 4 skupiny uchazečů ve větší míře ohrožených nezaměstnaností: ženy, absolventi a mladiství, osoby se zdravotním postižením a lidé ve věku nad 50 let. Problematicky se vyvíjí dlouhodobá nezaměstnanost.

Tab. 3.3.11 Vybrané údaje o nezaměstnanosti v Libereckém kraji v letech 1993 – 2006

Zdroj: MPSV

	Neumístění uchazeči o zaměstnání						
	celkem	z toho (%)					
		žen	absolventů a mladistvých	osob se zdravotním postižením	osob ve věku 50 a více let	dlouhodobě nezaměstnaných (více než 1 rok)	uchazečů umístěných na VPP ¹⁾
1993	5 629	57,3	12,5	12,5	8,3	-	-
1994	5 241	59,1	12,1	15,5	11,8	15,2	-
1995	5 510	56,3	14,1	17,5	12,9	17,5	-
1996	6 819	56,9	13,2	18,4	14,3	17,8	4,7
1997	11 021	57,7	14,3	16,2	15,2	16,3	3,5
1998	14 797	54,4	18,5	13,8	14,1	20,0	3,0
1999	16 744	51,8	14,7	13,5	15,1	28,2	4,5
2000	14 016	52,2	11,9	15,3	17,5	32,9	6,7
2001	15 987	50,9	13,3	14,5	17,8	27,9	6,4
2002	19 334	50,9	11,3	13,7	19,6	30,1	3,8
2003	21 065	51,9	9,7	14,1	21,1	35,3	4,1
2004	20 299	52,5	8,0	15,0	23,9	38,1	4,5
2005	18 923	53,1	7,2	15,6	26,5	37,5	4,3
2006	17 258	53,6	7,1	15,3	28,0	35,7	5,1

¹⁾ veřejně prospěšné práce

Jak můžeme pozorovat z výše uvedené tabulky, výraznější podíl z celkového počtu uchazečů o zaměstnání představují ženy. Z dlouhodobého pohledu pak ženy vždy tvořily více než 50 % evidovaných uchazečů o zaměstnání. Hlavní příčinou vysoké nezaměstnanosti žen je zřejmě rozpor mezi rolí ženy jako matky a požadavky zaměstnavatele.

Zastoupení absolventů a mladistvých mezi uchazeči o zaměstnání se v posledních letech vyvíjí relativně uspokojivě a počet takovýchto nezaměstnaných pozvolna klesá (v roce 2006 tvořili 7,1 % všech uchazečů). Podíl osob se zdravotním postižením naopak nezaznamenal nějakou výraznější změnu k lepšímu, naopak se jejich zastoupení mezi uchazeči o zaměstnání v roce 2006 oproti roku 1993 zvýšilo o 2,8 procentních bodů.

Z pohledu demografického vývoje je situace kritická v oblasti zaměstnávání obyvatel ve věku 50 let a starších. Zatímco v roce 1993 bylo úřady práce evidováno pouze 8,3 % nezaměstnaných nad 50 let věku, v roce 2006 již jejich podíl z celkového počtu uchazečů dosáhl 28,0 %. V souvislosti s prodlužováním věku odchodu do důchodu lze očekávat další nárůst počtu nezaměstnaných v rámci této věkové kategorie. Tito lidé představují pro zaměstnavatele zřejmě neperspektivní pracovní sílu vzhledem k jejich věku a možnosti častějších zdravotních komplikací. Většina zaměstnavatelů při výběru nezohledňuje zkušenosti a praktické znalosti těchto uchazečů.

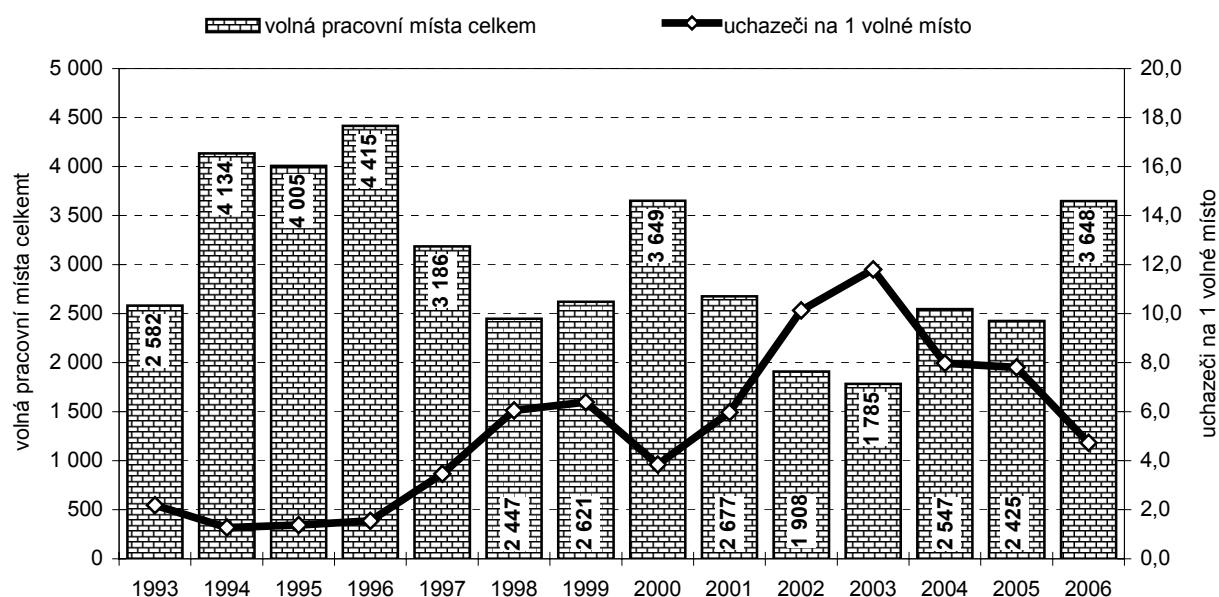
Přesto, že se v posledních třech letech snížil podíl dlouhodobě nezaměstnaných, tj. evidovaných déle než 1 rok, je tento podíl stále velmi vysoký a od roku 2002 každoročně přesahuje 30 % hranici. Určitým řešením pro neumístitelné a nekvalifikované uchazeče o zaměstnání by mohly být veřejně prospěšné práce. Dlouhodobě se však na této formě zapojení nezaměstnaných do pracovního procesu podílelo jen 3,0 – 6,7 % uchazečů o zaměstnání.

3.3.5.3. Volná pracovní místa a požadavky trhu práce

Počet nabízených pracovních míst v Libereckém kraji v letech 1993 – 2006 značně kolísal, a to v rozpětí od 1 785 volných míst v roce 2003 do 4 415 míst v roce 1996.

Graf 12 Volná pracovní místa a počet uchazečů na 1 volné pracovní místo v Libereckém kraji

Zdroj: MPSV

Pokud sledované období omezíme na posledních několik let, tj. období 2001 – 2006, můžeme konstatovat, že rok 2006 byl pro Liberecký kraj, z pohledu počtu volných pracovních míst i počtu uchazečů připadajících na 1 volné pracovní místo, nejpříznivějším.

Tab. 3.3.12 Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo podle hlavních tříd klasifikace zaměstnání KZAM v Libereckém kraji v letech 2002 – 2006

Zdroj: MPSV

	Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo podle KZAM										třída KZAM neuvedena
	v tom hlavní třída KZAM										
	1	2	3	4	5	6 ¹⁾	7 ¹⁾	8	9	0	
	zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	vědečtí a odborní duševní pracovníci	techničtí, zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech	nižší administrativní pracovníci (úředníci)	provozní pracovníci ve službách a obchodě	kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a v příbuzných oborech	řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři	obsluha strojů a zařízení	pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	příslušníci armády	
2002	3,95	9,63	5,40	35,64	10,53	10,69	4,89	7,23	51,98	-	0,05
2003	5,10	9,56	5,89	35,43	20,37	38,67	5,78	5,80	60,10	1,40	0,07
2004	3,66	7,65	5,84	14,75	17,16	14,00	3,75	2,86	71,56	1,78	0,12
2005	2,92	5,88	5,01	16,31	13,35	11,76	3,91	4,15	38,20	1,00	0,05
2006	2,00	4,68	2,87	9,65	7,99	12,25	2,24	2,58	27,93	0,60	0,04

¹⁾ uvedené profese kromě obsluhy strojů a zařízení

Jedním z možných pohledů na volná místa je jejich členění podle profesí (členění podle hlavních tříd klasifikace zaměstnání – KZAM). I tento ukazatel prochází v rámci dosažitelné časové řady určitým vývojem. Z údajů v následující tabulce je však zřejmý přetrvávající nesoulad mezi nabídkou a poptávkou po práci, tj. mezi tím co by nezaměstnaní chtěli dělat a tím, co požadují zaměstnavatelé. Největší rozpor se opakuje u stále stejných profesí. Nejvýraznější rozdíl po celé uvedené období můžeme sledovat mezi počtem uchazečů hledajících práci jako pomocní a nekvalifikovaní pracovníci a počtem volných míst v této třídě KZAM. Nedostatek pracovních míst pociťují také administrativní pracovníci s nižší i vyšší kvalifikací. Z dlouhodobého pohledu je ze strany zaměstnavatelů naopak zájem o zaměstnance z třídy 7. KZAM, tedy o řemeslníky, kvalifikované výrobce, zpracovatele a opraváře, do které patří také stavební a strojírenští

dělníci a z třídy 8. KZAM, což jsou pracovníci obsluhující stroje a zařízení. V popředí zájmu zaměstnavatelů jsou dále také technici se středoškolským a vysokoškolským vzděláním spadající do 3. třídy KZAM.

Dalším možným hlediskem členění je rozdělení volných pracovních míst podle požadovaného stupně vzdělání. Na tomto místě je ale nutné zdůraznit, že u volných míst se zadává minimální postačující vzdělání, ale v praxi je pak často upřednostněn uchazeč se vzděláním vyšším (týká se to zvláště míst, na která je jako dostačující požadováno základní vzdělání). Z uvedených údajů je zřejmé, že se největší zájem zaměstnavatelů zaměřuje na vyučené pracovníky, což zároveň potvrzuje výše uvedené hodnocení podle KZAM. Problematické je shánění pracovního místa pro absolventy nižších středních a středních odborných škol, kterým chybí maturita nebo výuční list. Podobně jsou na tom ale také absolventi gymnázií. Míst, na která postačuje základní nebo neúplné vzdělání, je ve srovnání s počtem uchazečů bez kvalifikace také velmi málo, a navíc jsou často doplňována o další požadavky jako např. praxe v oboru a podobně.

Tab. 3.3.13 Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo podle vzdělání v Libereckém kraji v letech 1993 – 2006

Zdroj: MPSV

	Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo								
	celkem	v tom podle vzdělání							
		bez vzdělání	neúplné a základní	střední odborné (vyučení)	nižší střední, střední odborné a střední nebo střední odborné bez maturity a bez vyučení	úplné střední (gymnázium)	úplné střední odborné (vyučení s maturitou)	úplné střední odborné s maturitou (bez vyučení)	vyšší odborné, vysokoškolské a doktorské
1993	2,18	16,67	7,43	1,24	2,83	25,60	1,27	2,17	0,58
1994	1,27	6,83	3,50	0,80	1,21	-	0,68	1,18	0,40
1995	1,38	5,38	3,93	0,81	3,32	12,80	0,52	1,71	0,50
1996	1,54	1,22	2,61	0,98	9,17	7,65	0,59	3,45	0,84
1997	3,46	32,00	3,84	2,27	18,44	14,71	5,30	11,38	4,20
1998	6,05	-	8,22	3,90	24,38	42,50	28,68	10,13	6,24
1999	6,39	38,25	11,81	3,62	102,25	74,17	32,32	9,14	8,21
2000	3,84	-	4,99	2,51	26,69	42,33	11,00	5,66	3,70
2001	5,97	72,00	7,29	4,12	65,00	45,80	12,00	8,68	4,78
2002	10,13	-	20,73	6,64	261,00	56,38	11,98	9,06	6,16
2003	11,80	-	23,25	7,86	825,00	155,67	18,71	10,13	6,16
2004	7,97	-	13,71	5,10	153,00	77,71	11,96	9,56	5,02
2005	7,80	17,67	13,26	5,68	12,78	81,17	13,03	7,63	3,69
2006	4,73	5,40	9,33	3,17	16,97	45,78	6,48	4,41	5,56

3.3.6. Vzdělání a školství

Ve vzdělanostní struktuře obyvatel Libereckého kraje ve věku 15 a více let převažovali po celé sledované období obyvatelé se středním vzděláním bez maturity. V pořadí druhé nejčastější vzdělání obyvatel kraje bylo až do roku 2000 základní a neukončené vzdělání. Od roku 2000 se poměr mezi osobami se základním a neukončeným vzděláním a osobami se středním vzděláním s maturitou změnil, a to ve prospěch středoškolsky vzdělaných. Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob po celé sledované období rostl, v roce 2006 jej mělo 7,7 % obyvatel kraje starších 15 let. I přes mírná zlepšení je však vzdělanostní struktura kraje nadále nepříznivá.

Vývoj počtu živě narozených v Libereckém kraji zaznamenal v letech 1993 – 2006 výrazný propad. Do vzdělávacího systému tak postupně vstupuje stále méně dětí. Tuto skutečnost dlouhodobým a zásadním způsobem neovlivní ani fakt, že v posledních letech došlo k určitému zvýšení porodnosti, které navíc pravděpodobně bude – se zřetelem na předpokládaný demografický vývoj – pouze dočasné.

Tab. 3.3.14 Podíl jednotlivých vzdělanostních kategorií na celkovém počtu obyvatel ve věku 15 a více let v Libereckém kraji v letech 1993 – 2006

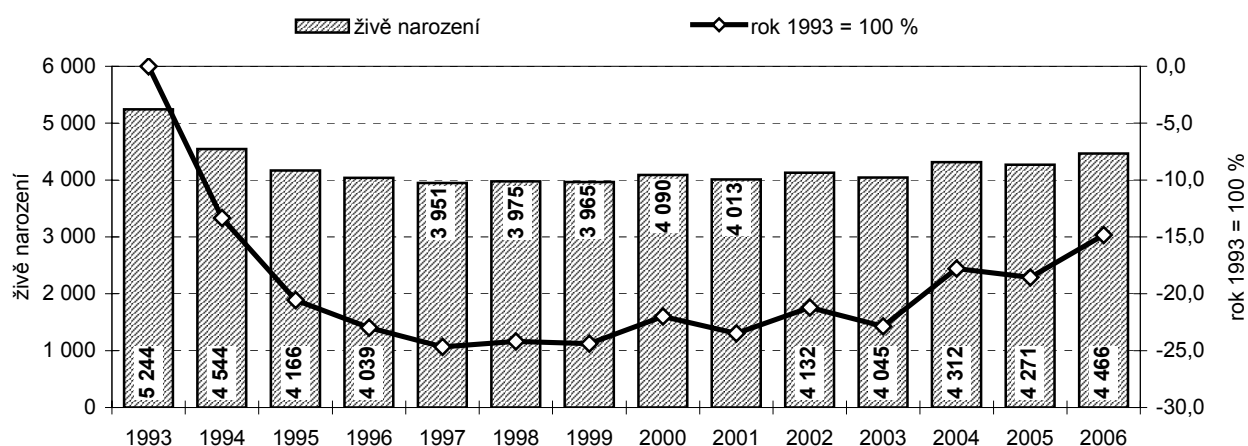
Zdroj: VŠPS

	Počet obyvatel 15letých a starších (tis. osob)	z toho se vzděláním (%)			
		základním a neukončeným	středním bez maturity	středním s maturitou	vysokoškolským
1993	341,1	28,6	39,1	27,3	4,8
1994	344,3	28,0	40,6	25,4	5,8
1995	346,9	27,8	39,9	25,6	6,3
1996	349,0	27,3	42,2	24,4	5,6
1997	351,1	25,9	42,1	24,8	5,8
1998	352,7	23,5	42,5	24,6	6,2
1999	354,5	24,7	42,8	24,1	6,1
2000	355,8	26,2	39,7	26,4	6,1
2001	356,1	25,5	39,2	27,4	6,4
2002	357,0	23,8	40,1	28,6	7,0
2003	358,5	21,4	40,7	30,4	7,3
2004	360,1	21,5	41,1	30,7	6,4
2005	361,5	21,7	41,8	28,7	7,7
2006	364,3	21,7	41,7	29,0	7,7

3.3.6.1. Demografický vývoj a jeho dopady na vývoj vzdělávací soustavy

Uvedený vývoj se samozřejmě projeví v jednotlivých vzdělávacích stupních. V případě předškolního vzdělávání můžeme očekávat zvýšení počtu dětí. Vzhledem k tomu, že někteří zřizovatelé mateřských škol přistoupili v souvislosti s poklesem počtu dětí v minulých letech k redukcí kapacit, v horizontu 1 až 3 let bude zřejmě nutné tyto kapacity opětovně navýšit. V základním školství se nárůst počtu živě narozených dětí z posledních let projeví až po roce 2010, ale tento nárůst bude s ohledem na délku základního vzdělávání v podstatě nepatrný. Kritickým rokem pro střední školství bude již školní rok 2010/2011, ve kterém se projeví nejvýraznější demografický propad počtu živě narozených za posledních 14 let, ke kterému došlo mezi roky 1993 a 1994 (pokles počtu živě narozených o 13,3 %). Absolutně minimální počet studentů však střední školy pocítí ve školním roce 2013/2014.

Graf 13 Živě narození v Libereckém kraji

Stávající situace výše uvedené skutečnosti potvrzuje – ve školním roce 2005/2006 se ve srovnání s rokem 1993/1994 snížil počet dětí v mateřských školách o 17,2 % a základní školy vykázaly úbytek žáků ve výši 14,8 %. Následně pak byly ovlivněny také počty žáků a studentů středních škol. Současně s tím se však změnila také preference středoškoláků při výběru střední školy – od roku 1993 tak klesly počty žáků středních odborných učilišť o 26,2 %, a to ve prospěch studentů středních odborných škol a gymnázií.

Tab. 3.3.15 Počty žáků v jednotlivých školských zařízeních Libereckého kraje v letech 1993 – 2006

Zdroj: UIV

Školní rok	Počet žáků				
	mateřských škol	základních škol	středních odborných učilišť	gymnází	středních odborných škol
1993/1994	14 860	45 018	11 982	4 455	-
1994/1995	14 892	43 452	11 587	4 483	-
1995/1996	14 698	42 444	-	4 745	-
1996/1997	13 797	46 808	-	4 529	-
1997/1998	13 299	46 804	-	4 476	-
1998/1999	12 802	46 443	6 833	4 407	7 391
1999/2000	12 284	45 901	7 662	4 454	6 736
2000/2001	12 020	45 542	8 056	4 733	7 882
2001/2002	11 991	44 249	8 518	4 626	7 733
2002/2003	12 105	43 016	8 612	4 930	7 851
2003/2004	12 275	41 356	8 921	4 918	8 114
2004/2005	12 327	39 819	8 776	4 858	8 300
2005/2006	12 306	38 348	8 846	4 843	8 456
Index 2006/1993	82,8	85,2	73,8	108,7	¹⁾ 114,4

¹⁾ index roku 2006/1998

Rozpor mezi požadavky trhu práce a vzděláním absolventů byl již charakterizován v předcházející kapitole. Velkým problémem je nesoulad struktury učebních a studijních oborů s požadavky trhu práce.

Dopady nepříznivého demografického vývoje budou negativním způsobem ovlivňovat také trh práce. Na trhu práce budou zřejmě některé profese nedostatečně zastoupeny, a to nikoliv pouze v důsledku nesouladu mezi jeho potřebami a kvalifikací absolventů vzdělávacího systému, ale současně také v důsledku absolutního (klesajícího) počtu absolventů. Poroste tím tlak na vzdělávací systém směrem k jeho schopnosti flexibilně reagovat na potřeby trhu práce.

3.3.7. Domácnosti

Příjmovou situaci domácností v Libereckém kraji je bohužel možné hodnotit pouze v relativně krátké a zároveň nespojitě časové řadě na základě údajů, které byly získány v rámci výběrových šetření ČSÚ (SSD 2001, Mikrocensus 2002 a EU-SILC 2005).

Počet domácností v Libereckém kraji se v rozmezí let 2000 až 2004 zvýšil o 1,7 %. S největší pravděpodobností, ale do jisté míry se na tomto nárůstu podílí domácnosti jednotlivců – v souvislosti se současným životním stylem mladých lidí roste totiž počet tzv. single domácností; na druhé straně mohou domácnosti jednotlivců představovat také starší osoby, které bydlí sami.

Průměrný čistý příjem na rok a osobu v našem kraji v roce 2004 dosáhl 108 258 Kč a průměrné měsíční životní minimum domácnosti v tomtéž roce činilo 8 066 Kč. U obou ukazatelů můžeme říci, že obecně jejich hodnota ve sledovaném období rostla.

Tab. 3.3.16 Domácnosti a jejich příjmy v Libereckém kraji v letech 2000, 2002 a 2004

	Počet domácností	Průměrný čistý roční příjem na 1 osobu (Kč)	Průměrné měsíční životní minimum domácnosti (Kč)	Podíl domácností s čistým příjmem pod hranicí životního minima (%)
2000	168 710	79 370	7 471	2,5
2002	168 555	92 257	8 159	3,5
2004	171 543	108 258	8 066	2,9

Čisté příjmy pod hranicí životního minima vykázalo v roce 2004 celkem 2,9 % domácností v Libereckém kraji. S ohledem na krátkou časovou řadu je však obtížné určit trend ve vývoji tohoto ukazatele – v tříletém období podíl těchto domácností kolísal, ale jeho hodnota se stále pohybovala nad 2,5 %. Reforma sociálního a daňového systému, růst cen potravin a energií by však (do jisté míry) mohla způsobit nárůst počtu, resp. podílu domácností ohrožených nízkou úrovní příjmů.

I přes obecně rostoucí úroveň příjmů domácností není možné konstatovat, že životní úroveň roste všem stejným tempem a ve stejném rozsahu. Výsledky šetření zkrsluje struktura výběrového souboru. Ekonomové na růst životní úrovně usuzují nejen podle vývoje příjmů, ale zejména na základě objemu spotřeby domácností v jednotlivých letech. Je ovšem nutné si uvědomit, že rostoucí spotřeba domácností poměrně často souvisí s rostoucím objemem úvěrů tzv. na cokoliv (spotřebitelské úvěry, americké hypotéky apod.), ze kterých je následně financována, tj. roste zadlužení domácností v České republice.

3.3.8. Kriminalita

V souvislosti s prevencí kriminality v našem kraji vypracoval Krajský úřad Libereckého kraje dokument „Bezpečnostní analýza Libereckého kraje 2006“. Ve zmíněném materiálu byla identifikována nejvýraznější současná bezpečnostní rizika vážící se k našemu kraji, a to především v souvislosti s následujícími jevy:

- vyšší nezaměstnaností osob do 25 let,
- rostoucí organizovaností pachatelů a růstu jejich brutality při páchání obecné kriminality,
- větší účastí cizinců na páchání trestných činů,
- relativně významným zastoupením nedospělých pachatelů a skutků, které páchají,
- trestnou činností, která je ve zvýšené míře páchána v souvislosti s drogovou problematikou.

V období let 1993 – 2006 kolísá počet zjištěných trestných činů v Libereckém kraji v rozmezí od 14 493 činů (rok 2001) do 17 630 činů (rok 1993). Z dlouhodobého statistického pohledu vykazuje celkový počet zjištěných trestných činů překvapivě klesající tendenci – oproti výchozímu roku 1993 se počet zjištěných činů v roce 2006 snížil o 16,2 %. Ve struktuře trestných činů jednoznačně převažuje obecná kriminalita, ale zatímco podíl obecných trestných činů na celkové kriminalitě se od roku 1993 postupně snižuje (z 90,6 % v roce 1993 na 73,2 % v roce 2006), zastoupení hospodářských trestných činů pozvolna roste (z 4,5 % na 12,9 %). V přepočtu na 1 000 obyvatel Libereckého kraje tak bylo v roce 1993 zjištěno 41,2 trestných činů, v roce 2006 pak 34,4 trestných činů. V rámci obecné kriminality došlo v letech 1993 – 2006 k nejvýraznějšímu snížení počtu trestných činů v případě krádeží vloupáním do bytů (o 69,5 %). Problematické je zachycení tzv. domácího násilí, které je mnohdy skryté a tudíž statistikám o trestné činnosti uniká.

Počet loupeží ve srovnání se začátkem 90. let naopak vzrostl, během uvedeného období bylo maximum loupežných trestných činů v našem kraji spácháno v roce 2002 (229 loupeží) s tím, že od tohoto roku se počet těchto činů prozatím postupně snižuje. I přes uvedený pokles počtu loupeží však vzrůstá agresivita a brutalita pachatelů tohoto i dalších násilných trestných činů. Prakticky stagnující je výsledný vývoj počtu znásilnění v Libereckém kraji, počet těchto trestných činů nezaznamenal téměř žádnou změnu směrem ke snížení.

Tab. 3.3.17 Zjištěné trestné činy v Libereckém kraji v letech 1993 – 2006

Zdroj: Policejní prezidium ČR

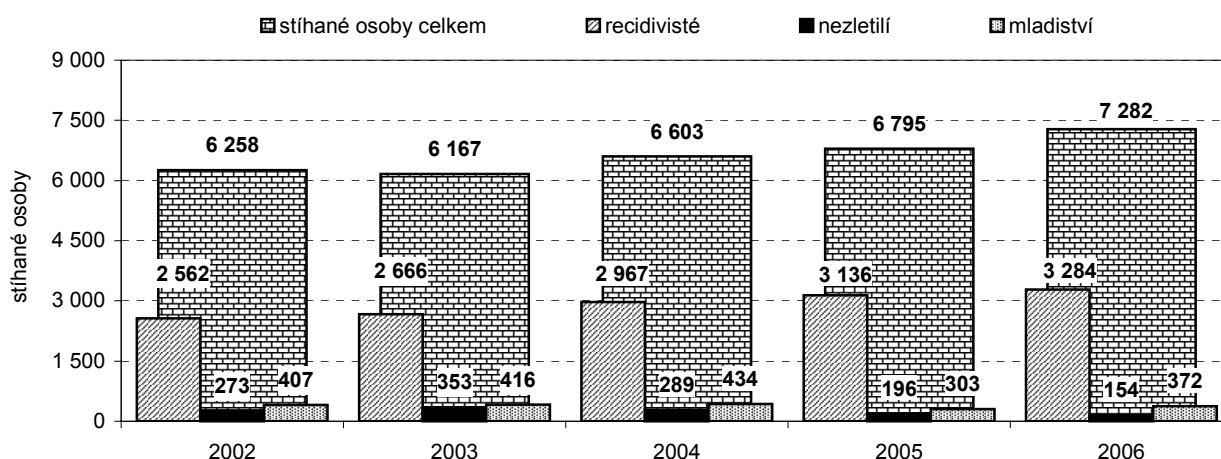
počty činů

	Zjištěné trestné činy celkem	z toho						Počet zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel
		hospodářská kriminalita	obecná kriminalita	z toho				
				loupeže	vloupání do bytů	znásilnění	vraždy	
1993	17 630	800	15 974	122	728	43	11	41,2
1994	16 323	602	14 864	124	725	30	11	38,1
1995	15 180	1 002	13 268	100	643	48	8	35,4
1996	16 380	1 031	14 299	128	579	29	3	38,2
1997	17 004	1 792	14 037	139	703	37	20	39,6
1998	17 419	1 758	14 547	147	577	45	15	40,6
1999	16 937	1 601	14 032	129	446	31	12	39,5
2000	16 033	1 709	13 185	135	488	25	11	37,4
2001	14 493	1 478	11 981	142	400	36	12	33,9
2002	16 415	1 916	13 207	229	518	24	13	38,4
2003	15 663	1 331	13 196	208	460	48	11	36,7
2004	15 352	1 306	12 883	188	493	41	10	35,9
2005	15 037	1 897	11 986	186	389	41	5	35,1
2006	14 773	1 907	10 810	156	222	42	10	34,4

V průběhu let 2002 – 2006 bylo v úhrnu v Libereckém kraji v souvislosti s některým z trestných činů stíháno celkem 33 105 osob, přičemž nejvíce z nich bylo stíháno právě v roce 2006 (7 282 osob).

Graf 14 Stíhané osoby v Libereckém kraji

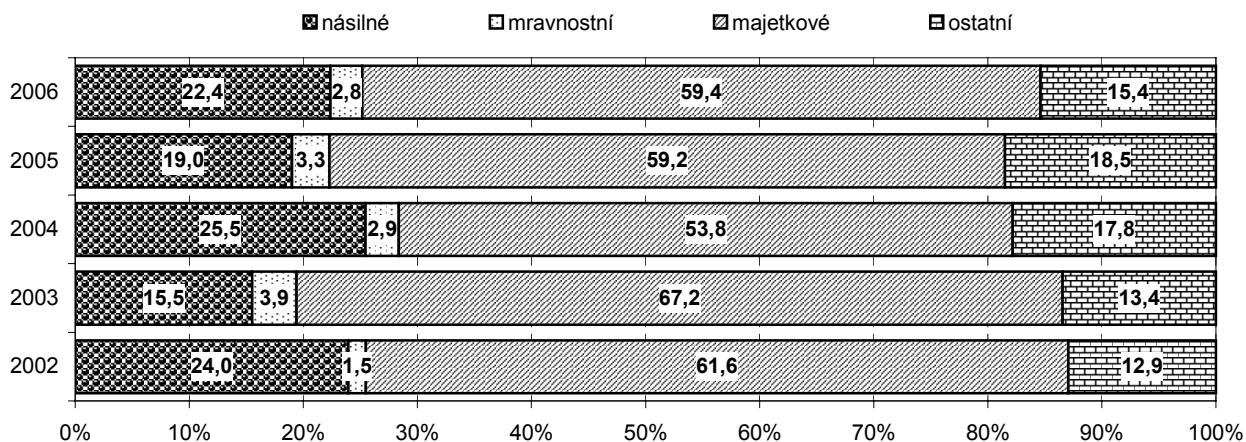
Zdroj: Policejní prezidium ČR

Stále více jsou v souvislosti s páchanými trestnými činy stíháni recidivisté, ti po celou dobu páchali v převážné většině trestné činy spadající do obecné kriminality (podíl obecné kriminality na celkové kriminalitě recidivistů se pohyboval v rozmezí 57,0 % v roce 2006 – 75,1 % v roce 2004). Zejména se pak jednalo o majetkovou trestnou činnost. Z celkového počtu stíhaných osob tvoří recidivisté po celé sledované období vždy více než 40,0 %, a to s rostoucí tendencí.

Graf 15 Nezletilí stíhaní pro trestné činy obecné kriminality v Libereckém kraji (%)

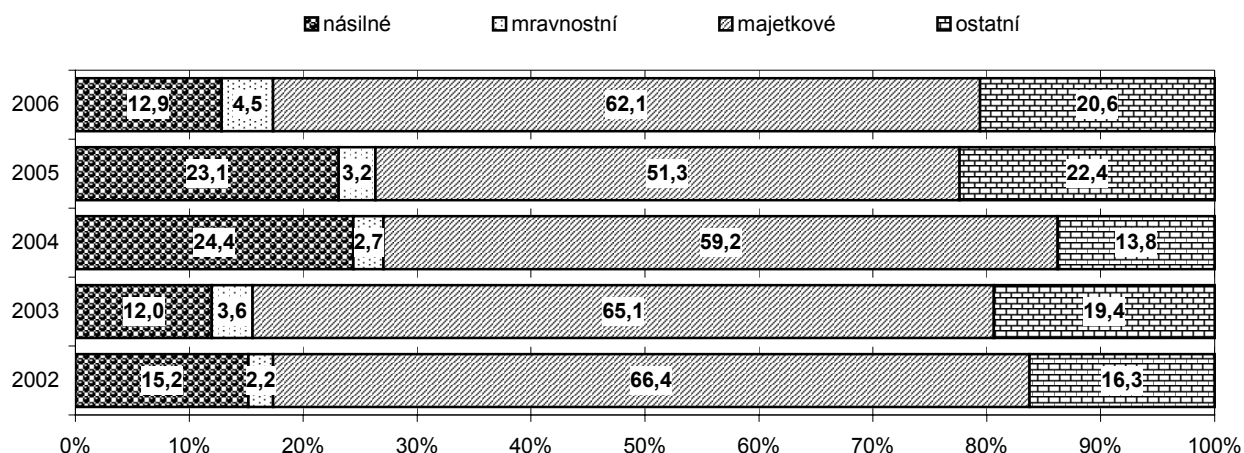
Zdroj: Policejní prezidium ČR

Nezletilí a mladiství v průběhu sledovaného období představovali v průměru kolem 10,0 % z celkového počtu stíhaných osob s tím, že tento podíl vykazoval mírně klesající trend. Nejčastěji byly i tyto osoby stíhány v souvislosti s trestnými činy obecné kriminality (více než nebo okolo 90,0 % celkového počtu trestných činů, pro které byli stíháni nezletilí a mladiství). V rámci obecné kriminality pak byli mladí lidé nejvíce stíháni pro majetkové trestné činy, z toho více těchto činů páchali po celé sledované období osoby mladistvé než osoby nezletilé. Zatímco nezletilí se v rámci majetkové trestné činnosti zaměřovali spíše na krádeže vloupáním (tj. krádeže vloupáním do restaurací a hostinců, víkendových chat apod.), u mladistvých nejprve také převažovaly krádeže vloupáním, ale zhruba od roku 2004 je „nahradily“ krádeže prosté (tj. krádeže motorových jednostopých a dvoustopých vozidel, kapesní krádeže, krádeže věcí z automobilů, krádeže jízdních kol, apod.). Převážně rostoucí je dále také počet mladistvých stíhaných pro mravnostní trestnou činnost.

Graf 16 Mladiství stíhaní pro trestné činy obecné kriminality v Libereckém kraji (%)

Zdroj: Policejní prezidium ČR

Zvýšenou pozornost je nutné věnovat také trestným činům v silniční dopravě, tzn. vysoké nehodovosti. Z hodnocení vývoje počtu dopravních nehod za období 1996 – 2006 vyplývá, že nehodovost v našem kraji klesá jen nepatrně nebo se v horším případě naopak zvyšuje. Tuto skutečnost dokládá počet dopravních nehod připadajících na 1 000 obyvatel – výchozí hodnota tohoto ukazatele v roce 1996 dosáhla 20,5 ‰, v průběhu následujících let však poklesla maximálně na 19,6 ‰ (v roce 1997 a 2001), v roce 2006 pak činila 19,9 ‰. Pozitivnější vývoj je možné zaznamenat v případě počtu těžce zraněných osob, když ve srovnání s rokem 1996 bylo při dopravních nehodách v našem kraji v roce 2006 těžce zraněno o 43,5 % osob méně. Méně příznivě je na tom vývoj počtu usmrčených při dopravních nehodách. Za celé období 1996 – 2006 přišlo v Libereckém kraji při dopravní nehodě o život celkem 530 osob, z toho nejvíce v roce 2003 (63 usmrčených) a nejméně v roce 2001 (37 usmrčených). Celkově však počet usmrčených při dopravních nehodách ve sledovaném období nezaznamenal výraznější snížení. Evidentní je skutečnost, že se zvyšují škody, které dopravní nehody způsobily. V rozmezí let 1996 až 2006 se objem škod navýšil o 52,9 %.

Tab. 3.3.18 Vybrané údaje o dopravních nehodách v Libereckém kraji v letech 1996 – 2006

Zdroj: Policejní prezidium ČR

	Dopravní nehody na 1 000 obyvatel	Těžce zranění při dopravních nehodách	Usmrcení při dopravních nehodách	Škody způsobené při dopravních nehodách (tis. Kč)
1996	20,5	306	49	241 411
1997	19,6	281	55	219 090
1998	20,3	266	42	212 732
1999	22,2	271	58	263 087
2000	21,9	264	51	269 970
2001	19,6	252	37	316 701
2002	20,2	238	50	337 350
2003	20,2	202	63	367 022
2004	20,5	182	38	378 587
2005	21,1	206	42	383 111
2006	19,9	173	45	369 125

3.4. Environmentální oblast

Posledním pilířem udržitelného rozvoje je pilíř environmentální, tedy oblast týkající se životního prostředí. Životní prostředí je souhrnem faktorů, jejichž stav a vývoj je z velké části ovlivňován činností člověka. V negativním slova smyslu je s tímto tématem spojeno zejména znečišťování prostředí a následně pak jeho nezbytná ochrana. Vědomí ochrany životního prostředí by tak mělo být nedílnou součástí jak každého jednotlivce, tak jednotlivých společenských celků.

O úskalích znečištěného životního prostředí jsme se již okrajově zmínili v kapitole 3.3. Sociální oblast, a to v návaznosti na hodnocení zdravotního stavu obyvatel Libereckého kraje. Znečištěné životní prostředí totiž mimo jiné také ovlivňuje existenci a rozvoj řady zdravotních komplikací.

Životní prostředí Libereckého kraje nepřímo ovlivnil útlum průmyslové a zemědělské výroby, ke kterému došlo především na začátku 90. let dvacátého století. Vedlejším produktem uzavření řady průmyslových podniků se tak stalo zlepšování kvality vody, omezením zemědělské výroby zase docházelo k menší kontaminaci půd hnojiv, zlepšilo se zadržování vody v krajině, a tím ubylo také erozí půdy. I přes tyto skutečnosti se každoročně opakují povodňové stavy (hlavně v povodí řek Smědé, Kamenice a Jizery). Současně s oslabením průmyslu v kraji se do jisté míry vylepšila také kvalita ovzduší. Toto zlepšení je však pravděpodobně pouze dočasné, a to vzhledem ke stále rostoucímu podílu automobilové dopravy. Na území kraje se doposud nacházejí ekologické zátěže související s těžbou uranu ukončenou v 90. letech. V souvislosti s bytovou i průmyslovou výstavbou na území Libereckého kraje dochází stále častěji k záborům, často velmi kvalitní, zemědělské půdy. Vedle toho disponuje Liberecký kraj celou řadou chráněných území atraktivních pro cestovní ruch.

Mezi možné budoucí hrozby Libereckého kraje z pohledu environmentálního udržitelného rozvoje tak patří například tyto:

- zhoršování kvality ovzduší způsobené zejména rostoucí automobilovou dopravou,
- rozvoj stavební činnosti na úkor zemědělské půdy – projev suburbanizace, výstavba průmyslových zón,
- poškozování lesních porostů (potažmo chráněných území) imisemi, ale také těžbou surovin a nevhodnými formami cestovního ruchu,
- velký rozsah a počet nevyužitých, zdevastovaných ploch a objektů brownfields,
- stále početně významné zastoupení starých ekologických zátěží,
- problematika odpadového hospodářství (např. třídění odpadů),
- nedostatečná technická infrastruktura (vodovody, kanalizace),
- možná kontaminace podzemních i povrchových vod starými ekologickými zátěžemi, hnojiv ze zemědělství, odpadními látkami z průmyslu, nedostatečně čištěnými odpadními vodami ze sídel a podobně.

Stejně jako v předcházejících kapitolách i v této jsme zvolili několik indikátorů, kterými je možné sledovat a popsat vývoj životního prostředí v Libereckém kraji.

3.4.1. Kvalita ovzduší

Stav ovzduší v Libereckém kraji by se vzhledem k naměřeným emisním hodnotám hlavních znečišťujících látek a ve srovnání s ostatními kraji České republiky mohl označit za dobrý. Z pohledu delší časové řady totiž v našem kraji klesá objem víceméně všech znečišťujících látek, které jednotlivé zdroje znečišťování produkují. Například emise oxidů dusíku v t/km^2 (NO_x v rámci REZZO 1 – 4) mezi roky 2000 a 2006 poklesly o 27,0 % (viz. kapitola 2. tabulka 2.3.27). Výrazně se snížily také emise oxidu siřičitého (SO_2 v rámci REZZO 1 – 3) – podrobně viz. kapitola 2. tabulka 2.3.38. Tyto hodnoty však kvalitu ovzduší neodrážejí přímo a jsou dány vedle dalších činitelů např. také malou rozlohou Libereckého kraje nebo útlumem tradiční průmyslové výroby jakou byl např. textilní průmysl. Nejvyšší koncentrace v podstatě všech druhů emisí znečišťujících látek pocházejí ze stacionárních zdrojů vyskytujících se v okrese Liberec, což je způsobeno především skutečností, že v tomto okrese je největší koncentrace průmyslové výroby.

I přes poměrně příznivý vývoj emisních hodnot hlavních znečišťujících látek, byly v letech 2001 – 2005 na území Libereckého kraje vymezeny oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší. V souvislosti s hodnocením imisní situace tak v kraji stále existují oblasti, ve kterých dochází k překračování stanovených imisních limitů a cílových imisních limitů znečišťujících látek důležitých pro ochranu zdraví lidí. Podíl oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší vykazoval od roku 2001 postupný pokles a to z 8,8 % na 1,5 % v roce 2004. Pravděpodobně vlivem počasí se v roce 2005 podíl zmíněných oblastí výrazně a snad i výjimečně navýšil a činil tak 43,0 % výměry kraje (viz. kapitola 2., tabulka 2.3.36).

Pokud bychom měli imisní situaci v Libereckém kraji hodnotit souhrnně, tak dlouhodobý problém pro náš kraj představují především těžké kovy v prašném aerosolu (hlavně kadmium a arsen, v menší míře pak nikl), suspendované částice PM₁₀ a dále také přízemní ozón.

Tab. 3.4.1 Počet obcí Libereckého kraje tvořících oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší v letech 2001 – 2005

Zdroj: MŽP, vlastní výpočty

	Celkem	v tom okres			
		Česká Lípa	Jablonec nad Nisou	Liberec	Semily
2001	27	-	15	3	9
2002	25	4	13	6	2
2003	17	8	7	2	-
2004 ¹⁾	6	-	5	1	-
2005 ¹⁾	28	11	7	8	2

¹⁾ od tohoto roku se za nejmenší územní jednotku pro vymezení oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší považuje území stavebního úřadu (a nikoliv obce, jak tomu bylo doposud), tudíž uvedený počet představuje počet stavebních úřadů na jejichž území došlo v daném roce k překročení imisních limitů

Pozn.: počet obcí, ve kterých byly překročeny imisní a cílové limity znečišťujících látek

Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší z velké části tvoří zejména obce z okresu Jablonec nad Nisou. Právě na jablonecku, resp. především ve východní části Jizerských hor a jejich podhůří, se totiž nachází sklářské závody, které jsou hlavními zdroji a producenty zmíněných těžkých kovů, tedy kadmia a arsenu. Nejvíce postiženými lokalitami pak jsou např. obce Tanvald, Smržovka, Desná, Albrechtice v Jizerských horách a další.

3.4.1.1. Doprava a kvalita ovzduší

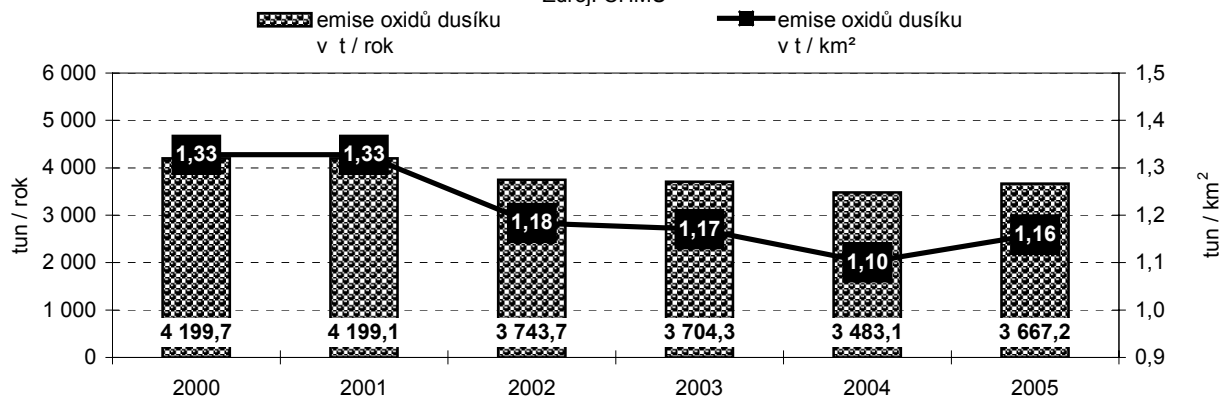
Na celkovém současném i budoucím zhoršování kvality ovzduší se výraznou měrou podílí zejména automobilová doprava, která je vedle produkce tuhých znečišťujících látek také významným producentem oxidů dusíku (obecně platí, že zhruba 50 % NO_x vyprodukuje automobilová doprava). Přesto, že se daří poměrně dobře snižovat emise ostatních znečišťujících látek (ať již z jakýchkoli příčin), odstraňování emisí oxidů dusíku je mnohem složitější. Tyto emise totiž vznikají prakticky při všech vysokoteplotních procesech za přítomnosti vzduchu. Stále rostoucí objem automobilové dopravy tedy prakticky znemožňuje emise NO_x účinně snižovat.

Pro úplnost dodejme, že oxidy dusíku jsou také vedlejším produktem při spalování fosilních paliv, tj. při vytápění tuhými palivy (uhlím). Zatímco v 1. polovině 90. let přecházela poměrně velká část domácností na vytápění „ekologičtějšími“ palivy (zejména plynem), v současnosti je tomu právě naopak. Návrat k topení tuhými palivy však nezpůsobil nezáměr lidí o ekologické chování, ale rostoucí cena těchto ušlechtlejších (ekologičtějších) druhů paliv.

Od roku 2000 se roční objemy emisí oxidů dusíku v Libereckém kraji pohybovaly v rozmezí od 3 483,1 tun v roce 2004 do 4 199,7 tun v roce 2000. I když došlo k určitým meziročním poklesům, nejedná se o významné snížení. Na 1 km² v kraji tak v letech 2000 – 2005 každoročně připadala více než 1 tuna emisí NO_x.

Graf 17 Emise oxidů dusíku (REZZO 4) v Libereckém kraji

Zdroj: ČHMÚ

Tab. 3.4.2 Nejzatíženější úseky silnic I. - III. třídy v okresech Libereckého kraje v letech 1990 – 2005

Zdroj: Analýza stavu dopravy na území Libereckého kraje (aktualizace 2007), vlastní výpočty

	Počet silničních úseků	Intenzita dopravy				Index 2005/1990	Index 2005/1995	Index 2005/2000
		1990	1995	2000	2005			
		počet vozidel za den v obou směrech sčítacího úseku						
Automobilová doprava celkem								
Liberecký kraj	34	176 914	254 990	369 843	468 919	265,1	183,9	126,8
v tom okres:								
Česká Lípa	11	63 747	80 784	100 836	111 455	174,8	138,0	110,5
Jablonec nad Nisou	4	23 743	33 049	36 114	52 212	219,9	158,0	144,6
Liberec	13	71 488	104 861	169 090	221 008	309,2	210,8	130,7
Semily	6	17 936	36 296	63 803	84 244	469,7	232,1	132,0
z toho těžká nákladní doprava								
Liberecký kraj	34	-	-	66 956	96 086	x	x	143,5
v tom okres:								
Česká Lípa	11	-	-	21 442	28 337	x	x	132,2
Jablonec nad Nisou	4	-	-	5 247	10 076	x	x	192,0
Liberec	13	-	-	28 847	42 093	x	x	145,9
Semily	6	-	-	11 420	15 580	x	x	136,4

Růst automobilové dopravy v našem kraji je možné částečně ilustrovat prostřednictvím údajů zjištěných při celostátním sčítání dopravy na dálniční a silniční síti v České republice v letech 1990 – 2005, které v pětiletých cyklech provádí Ředitelství silnic a dálnic ČR a jehož výsledky jsou součástí dokumentu zpracovaného Krajským úřadem Libereckého kraje „Analýza stavu dopravy na území Libereckého kraje“. Následující tabulky znázorňují roční průměrnou intenzitu vozidel za den v obou směrech sčítacího úseku podle výsledků sčítání v jednotlivých letech. V rámci Libereckého kraje bylo z celkového počtu sčítacích míst vygenerováno 34 úseků, které z hlediska tranzitu automobilové dopravy patřily k nejzatíženějším.

Pokud porovnáme celkovou intenzitu dopravy zjištěnou při posledním sčítání v roce 2005 s intenzitou v předchozích letech je nárůst celkové automobilové dopravy evidentní. Mezi roky 1990 a 2005 se počet automobilů projíždějících zmíněnými úseky zvýšil více než 2,5krát, tj. o neuvěřitelných 165,1 % s tím, že za posledních pět let zaznamenala intenzita dopravy na sledovaných úsecích nárůst ve výši 26,8 %. Uvedený markantní nárůst dopravy v posledním sčítacím období je možné mimo jiné připsat také na vrub vstupu České republiky do Evropské unie.

Tab. 3.4.3 Nejzatíženější úseky silnic I. - III. třídy v Libereckém kraji - automobilová doprava celkem v letech 1990 – 2005

Zdroj: Analýza stavu dopravy na území Libereckého kraje (aktualizace 2007)

Okres	Silnice	Sčítací úsek	Intenzita dopravy				Index 2005/2000
			1990	1995	2000	2005	
			počet vozidel za den v obou směrech sčítacího úseku				
Česká Lípa	I/9	Zahrádky	6 084	6 860	7 142	10 378	145,3
	I/9	Česká Lípa - Sosnová	6 896	8 723	10 340	11 805	114,2
	I/9	Česká Lípa	8 201	9 812	12 398	13 623	109,9
	I/9	Česká Lípa - Pihel	8 413	12 122	14 587	15 819	108,4
	I/9	Šébr	4 004	5 156	5 845	6 592	112,8
	I/9 a I/13	Nový Bor - Svor	8 312	9 715	11 338	12 352	108,9
	I/13	Cvikov	5 006	7 987	9 540	10 704	112,2
	I/13	Kamenický Šenov	3 747	4 569	7 252	5 952	82,1
	I/38	Doksy	3 821	5 368	8 385	9 283	110,7
	II/262	Česká Lípa - Dobranov	4 500	5 857	8 071	8 384	103,9
II/268	Zákupy - Mimoň	4 763	4 615	5 938	6 563	110,5	
Jablonec nad Nisou	I/14	Jablonec n. N., nám. B. Němcové	4 403	7 086	6 871	10 874	158,3
	I/14	Smržovka	5 122	7 120	6 247	7 832	125,4
	I/65	Jablonec n. N. - Pražská ul.	10 032	13 428	16 450	22 952	139,5
	I/65	Rychnov u Jablonce n. N.	4 186	5 415	6 546	10 554	161,2

Tab. 3.4.3 Nejzatíženější úseky silnic I. - III. třídy v Libereckém kraji - automobilová doprava celkem v letech 1990 – 2005

Zdroj: Analýza stavu dopravy na území Libereckého kraje (aktualizace 2007)

dokončení

počet vozidel za den v obou směrech sčítacího úseku

Okres	Silnice	Sčítací úsek	Intenzita dopravy				Index 2005/2000
			1990	1995	2000	2005	
Liberec	I/13	Rozkoš	5 997	7 549	8 529	10 597	124,2
	I/13	Mníšek	4 238	5 408	8 352	10 288	123,2
	I/14	Vratislavice n. N.	4 606	5 228	6 796	7 023	103,3
	I/35	Liberec - sjezd Košická - Aral	-	-	23 121	36 739	158,9
	I/35	Liberec - před tunelem (od Děčína)	9 295	20 191	25 707	34 128	132,8
	I/35	Liberec - Doubí	7 371	10 258	16 028	23 247	145,0
	I/35	Stráž nad Nisou	7 526	11 553	14 788	18 040	122,0
	I/35	Bílý Kostel nad Nisou	6 529	7 117	7 966	11 037	138,6
	III/2784	Liberec, České mládeže	3 298	5 190	9 551	17 982	188,3
	III/2784	Liberec - Vratislavice n. N.	3 298	3 566	6 825	7 161	104,9
	III/29024	Liberec - Kunratice	2 242	4 698	6 871	9 701	141,2
	R 35	Hodkovice n. M. - Rádelský Mlýn	10 430	13 847	21 697	18 538	85,4
R 10	Svijany	6 658	10 256	12 859	16 527	128,5	
Semily	I/14	Jilemnice - Cutisin	3 248	4 534	5 521	9 154	165,8
	I/16	Horka u Staré Paky	4 072	6 229	8 512	9 563	112,3
	I/35	Turnov, průtah	-	9 515	12 487	16 430	131,6
	II/283	Turnov, nám. Českého ráje	-	-	15 165	18 137	119,6
	II/293	Horka u Staré Paky	3 402	4 777	6 618	9 161	138,4
	R10	Ohrazenice	7 214	11 241	15 500	21 799	140,6

Pravděpodobně ještě mnohem významněji se vstup ČR do EU podílel na nárůstu těžké mezinárodní nákladní dopravy – v souvislosti se zrušením celních kontrol a možná i v té době neexistencí mýtného na dálnicích byl nárůst těžké dopravy po komunikacích v Libereckém kraji i v celé ČR velmi výrazný. Současně s tím nárůst automobilové dopravy ovlivňují také kapacity dopravní infrastruktury, tj. výstavba nových silnic přitahuje další automobilovou dopravu. Mezi roky 2000 a 2005 činil celkový nárůst těžké nákladní dopravy na vybraných úsecích Libereckého kraje 43,5 %.

Předcházející a níže uvedená tabulka nabízejí výčet jednotlivých nejzatíženějších sčítacích úseků v Libereckém kraji a v rámci nich pak údaje o vývoji automobilové dopravy.

Dalším faktorem, který do určité míry může způsobit nárůst osobní automobilové dopravy, a to zejména ve městech, je růst cen jízdného městské hromadné dopravy (MHD).

Tab. 3.4.4 Nejzatíženější úseky silnic I. - III. třídy v Libereckém kraji - těžká nákladní doprava v letech 2000 – 2005

Zdroj: Analýza stavu dopravy na území Libereckého kraje (aktualizace 2007)

počet vozidel za den v obou směrech sčítacího úseku

Okres	Silnice	Sčítací úsek	Intenzita dopravy		Index 2005/2000
			2000	2005	
Česká Lípa	I/9	Zahrádky	1 589	2 765	174,0
	I/9	Česká Lípa - Sosnová	2 632	3 133	119,0
	I/9	Česká Lípa	2 273	3 457	152,1
	I/9	Česká Lípa - Pihel	2 632	2 783	105,7
	I/9	Šébr	1 634	2 539	155,4
	I/9 a I/13	Nový Bor - Svor	1 819	3 038	167,0
	I/13	Cvikov	1 750	2 735	156,3
	I/13	Kamenický Šenov	1 838	1 752	95,3
	I/38	Doksy	2 832	3 325	117,4
	II/262	Česká Lípa - Dobranov	1 598	1 363	85,3
	II/268	Zákupy - Mimoň	845	1 447	171,2

Tab. 3.4.4 Nejzatíženější úseky silnic I. - III. třídy v Libereckém kraji - těžká nákladní doprava v letech 2000 – 2005

Zdroj: Analýza stavu dopravy na území Libereckého kraje (aktualizace 2007)

dokončení

počet vozidel za den v obou směrech sčítacího úseku

Okres	Silnice	Sčítací úsek	Intenzita dopravy		Index 2005/2000
			2000	2005	
Jablonec nad Nisou	I/14	Jablonec n. N., nám. B. Němcové	910	2 297	252,4
	I/14	Smržovka	1 263	1 235	97,8
	I/65	Jablonec n. N. - Pražská ul.	2 121	4 166	196,4
	I/65	Rychnov u Jablonce n. N.	953	2 378	249,5
Liberec	I/13	Rozkoš	1 958	2 923	149,3
	I/13	Mníšek	1 357	2 562	188,8
	I/14	Vratislavice n. N.	979	1 018	104,0
	I/35	Liberec - sjezd Košická - Aral	-	-	-
	I/35	Liberec - před tunelem (od Děčína)	4 300	6 222	144,7
	I/35	Liberec - Doubí	3 968	5 827	146,8
	I/35	Stráž nad Nisou	2 753	3 912	142,1
	I/35	Bílý Kostel nad Nisou	1 857	3 663	197,3
	III/2784	Liberec, České mládeže	1 926	4 012	208,3
	III/2784	Liberec - Vratislavice n. N.	626	1 157	184,8
	III/29024	Liberec - Kunratice	600	1 365	227,5
	R 35	Hodkovice n. M. - Rádelský Mlýn	5 528	5 095	92,2
	R 10	Svijany	2 995	4 337	144,8
	Semily	I/14	Jilemnice - Cutisin	1 605	2 358
I/16		Horka u Staré Paky	2 025	2 293	113,2
I/35		Turnov, průtah	2 062	2 771	134,4
II/283		Turnov, nám. Českého ráje	1 276	1 689	132,4
II/293		Horka u Staré Paky	1 605	2 358	146,9
R10		Ohrazenice	2 847	4 111	144,4

3.4.2. Zemědělská půda v Libereckém kraji

V bilanci půdy Libereckého kraje převažuje z větší části půda nezemědělská (kolem 55,0 %) nad půdou zemědělskou (kolem 44,0 %). Pro Liberecký kraj je totiž charakteristický vysoký (mezi všemi kraji České republiky dokonce nejvyšší) podíl lesních pozemků na jeho celkové výměře. Z porovnání roku 1993 se současným stavem, tedy rokem 2006, vyplývá, že se výměra lesních ploch za toto období dokonce ještě navýšila, a to o 1,7 %. V roce 2006 tak 44,3 % rozlohy Libereckého kraje tvořily právě lesy. V kontextu s následujícími poznatky o zemědělském půdním fondu je podstatné upozornit také na určitý pozvolný nárůst rozlohy zastavěných ploch (včetně nádvorí). Mezi roky 1993 a 2006 se výměra těchto ploch zvýšila o 1,3 %.

Pro tuto část analýzy je podstatný především pohled na změny, které se týkají výměr zemědělské půdy. Přestože podíl zemědělské půdy na celkové rozloze Libereckého kraje zaznamenal v rámci období 1993 – 2006 v podstatě pouze nepatrnou relativní změnu (pokles o 0,3 %), v absolutním vyjádření je možné kontinuální úbytek zemědělské půdy sledovat již od roku 2000. Souběžně s úbytkem zemědělské půdy jako celku dochází ke změnám také v její struktuře. K nejvýraznějším přesunům došlo v případě orné půdy a trvalých travních porostů. Zatímco na jedné straně ve struktuře zemědělské půdy ubývá orné půdy (z 54,2 % v roce 1993 na 44,4 % v roce 2006), na druhé se zvyšuje zastoupení trvalých travních porostů (z 39,5 % v roce 1993 na 44,9 % v roce 2006).

Mezi hlavní příčiny úbytku zemědělské půdy v Libereckém kraji je možné zařadit tyto:

- přetrvávající velký zájem o nezemědělské využití zemědělského půdního fondu – zejména pro účely bydlení (jev tzv. suburbanizace) a ve větších městech nejčastěji pro výstavbu průmyslových zón, případně pro budování golfových hřišť,
- v menší míře pak zalesňování zemědělské půdy – dotační politika Ministerstva zemědělství a Evropských dotačních fondů související s nárůstem požadavků na zalesňování zemědělského půdního fondu.

Tab. 3.4.5 Bilance půdy v Libereckém kraji v letech 1993 – 2006 (stav k 31. 12.)

Zdroj: ČÚZK

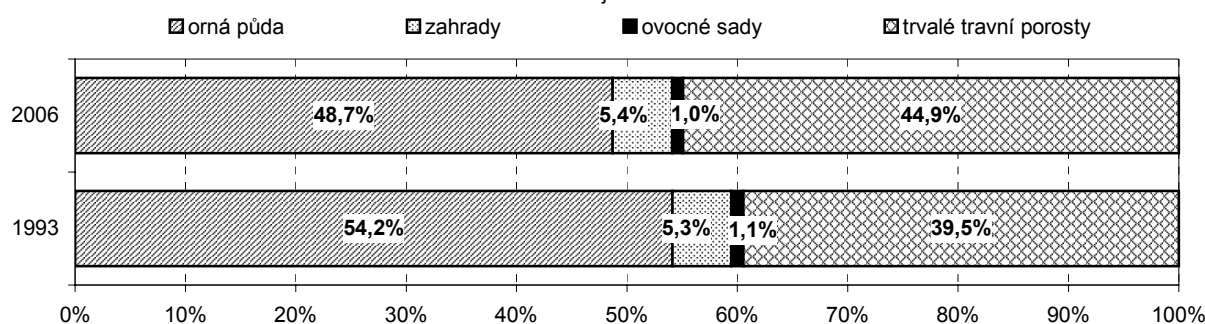
v ha

	Celková výměra	v tom										
		zemědělská půda	v tom					nezemědělská půda	v tom			
			orná půda	zahrady	ovocné sady	chmelnice	trvalé travní porosty		lesní půda	vodní plochy	zastavěné plochy a nádvorí	ostatní plochy
1993	316 258	140 948	76 334	7 462	1 497	49	55 606	175 310	137 737	4 760	4 952	27 861
1994	316 274	140 904	75 190	7 454	1 496	49	56 715	175 370	137 608	4 757	4 974	28 031
1995	316 298	140 912	74 165	7 451	1 495	49	57 750	175 386	137 627	4 761	5 001	27 997
1996	316 312	140 777	72 425	7 447	1 487	49	59 369	175 537	137 623	4 777	5 020	28 117
1997	316 314	140 935	72 343	7 462	1 481	49	59 597	175 381	137 641	4 765	5 034	27 941
1998	316 307	141 194	72 402	7 476	1 485	48	59 783	175 113	137 760	4 760	5 048	27 545
1999	316 309	141 127	71 946	7 482	1 472	49	60 178	175 182	137 792	4 760	5 067	27 563
2000	316 312	141 096	71 261	7 479	1 466	49	60 841	175 216	139 613	4 762	5 055	25 786
2001	316 289	140 953	70 767	7 462	1 445	49	61 230	175 336	139 660	4 771	5 036	25 869
2002	316 289	140 880	70 519	7 458	1 439	49	61 415	175 409	139 711	4 767	5 030	25 901
2003	316 296	140 792	69 776	7 463	1 434	49	62 070	175 504	139 827	4 775	5 030	25 872
2004	316 300	140 682	69 374	7 503	1 415	45	62 345	175 618	139 890	4 787	5 037	25 904
2005	316 303	140 578	68 812	7 522	1 388	45	62 811	175 725	139 923	4 788	5 020	25 993
2006	316 296	140 477	68 381	7 528	1 380	45	63 144	175 819	140 024	4 775	5 017	26 003

Dalším poměrně zásadním problémem je nárůst neobdělávané zemědělské půdy v celé oblasti Libereckého kraje především pak v oblastech méně příznivých pro intenzivní hospodaření. Tato půda je využívána spíše k živočišné výrobě jako je chov skotu, ovcí nebo koní. Neobdělávané a neudržované plochy se stávají zdrojem alergenů, rozšiřují se tak invazivní druhy rostlin (křídlatka, netýkavka žlaznatá nebo bolševník velkolepý) a množí se škůdci.

Graf 18 Struktura zemědělské půdy v Libereckém kraji (%)

Zdroj: ČÚZK

3.4.2.1. Suburbanizace

V návaznosti na změny, ke kterým došlo v rámci zemědělského půdního fondu v Libereckém kraji a ke kterým by hlavně v případě dalšího rozmachu mohlo dojít, se poměrně vážným problémem stává jev tzv. suburbanizace. Jedná se o stále se zvyšující zájem o výstavbu rodinných domů v zázemí větších měst, jinak také označovanou jako výstavba satelitních městeček. Tento jev sebou vedle úbytku zemědělské půdy nese i další negativní důsledky např. nárůst dopravní zátěže v dané oblasti způsobené vyjížděnou za prací, zábavou, nákupy, v některých případech dochází také k narušení místního krajinného rázu nevhodnými stavbami apod.

Protože není jednoduché jednoznačně vymezit, které z obcí splňují charakteristiky satelitního městečka a které již nikoliv, vytvořili jsme si pro jejich definování určitá kritéria (samozřejmě tím ale nechceme označit tento způsob vymezení za jediný správný). Jako satelitní jsou označeny následující obce:

- vzdálenost obce od sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností (SO ORP) je menší nebo rovna 10 km,
- v průběhu let 2000 – 2006 bylo v této obci dokončeno alespoň 10 bytů v rodinných domech,
- počet obyvatel v obci k 31. 12. 2006 nedosažoval 2 000 osob (resp. počet obyvatel činil méně nebo rovno 1 999).

Uvedená kritéria nakonec splňovalo 27 obcí Libereckého kraje, jejichž výčet je uveden v následující tabulce.

Tab. 3.4.6 Obce Libereckého kraje označené jako tzv. satelitní

Kód obce	Území	Okres	Sídlo SO ORP	Vzd. obce od sídla SO ORP (km)	Počet dokončených bytů v rodinných domech 2000 - 2006	Počet obyvatel k 31. 12. 2006	Změna výměry zemědělské půdy 2006/2005 (%)
561592	Horní Libchava	CL	CLp	5,40	20	493	-0,09
562076	Sosnová	CL	CLp	7,60	17	703	-0,64
563595	Janov nad Nisou	JN	JnN	7,21	12	1 224	-0,25
563692	Lučany nad Nisou	JN	JnN	6,19	16	1 738	-0,09
563714	Maršovice	JN	JnN	5,21	20	441	-0,26
563781	Rádlo	JN	JnN	5,21	17	639	-0,36
576981	Benecko	SM	Jil	7,46	20	1 110	-0,11
577120	Horní Branná	SM	Jil	6,78	28	1 844	0,14
577189	Jestřabí v Krkonoších	SM	Jil	8,67	10	237	-0,06
577553	Studenec	SM	Jil	6,80	33	1 760	-0,23
530468	Dlouhý Most	LI	Lbc	7,46	33	714	-0,08
530484	Jeřmanice	LI	Lbc	9,57	17	399	-0,19
564460	Šimonovice	LI	Lbc	7,40	59	563	-0,94
561894	Okrouhlá	CL	NBo	3,34	14	514	-0,55
562025	Skalice u České Lípy	CL	NBo	4,48	18	1 327	-0,04
562131	Svor	CL	NBo	6,32	12	653	0,12
576999	Benešov u Semil	SM	Sem	3,88	10	822	-2,00
577154	Chuchelna	SM	Sem	3,33	21	923	-0,09
563528	Albrechtice v J. h.	JN	Tan	6,29	13	335	-0,24
563668	Kořenov	JN	Tan	8,52	15	974	-0,13
544582	Radimovice	LI	Tur	9,09	16	251	-2,09
563609	Jenišovice	JN	Tur	7,12	14	887	-0,17
577146	Hrubá Skála	SM	Tur	9,92	16	527	0,03
577316	Mírová pod Kozákovem	SM	Tur	3,17	24	1 529	-1,26
577359	Ohrazenice	SM	Tur	2,97	12	1 097	-2,56
563641	Koberovy	JN	ZBr	4,60	14	984	-0,09
563749	Pěnčín	JN	ZBr	8,21	22	1 780	-0,06

3.4.2.2. Průmyslové zóny

Podobně jako suburbanizace působí na zemědělský půdní fond výstavba průmyslových zón. V současné době se v Libereckém kraji nachází 9 průmyslových zón, z toho většinu najdeme na území okresu Česká Lípa, avšak největší rozlohu vykazují tyto zóny v okrese Liberec. Z dosažitelných údajů pak vyplývá, že obvykle se tyto zóny staví tzv. na zelené louce (lokality greenfields). K jejich výstavbě byly použity pozemky spadající do zemědělského půdního fondu situované obvykle na periferiích větších měst. Pro zahraniční investory je totiž typické provádět výstavbu na zelené louce, přičemž pro ekologii i Liberecký kraj by bylo přijatelnější rekultivovat stávající nevyužité plochy tzv. brownfields. Vystavět nové objekty podle představ investorů je však levnější než přebudovávat a sanovat stávající plochy.

Pokud by měla probíhat další výstavba takovýchto komplexů na úkor zemědělské půdy, mohl by v budoucnu Liberecký kraj (a nejen on) bojovat s nedostatkem zemědělských ploch a v případě odchodu zahraničních společností by tak Libereckému kraji přibýly další lokality typu brownfields, případně i ekologické zátěže.

I přes pozitivní vliv průmyslových zón na ekonomiku přináší výstavba nových průmyslových zón především rizika v podobě již zmíněného nadměrného rozšiřování zastavěného území, v jehož důsledku nenávratně

ubývá zemědělské půdy, zvyšuje se intenzita dopravy způsobená zvýšením počtu osob dojíždějících do zaměstnání nebo vlastní technologickou přepravou výrobků, polotovarů a výrobních materiálů.

Tab. 3.4.7 Průmyslové zóny v Libereckém kraji (březen 2006)

Zdroj: Centrum pro regionální rozvoj ČR, 2006, ÚP města Liberec, Agentura regionálního rozvoje

Název průmyslové zóny	Okres	Rozloha průmyslové zóny (ha)	Podíl rozlohy průmyslové zóny na zemědělském půdním fondu (%)
Mimoň - průmyslová zóna 1	Česká Lípa	33,5	100,0
Mimoň - průmyslová zóna 2	Česká Lípa	22,0	100,0
Okrouhlá	Česká Lípa	26,0	60,0
Nový Bor - Za Crystalexem	Česká Lípa	21,0	96,0
Ralsko - Kuřívody	Česká Lípa	¹⁾ 24,8	-
Stráž pod Ralskem - Na Americe	Česká Lípa	56,2	-
Hrádek nad Nisou - Za obchvatem (Oldřichovská)	Liberec	40,0	-
Liberec - průmyslová zóna Jih-Doubí	Liberec	128,0	100,0
Liberec - průmyslová zóna Sever-Růžodol	Liberec	69,0	-

¹⁾ celková rozloha zóny je 75,0 ha

3.4.3. Lesní porosty v Libereckém kraji

V kontextu s vysokým zastoupením lesní půdy na území Libereckého kraje vyvstává téma týkající se kvality místních lesních porostů. Určitý pohled na věc nám umožňuje tzv. index defoliace, tj. index kvantifikující ztrátu olistění nebo jehličí 60letých a starších porostů.

Ztráta listů nebo jehličí je důsledkem především nepříznivého vývoje kvality ovzduší v dané lokalitě (zejména jde o znečištění škodlivinami jako SO₂, NO_x, přízemní ozón, těžké kovy, prachové částice apod.), ale současně se na poškození nebo ztrátě asimilačního aparátu v koruně stromu podílejí také přírodní vlivy jako sucho nebo rozšíření nejrůznějších hmyzích škůdců.

Ve vývoji indexu defoliace na území Libereckého kraje se projevuje určitý stoupající trend. Většina (59,7 % v roce 2006) 60letých a starších lesních porostů v Libereckém kraji bohužel vykazuje střední stupeň odlistění a více než 2,0 % stromů ve stáří 60 a více let bylo v roce 2006 dokonce zahrnuto do skupiny stromů silně odlistěných nebo odumřelých.

Tab. 3.4.8 Index defoliace v Libereckém kraji v letech 1996 – 2006

Zdroj: VÚLHM

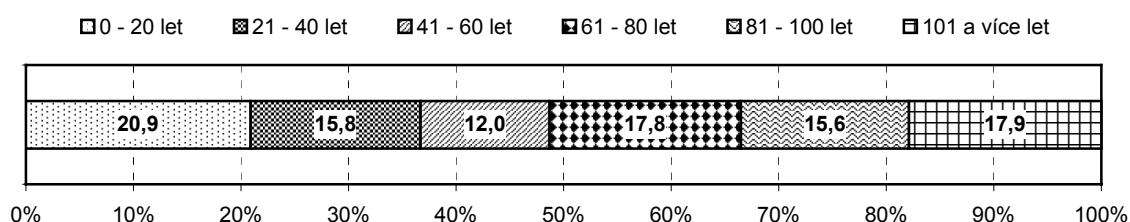
v %

Třída defoliace	Stupeň defoliace	Procento defoliace	Rok										
			1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
0	žádná	0-10 %	1,80	2,19	3,45	3,31	0,93	2,14	1,99	1,21	0,97	1,13	0,45
1	slabá	>10-25 %	33,29	26,71	37,85	34,04	37,62	36,52	34,95	37,28	29,53	33,74	37,72
2	střední	>25-60 %	61,65	69,95	57,68	62,03	60,50	60,45	61,68	60,95	68,73	64,40	59,68
3	silná	>60-<100 %	3,10	0,83	0,87	0,48	0,81	0,62	1,04	0,19	0,55	0,54	1,99
4	mrtvý strom	100%	0,17	0,33	0,14	0,13	0,15	0,28	0,35	0,36	0,23	0,20	0,15

Vzhledem k tomu, že porosty staré 60 a více let představují 51,3 % všech porostů v kraji a zároveň se jedná o věkovou kategorii hospodářsky nejvýznamnějších porostů, je důležité věnovat této problematice zvýšenou pozornost.

Graf 19 Věková struktura lesních porostů v Libereckém kraji

Zdroj: internetové stránky Krajského úřadu Libereckého kraje

Poměrně zásadně se na kvalitě a stavu lesů nejen v Libereckém kraji podílí také činnost člověka, a to jak v podobě intenzivního hospodářského využití lesa, tak i v souvislosti s rozvojem turismu. V rámci aktivit spojených s cestovním ruchem totiž často dochází k narušování cenných přírodních lokalit neukázněnými návštěvníky.

Hospodářské využití lesa zahrnuje hlavně těžbu dřeva. V dostupné časové řadě let 2000 – 2006 se objem vytěženého dřeva v našem kraji navýšil o 204 413 m³ (bez kůry), tj. o 50,9 %. Ve struktuře těžby převládají po celé období přibližně z 90,0 % jehličnany. Recipročním opatřením kompenzujícím rostoucí objem těžby by mělo být zalesňování. Podle uvedených údajů se celková rozloha zalesňovaných ploch každoročně zvyšuje. Údaje však již neinformují o tom, zda je poměr mezi objemem těžby a zalesňovanou plochou dostatečně vyvážený.

Tab. 3.4.9 Těžba dřeva a zalesňování v Libereckém kraji v letech 2000 – 2006

	Těžba dřeva celkem (m ³ b.k.)	v tom		Zalesněná plocha celkem (ha) ¹⁾	v tom	
		jehličnaté dřeviny	listnaté dřeviny		jehličnaté dřeviny	listnaté dřeviny
2000	401 708	361 169	40 539	-	-	-
2001	451 553	426 910	24 643	181	147	34
2002	310 215	270 706	39 509	570	402	168
2003	439 540	378 444	61 096	589	414	176
2004	511 689	451 641	60 048	618	429	189
2005	519 901	471 145	48 756	621	456	165
2006	606 121	545 421	60 700	896	656	240

¹⁾ v letech 2001 až 2005: podniky s 20 a více zaměstnanci a subjekty hospodařící na lesních pozemcích s rozlohou 200 ha a více se sídlem v kraji. Rok 2006 je dopočten na lesnictví celkem.

3.4.4. Lokality brownfields v Libereckém kraji

Lokalita typu brownfields je plocha nebo stavba, která v minulosti sloužila průmyslové, zemědělské, stavební nebo jiné činnosti a v současné době ztratila nebo ztrácí své původní funkční využití. V důsledku stávající nebo již ukončené činnosti mohla být daná plocha kontaminována (ekologická zátěž) nebo jinak zdevastována. Samotný pozemek brownfields může být součástí mnohem většího území nebo komplexu.

Do této kategorie spadají např. zcela nebo z části opuštěné průmyslové areály, staré zemědělské objekty, nevyužívané drážní pozemky, bývalé vojenské objekty, opuštěné obytné čtvrti apod.

Tab. 3.4.10 Lokality typu brownfields v Libereckém kraji v lednu 2007

Zdroj: zpracováno z podkladů Krajského úřadu Libereckého kraje

	Počet lokalit typu brownfields	Počet obcí, na jejichž území se lokality nacházejí	Rozloha lokalit (m ²) ¹⁾		Existence ekologických zátěží v lokalitě (počet lokalit)			
			celkem ²⁾	zastavěná plocha objektem	ano	ne	lze předpokládat	neurčeno
Liberecký kraj	362	104	8 274 518	1 353 758	6	108	142	106
v tom okres:								
Česká Lípa	114	31	4 942 111	295 877	2	23	41	48
Jablonec nad Nisou	56	15	897 243	313 215	-	18	26	12
Liberec	132	31	1 781 873	560 639	3	40	46	43
Semily	60	27	653 291	184 027	1	27	29	3

¹⁾ zahrnutý pouze lokality, u kterých byla jejich výměra zjištěna. U některých lokalit je výměra spíše orientační.

²⁾ zahrnutý pouze lokality o rozloze 1 ha a více.

Na základě studie, kterou zadal Liberecký kraj společně s Agenturou pro podporu podnikání a investic CzechInvest bylo v lednu 2007 na území Libereckého kraje identifikováno více než 360 objektů, území nebo komplexů, které odpovídaly lokalitám brownfields. Nejvíce těchto lokalit se nachází v okrese Liberec (132 lokalit) a Česká Lípa (114 lokalit). S celkovou rozlohou 8 275 ha zasahují tyto lokality území 104 obcí Libereckého kraje. V případě valné části lokalit (39,2 % všech brownfields) lze předpokládat, že se jedná o území či objekty představující pro životní prostředí Libereckého kraje ekologickou zátěž. Jednoznačnou ekologickou zátěží je 6 oblastí. U 106 míst nebylo ekologické ohrožení určeno a 108 lokalit znaky ekologické zátěže nevykazuje.

3.4.5. Odpady v Libereckém kraji

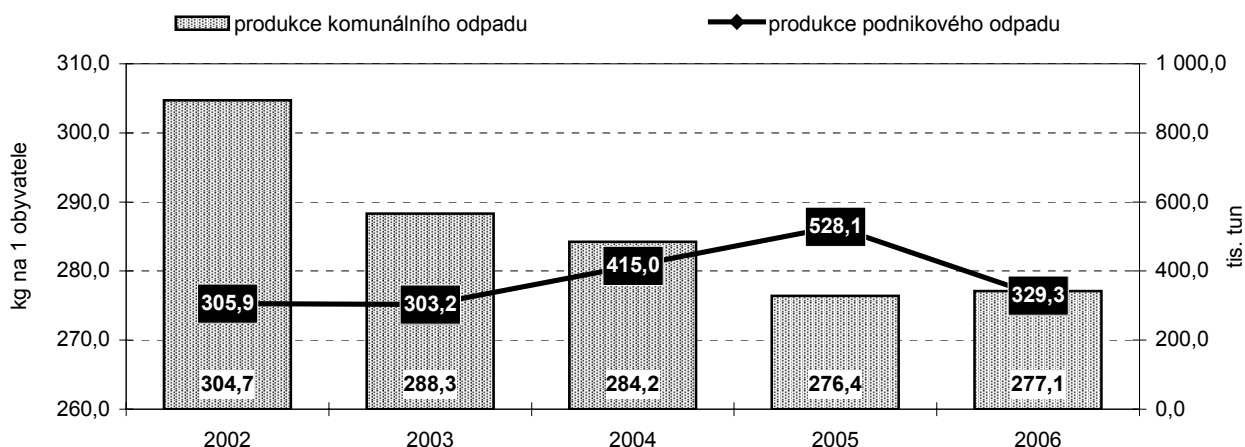
Jednou z klíčových otázek ochrany životního prostředí je právě odpadové hospodářství. V České republice ovšem existují dva oddělené systémy sledování produkce a nakládání s odpady – výkaznictví ČSÚ a Informační systém odpadového hospodářství (ISOH), který pro potřeby Ministerstva životního prostředí ČR provozuje Výzkumný ústav vodohospodářský T.G.M. – Centrum pro hospodaření s odpady. V následující části se budeme zabývat výstupy ČSÚ.

V první řadě je vhodné se zmínit o tom, že Krajský úřad Libereckého kraje zpracoval pro řešení odpadového hospodářství krajskou koncepci odpadového hospodářství a krajský plán odpadového hospodářství, ve kterých jsou k dispozici podrobnější analýzy současné situace i možné návrhy řešení této problematiky, a to včetně opatření pro minimalizaci produkce odpadů.

Z níže uvedených dostupných údajů o produkci komunálního i podnikového odpadu v Libereckém kraji je zřejmé, že vývoj v této oblasti neposkytuje jednoznačné trendy. V podstatě je možné říci, že produkce komunálního odpadu se po roce 2002, kdy byl objem tohoto odpadu vyjádřeného v kg na obyvatele nejvyšší a činil 304,7 kg na 1 obyvatele kraje, snížila. Mezi roky 2002 a 2006 pak toto snížení představovalo 9,1 %. Oproti situaci v roce 2003 došlo také k určitému zlepšení v případě odděleně sbíraných složek komunálního odpadu.

Naproti tomu produkce podnikového odpadu vykazuje, i přes patrné výkyvy během sledovaného období, růstové tendence. Zatímco v roce 2002 bylo podniky v Libereckém kraji vyprodukováno celkem 305,9 tis. tun odpadu, tj. 715,7 kg na 1 obyvatele, v roce 2006 tyto společnosti vyprodukovaly 329,3 tun, tedy 329,3 kg odpadu na obyvatele.

Graf 20 Produkce komunálního a podnikového odpadu v Libereckém kraji

V souvislosti se zvyšujícími se požadavky na design prodáváných výrobků, marketingová opatření a pravděpodobně i hygienické normy je možné očekávat, že se zvýší objem odpadů právě díky obalovým materiálům, a to jak v případě komunálního, tak průmyslového odpadu. Zároveň v současné době přetrvává, i přes určitý návrat k původním obalovým materiálům jako je sklo, preference plastových obalů.

V rámci nakládání s odpady v Libereckém kraji v souhrnu převládají tzv. ostatní způsoby nakládání s odpady, tedy např. použití odpadů na terénní úpravy. Přesto, že tento způsob nakládání s odpady v posledních letech ustupuje do pozadí, v roce 2006 bylo tímto způsobem zlikvidováno téměř 38,0 % odpadů.

Pokud pomineme rozdělení odpadů na odpady využité, odstraněné a ostatní způsoby likvidace, tak z celkového objemu odpadů v roce 2006 byla převážná část tzv. materiálů využívána (27,0 % celkového objemu odpadů). Téměř 19,0 % odpadů bylo využíváno energeticky, 15,8 % bylo použito na terénní úpravy a 14,0 % odpadů bylo ukládáno na skládkách. Recyklací v tomto roce prošlo 7,5 % odpadů, pozitivním zjištěním ale určitě je, že od roku 2002 se objem recyklovaného odpadu v Libereckém kraji zvýšil téměř čtyřikrát.

Tab. 3.4.11 Produkce odpadů a nakládání s odpady v Libereckém kraji v letech 2002 – 2006

	2002	2003	2004	2005	2006
Produkce komunálního odpadu v kg na obyvatele	304,7	288,3	284,2	276,4	277,1
Odděleně sbírané složky komunálního odpadu (%)	.	8,9	.	14,5	12,0
Produkce podnikového odpadu (tis. t)	305,9	303,2	415,0	528,1	329,3
Produkce podnikového odpadu v kg na obyvatele	715,7	709,8	971,0	1 233,2	766,1
Nakládání s odpady celkem (tis. t)	433,4	473,4	491,1	2 259,1	495,4
z toho nebezpečné odpady (%)	17,0	20,9	16,9	3,0	9,8
v tom odpady (%) ¹⁾ :					
využitě	26,6	26,7	32,3	7,9	33,6
z toho (%):					
recyklace (vč. regenerace) ²⁾	8,2	22,4	19,2	21,1	22,3
využití jako paliva nebo jiným způsobem k výrobě energie	86,7	74,5	65,0	54,2	55,4
odstraněné	25,3	43,5	38,6	6,1	24,6
z toho (%):					
skládování a ost. způsoby ukládání v nebo pod úrovní terénu	34,9	41,5	41,7	53,2	56,9
spalování	0,3	i.d.	i.d.	0,2	1,2
ostatní způsoby nakládání	34,3	29,8	29,1	85,9	41,8
z toho (%):					
použití odpadů na rekultivace, terénní úpravy	86,6	83,0	71,4	6,4	37,9
podíl materiálově využitých odpadů dle metodiky POH ³⁾ (%)	33,3	31,5	29,2	8,6	27,0

¹⁾ v roce 2002 se jedná o "z toho odpady (%)", v ostatních letech již platí "v tom odpady (%)"

²⁾ v letech 2002 - 2004 vč. kompostování

³⁾ kódy nakládání R2 až R11, N1

3.4.6. Technická infrastruktura – napojení na vodovody a kanalizace

Vodou z vodovodu bylo v roce 2006 v Libereckém kraji zásobováno celkem 88,6 % obyvatel kraje. Od roku 2000 se tak tento podíl zvýšil o 9,1 procentní bod. Poměrně výrazný počáteční nárůst však vystřídala určitá stagnace, tj. zhruba od roku 2002 se podíl obyvatel napojených na vodovod zvyšuje jen velmi pomalu.

V odvádění a čištění odpadních vod Liberecký kraj zaostává za celostátními průměry. Výrazné rozdíly jsou hlavně mezi jednotlivými částmi kraje a obvykle se odvíjejí od geologického složení terénu a morfologie. V převážné většině se tak absence kanalizace dotýká horských, podhorských a venkovských oblastí. Primárním problémem v této souvislosti je však ekonomická náročnost budování společných kanalizačních rozvodů. Zajištění předčištění vypouštěných odpadních vod je tak přesunuto na bedra a náklady jednotlivých obyvatel, resp. domácností.

Vypouštění odpadních vod se od příštího roku (v souvislosti s novým „vodním zákonem“) může jevit jako problematické pro přibližně 31,2 % obyvatel kraje žijících v domech, které doposud nejsou napojeny na kanalizaci. Tito lidé tudíž musí příslušný vodoprávní úřad požádat o výjimku k povolení vypouštět odpadní vody do vod povrchových či podzemních (pokud tedy nemají domácí čistírnu odpadních vod).

I přes určitý nárůst (mezi roky 2000 a 2006 činil 5,2 procentní body) podílu obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci je tento stále nedostačující. Zde je určitě dobré připomenout, že rozšiřování kanalizační sítě do určité míry závisí také na jednotlivých obcích. I na obci tedy záleží, zda do technické infrastruktury investuje či nikoliv, což samozřejmě souvisí také s finanční situací obce.

Pokud jsou obyvatelé (resp. domy, ve kterých žijí) napojeni na kanalizaci, tak jsou ve většině případů také napojeni na čistírnu odpadních vod (ČOV) – od roku 2000, kdy bylo na kanalizaci s koncovkou ČOV napojeno 55,3 % obyvatel, se tento podíl zvýšil na 62,8 % v roce 2006.

Vývoj týkající se čištění odpadních vod vykazoval ve sledovaném období poměrně kolísavé tendence. V současnosti v Libereckém kraji funguje 75 čistíren odpadních vod. Od roku 2000 se tak jejich počet zvýšil o 19 na stávajících 75. Celková kapacita těchto ČOV se i přes jejich početní nárůst výrazně nezměnila. Z celkového počtu odpadních vod vypouštěných do veřejné kanalizace prošlo v roce 2006 procesem čištění 99,3 % z nich, zatímco v roce 2000 pouze 81,1 %. Celkový objem vypouštěných odpadních vod do kanalizace pro veřejnou potřebu také kolísá, ale ve srovnání s výchozím rokem jejich objem poklesl o 4,3 %. Uvedené snížení odpadních vod vypouštěných do veřejné kanalizace je možné připsat snaze domácností vodou šetřit vzhledem ke zvyšující se ceně vody a dalších poplatků s ní spojených.

3.4.7. Jakost vody

Monitorování jakosti povrchových vod je nezbytným nástrojem k získání informací potřebných k hodnocení stavu a vývoje hydrosféry a ochrany zdrojů pitné vody.

Při hodnocení kvality vodních zdrojů se posuzuje jednak jakost povrchových vod v tocích a vod stojatých (nádrží) a také jakost vod podzemních. Množství sledovaných profilů je pro hodnocení krajů v dostatečné míře dostupné pouze z hlediska vodních toků. Jakost povrchových vod ovlivňují především bodové zdroje znečištění (města a obce, průmyslové závody a objekty soustředěné zemědělské živočišné výroby). Na území ČR bylo v roce 2006 rozmístěno 321 sledovaných profilů vody, na kterých se pravidelně provádějí analýzy základních fyzikálně-chemických parametrů, těžkých kovů, biologických a mikrobiologických ukazatelů a několika skupin organických látek. Na vybraných profilech se sledují také radiologické ukazatele (za kraje nejsou k dispozici).

Jakost povrchových vod je vyjadřována v tzv. třídách jakosti vody. Zatřídění kvality vod v jednotlivých profilech vychází z normy ČSN 75 7221 – Klasifikace jakosti povrchových vod (I. třída – neznečištěná voda, II. třída – mírně znečištěná voda, III. třída – znečištěná voda, IV. třída – silně znečištěná voda, V. třída – velmi silně znečištěná voda). Zatřídění je provedeno tak, že se zvlášť klasifikují jednotlivé ukazatele příslušné skupiny a výsledná třída skupiny je určena dle nejneprůzračnějšího ukazatele jakosti vod ve skupině.

Ukazatele kvality vod se člení do skupin:

- A – obecné, fyzikální a chemické ukazatele (např. konduktivita, rozpuštěný kyslík, BSK₅, CHSK_{Mn}, chloridy, vápník),
- B – specifické organické látky (např. chlorbenzen, chloroform, PCB, PAU - suma atd.),
- C – kovy a metaloidy (chrom, rtuť, mangan, železo, kadmium atd.),
- D – biologické a mikrobiologické ukazatele (saprobní index makrozoobentosu, enterokoky, chlorofyl atd.),
- E – radiologické ukazatele (celková objemová aktivita α, uran, tritium atd.).

Tab. 3.4.12 Jakost povrchových vod^{*)} v Libereckém kraji v letech 1996 – 2006

Zdroj: ČHMÚ

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sk. A - obecné, fyzikální a chemické ukazatele	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
podíl profilů podle třídy znečištění (%):											
III. - znečištěná voda	33,0	56,0	33,0	56,0	33,0	11,0	11,0	33,0	56,0	44,0	22,0
IV. - silně znečištěná voda	-	44,0	44,0	11,0	44,0	67,0	11,0	33,0	11,0	22,0	56,0
V. - velmi silně znečištěná voda	56,0	-	22,0	33,0	22,0	22,0	78,0	22,0	33,0	33,0	11,0
Sk. B - specifické organické látky M7	4	5	5	4	4	4	4	8	8	4	7
podíl profilů podle třídy znečištění (%):											
III. - znečištěná voda	25,0	60,0	20,0	-	25,0	25,0	-	-	-	25,0	57,0
IV. - silně znečištěná voda	25,0	20,0	-	-	-	-	-	13,0	13,0	-	-
V. - velmi silně znečištěná voda	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sk. C - kovy a metaloidy M8	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
podíl profilů podle třídy znečištění (%):											
III. - znečištěná voda	33,0	67,0	67,0	78,0	44,0	33,0	22,0	33,0	44,0	44,0	33,0
IV. - silně znečištěná voda	11,0	-	11,0	22,0	11,0	56,0	56,0	22,0	11,0	11,0	-
V. - velmi silně znečištěná voda	44,0	11,0	22,0	-	44,0	11,0	22,0	11,0	22,0	11,0	11,0
Sk. D - biologické a mikrobiologické ukazatele	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
podíl profilů podle třídy znečištění (%):											
III. - znečištěná voda	56,0	67,0	33,0	56,0	33,0	-	11,0	44,0	33,0	44,0	56,0
IV. - silně znečištěná voda	11,0	-	11,0	33,0	-	56,0	11,0	11,0	22,0	22,0	-
V. - velmi silně znečištěná voda	33,0	22,0	22,0	-	56,0	33,0	78,0	22,0	11,0	11,0	22,0

^{*)} v řádku s označením skupiny je uveden počet sledovaných profilů v jednotlivých letech

V Libereckém kraji bylo pro účely monitorování kvality vodních toků sledováno v rozmezí 4 (skupina B) až 9 (zbývající skupiny) vodních profilů. Podíl znečištěné vody (tř. III. – V.) v těchto profilech v rámci sledovaného období však velmi výrazně kolísal. Vzhledem k absenci jednoznačného vývojového trendu, který by naznačil, zda se kvalita vodních toků v Libereckém kraji zlepšuje či nikoliv, je možné pouze porovnat výchozí hodnotu znečištění v roce 1996 s jeho hodnotou v roce 2006.

Ve skupině A je možné zaznamenat příznivý vývoj pokud jde o profily s velmi silně znečištěnou vodou (třída V.). Při srovnání let 1996 a 2006 se totiž podíl profilů zařazených do této třídy snížil z 56 % na 11 %. Pravděpodobně se tak tyto profily posunuly o příčku výše a byly zaříděny do třídy 4., což dokládá nárůst podílu profilů v této třídě, ke kterému v roce 2006 došlo.

Skupina B zaznamenala největší zlepšení v souvislosti se snížením podílu profilů zařazených do třídy IV., tj. z 25 % v roce 1996 na 13 % v roce 2006. K opačnému vývoji došlo u profilů zařazených do III. třídy jakosti vody, když se jejich podíl mezi roky 1996 a 2006 zvýšil z 25 % na 57 %. Došlo tedy pouze ke vzájemným přesunům v rámci uvedených tříd jakosti vody.

Vývoj ve skupinách C a D je velmi podobný. Ve třídách V. jakosti vody je možné pozorovat snížení podílu profilů z 44 % na 11 % (skupina C), resp. z 33 % na 22 % (skupina D). Skupina C nevykazuje žádnou změnu u profilů se silně znečištěnou vodou (třída IV.) – v roce 1996 i 2005 do této skupiny bylo zařazeno 11 % profilů. Ve skupině D se naopak podíl profilů se silně znečištěnou vodou zvýšil, a to z 11 % v roce 1996 na 22 % v roce 2005. Podíl profilů ve třídě III. se jak v případě skupiny C, tak skupiny D nezměnil.